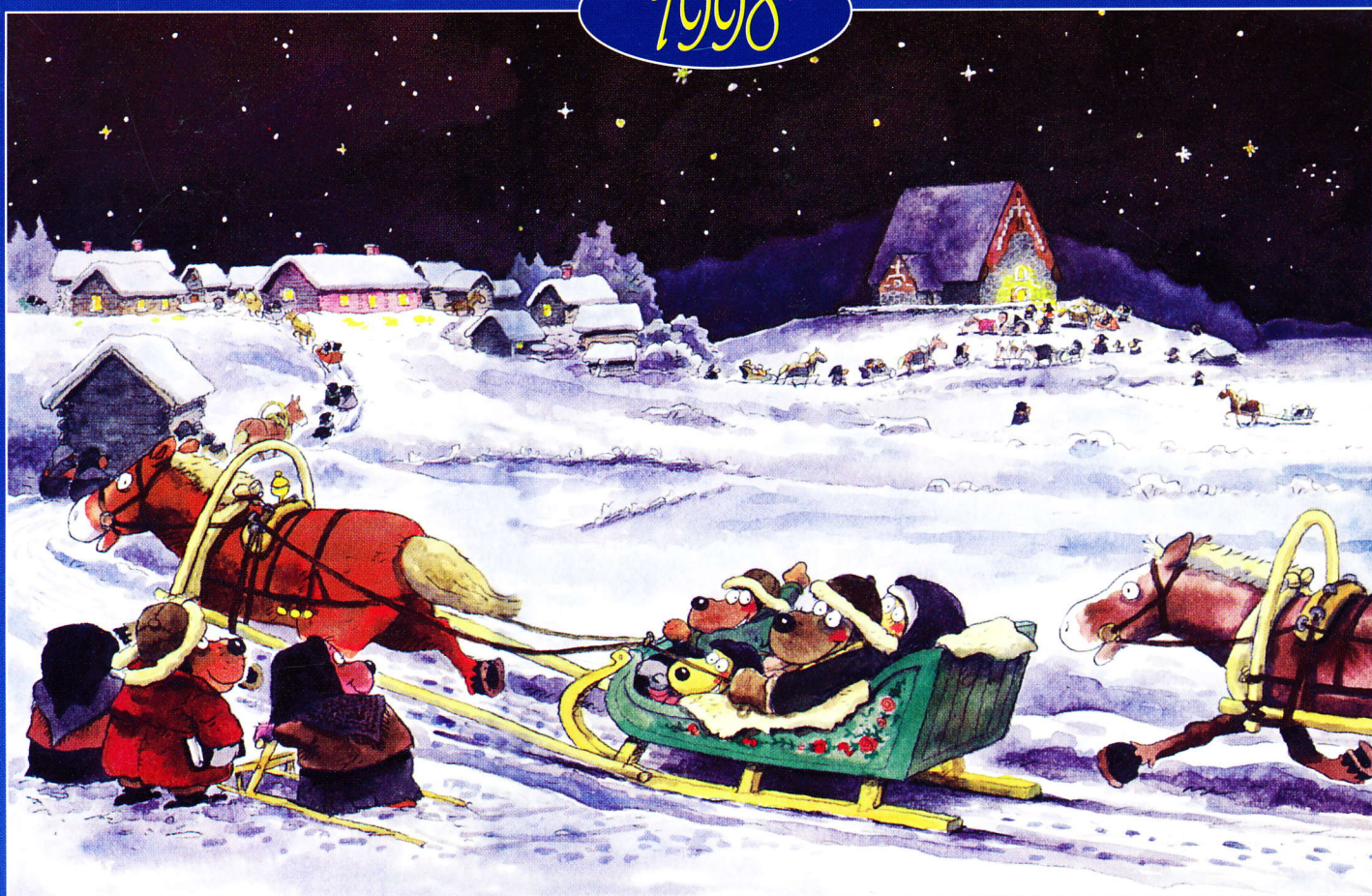

Sastamalan Joulu

1998

VAMMAS

Turvaa sinunkin matkasi.

Patria Vammass

PL 18, 38201 Vammala, puh. 03-51-971, fax 03-519 7240

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta
Vuotta!*

 Säästöpankki

Vammala, Puistokatu 6, puh 514 2750
Äetsä, Länsitie 1, puh. 513 5100

Sastamalan Joulu
1998
n:o 11

Kustantaja:

Lions Club Vammala r.y.

Toimituskunta:

Pentti Hannula pj.

Pekka Mäkinen

Erkki Vainio

Jussi Lehtinen

Matti Vuorinen

Ilmoitushankinta:

Eero Hietamo (pj)

Matti Järvelä

Pertti Tihveräinen

Rauno Jalkanen

Myyntitoimikunta:

Asko Laiho (pj)

Heikki Aho

Pekka Maaranen

Heimo Kuusisto

Kansikuva:

Mauri Kunnaksen kirjasta

"Koiramäen joulukirkko"

Ladonta ja taitto:

IDEA-mainos

Paino:

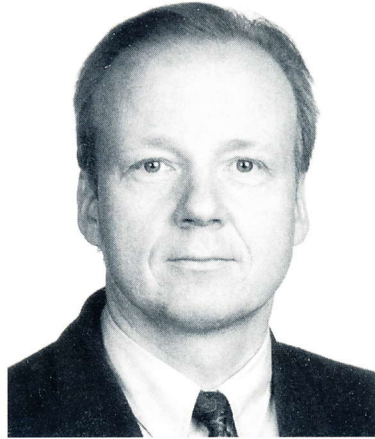
Painohäme Oy 1998

*Sastamalan Joulu kiittää
kirjoittajia ja ilmoittajia
arvokkaasta tuesta!
Hyvää Joulua!*

Sisällys

Hyvä Sastamalan Joulu -lehden lukija, <i>Matti Vuorinen</i>	2
Ensimmäiset joulumuistoni, <i>Paavo Salli</i>	3
Joulurauhaa ja arkirauhaa, <i>Osmo Ojansivu</i>	4
Mestaritonttu ja Aluskylän kansakoulu, <i>Timo Roos</i>	5
Yksinäisen pojan joulupuu, <i>Brita Santala</i>	6
Katkelma sodasta, <i>Yrjö Peltonen</i>	7
Karkunkylän palosta ikäihmiset puhuivat vielä 80 vuotta palon jälkeen, <i>Heikki Palmgren</i>	8
Jouluterveisiiä, <i>Maria Mustalahti</i>	10
Joulu, <i>Aili Uotila</i>	10
Luojan luomaa kalastusta, <i>Veli-Matti Saksi</i>	11
Kaarlo Sarkian maisemat, <i>Unto Salo</i>	12
Vammalan seudun Voima ry 90-vuotisjuhla, <i>Tuomo Järvinen</i>	14
10-vuotias Vammalan Seudun Rintamanaiset ry, <i>Katri Tupamäki</i>	16
Vammalan Kamarikuoro ja Vammalan Teatteri "rapakon" takana, <i>Jouni Inna</i>	18
Joulua odotellessa, <i>Irja Niemi</i>	20
Joulu-uni, <i>Ulla Ylinen</i>	20
Tikkakosken mannekiini, <i>Oiva Virtanen</i>	21
Tutkiva minä, <i>Teuvo Kiljala</i>	22
Puhe Tyrvään sankarihaudalla, <i>Heikki Koivuranta</i>	23
Punainen tupa, <i>Nimimerkki Kotiseutu</i>	23
Yhteistyötä nuorisosasioissa Saarenmaalla ja Vammalassa, <i>Pertti Parkkinen</i>	24
Perheretki tämänkin, <i>Ulla Ylinen</i>	25
Piirteitä Sastamalan historiasta nykypäivään, <i>Arto Satonen</i>	26
Kaukolan koulu 50 vuotta, <i>Heikki Yli-Kojola</i>	28
Ilves 98, <i>Tuija "Tumppi" Salmi</i>	30
Huivikaula hymyhuuli, partiassa myötätuuli, <i>Aila Kaski</i>	32
Joitakin muistoja rippikoulusta, <i>Aila Koivisto</i>	33
Kansainvälisyyttä oppimassa Saksassa, <i>Hanna-Maria Mäkelä</i>	34
Joulunaika, <i>Heikki Koivuranta</i>	35
Vammalan liikenneolojen kehittäminen, <i>Jaakko Erjo</i>	36
Pohjolan Punainen sulka – Suurkampanja ikäihmisten hyväksi, <i>Simo Lehtomäki</i>	38
"Vuosiin elämää", <i>Kristiina Piirala</i>	39
Jouluna 1946, <i>Ritva Haavisto</i>	39
Tyrvään Pyhän Olavin kirkon rakentamisesta 1600-luvulla, <i>Timo Kökkö</i>	40
"Kun tulis joulu, jotta saisi yöllä syärä...", <i>Raimo Hanski</i>	44
Unohtumaton hetki, <i>A.-O. H.</i>	45
Kivilinnan vaiheet, <i>Henry Liukko-Sipi</i>	46
Talitiainen lasin takana, <i>Ritva Haavisto</i>	46
Australia . . . , <i>Anna Forss</i>	47
Kahden kansakoulun kylä, <i>Hannu Mäkinen</i>	48
Tax freen lopettaminen vielä keskeneräinen asia, <i>Pentti Karhu</i>	51
Rukiinleikkaus, <i>Tauno Lehtimäki</i>	51
Totta ja tarinaa Woimistelu- ja Urheiluseura Taimen 90-vuotistaipaleelta, <i>Armi Hohko</i>	52
Mitä tapahtui vuonna 0?, <i>Lauri Lehtinen</i>	55
Pieni joulusatu, <i>Suoma Oksanen</i>	56
Suven kukkiva alppiruusu, <i>Aili Uotila</i>	56
Joulupukin tarina!, <i>Mikko Rautakallio</i>	57
Karkun kauniit rakennukset, <i>Timo Savola</i>	58
Hopealuoti, <i>Lauri Jarkko</i>	60
Satakunnan kansansoutu, <i>Ritva Haavisto</i>	62
Mitä ne leijonat eli lionit oikein ovat?, <i>Juha Noenkivi</i>	63
Päivölä, <i>Tapani Kuronen</i>	64
Vammalan Mieslaulajat vuosikymmenten saatossa, <i>Jukka Lehtisalo</i>	65

Matti Vuorinen
Lions Club Vammala

Hyvä Sastamalan Joulu -lehden lukija

Sinulla on kädessäsi Lions Club Vammalan toimittama ja julkaisema perinteinen Sastamalan Joulu -lehti. Lehtemme kirjoitukset ovat kotiseutu- ja joulupainotteisia. On ollut ilo todeta tämän aktiviteettimme muodostuneen vammalalaiseksi perinteeksi!

Lions-järjestön tunnus on "Me palvelemme". Kohdistamme toimintamme eri tavoin kotikaupunkimme nuorten ja vanhusten hyväksi. Kannamme myös oman vastuamme kansainvälisistä Lions-avustusohjelmista. Kuluvalla kaudella toteutuu jo perinteinen Pohjolan Punainen Sulka -keräys.

Vuosi 1999 on Yhdistyneiden kansakuntien "Vanhempien ihmisten teemavuosi". Pohjolan Punainen Sulka aktiviteetin kotimaisena suojelijana toimii Tasavallan Presidentti. Keräyksen kotimainen tavoite on 35 milj. mk. Yhteispohjoismainen tavoite on 100 milj. mk. Keräyksen tuotto käytetään "ikäihmisten" hyväksi kotimaassa ja mm. yhteispohjoismaiseen vanhuusiän sairauksien tutkimukseen. Lions Club Vammalan keräystavoite on 52.000 mk. 30 % keräystuotosta palaa käytettäväksi paikallisiin kohteisiin. Toivon hyvää antajan mieltä, kun kampanjan merkeissä huhituksessa -99 myymme 20 mk:n hintaista "Punaista Sulkaa" tavoitteemme toteuttamiseksi. Aktiviteetista lisää tuonnempaan tässä lehdessä.

Lions Quest -koulutus "elämisen laatua nuorille", on eräs järjestömmen kansainvälisesti merkittävä saavutus. Vammalan kaupunki on ottanut ohjelman omakseen siten, että kaikki Vammalan ala-asteen noin viisikymmentä opettajaa ovat saaneet mainitun koulutuksen. Ohjelmaan on koulutettu Suomessa 3 200 ala-asteen opettajaa.

Kuluneena kesänä vastaanottamamme neljä eurooppalaista ja lähettämämme kaksi vammalalaista nuorta ovat osa kansainvälistä Lions-nuorisovaihto-ohjelmaa. Tulemme toimimaan edelleen paikallisesti teemojemme "Huumeeton huominen" ja Lions-Quest mukaisesti.

Elämänkokemuksen arvostus, nuorten luovuus ja into turvaavat tasapainoisen tulevaisuuden.

Haluan kiittää Lions Club Vammalan puolesta kirjoittajia, ilmoittajia sekä lukuisia eri tavoin avustaneita Sastamalan Joulu -lehden toteutumiseksi antamastanne panoksesta. Erityisesti haluan osoittaa kiitokseni päätoimittajalle, Pentti Hannulalle.

Toivotan Sastamalan Joulu -lehden lukijoille Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Onnellista Uutta Vuotta 1999.

Joulun odotuksessa monille palautuvat mieleen muistot lapsuusajan jouluista. Varhaisimmat mielikuvat ovat minulla 1950-luvun alkupuolelta.

Ensimmäiset joulumuistoni

Paavo Salli

Muutaman vuoden ikäisenä pääsin isäni kanssa silloin ensimmäistä kertaa jouluostoksille Tampereelle. Matka alkoi linja-autolla tuttuun tapaan Kaltsilasta Vammalaan ja edelleen Tyrvään asemalle. Rautatieasemalla jännitys alkoi kohota. Oikeastaan oli pelottavaa nousta mustan, uhkaavasti asemalle puhisten saapuvaa veturia seuranneisiin vaunuihin. Portaatkin tuntuivat ihan mahdottoman korkeilta. Päätelin kuitenkin, että voin junaan nousta, koska kaikki muutkin niin tekevät. Junassa oli kovasti väkeä ja matka oli ihan miellyttävä kokemus.

Tampere oli koristeltu joulua varten. Näyteikkunat oli kehystetty jouluisilla katajaköynnöksillä. Joulun valotkin niissä tuikkivat. Kauppoja oli mahdottoman paljon. Samoin ihmisiä. Kadulla kulki paljon autoja. Sähköjohtojen varassa liikkuvat linja-autot vaikuttivat minusta erityisen mielenkiintoisilta. Niistä ei kuulunut lainkaan moottorin ääntä.

Tavaraa oli paljon, erityisesti leluja. Kummastelin sitä, että niitä vain katseltiin, eikä mitenkään jäänyt mieleeni, että isä olisi jotakin ostanut. Ruokakaupassa sentään käytiin. Ostoksista ei siltä matkalta ole tarkkaa kuvaa mieleen jäänyt.

Paluumatka tehtiin myös junalla. Sen matkan olen varmasti nukkunut, koska muistan vain asemalaiturille nousemisen. Paluu Kaltsilaan tapahtuikin sitten pitemmän reitin kautta. Linja-auto jätti meidät Kaltsilan tiehaaraan Sammaljoelle vievälle Kangastielle.

Oli pakkasta. Maassa oli vasta ohuelti lunta, joten pappa oli tullut meitä hevosrattailla vastaan. Matka kotiin oli vielä pitkä ja minut peitettiin vällyihin. Vällyt tuoksuiivat lampaalta ja heiniltä. Joulun salamyhkäisyys käväisi siinä ensi kerran mielessäni silloin, kun jotakin tavaroita nostettiin rattaille. Oli joku kovia esineitä sisältävä rapiseva pakkaus. Mikähän se oli? Ihme, kun siitä ei mitään puhuttu ja kaikenlaisia muita asioita oli kyllä selvitetty koko matkan ajan. Minä kyllä jotakin siinä kysyin, mutta vastaus oli mielestäni huono. No ehkä asia ei minulle kuulunut. Mennäänpä tässä hevosella vaan. Vällyjen sisällä on hyvä olla. Oli aivan pimeää. Isä ja pappa juttelivat.

Muutaman päivän kuluttua tuli jouluaatto. Saunassa oli haudottuna uudet vihdat. Sen tuoksun muistan aina, kun sellaiseen saunaan menen, jossa on kuivatut vihdat.

Ruokia äiti oli laittanut monta päivää. Aivan uusiakin ruokalajeja. Pöydässä oli ainakin lauantaimakkaraa isolla soikealla lautasella – Tampereelta ruokakaupasta ostettua.

Ruuan jälkeen joku kolisteli eteisessä. Ketään en nähnyt, mutta kauniita paketteja oli siihen lattialle ilmestynyt. Joulupukista puhuttiin ja sanottiin, että se on sellainen leikki.

Yksi paketeista rapisi samalla tavalla kuin pimeässä illalla hevosrattailla. Äänen perusteella arvasin, että se oli sama paketti. Pappan kanssa sen avasin yhdessä. Puuauto. Maalattu ja eri väreisiä palikoita lavalla. Olipas kiva tämä joulupukkileikki.

Näiden pikkupojan ensimmäisten joulumuistojen myötä toivotan kaikille lukijoille Rauhallista Joulua ja Onnekasta, viimeistä 1900-luvun Uutta Vuotta!

Osmo Ojansivu valmistautumassa toimittamaan avioliittoon vihkimistä Tyrvään Pyhän Olavin kirkossa kaksi viikkoa ennen tuhopolttoa.

Osmo Ojansivu

Joulurauhaa ja arkirauhaa

Avioliittoon vihkimisen kaavan viimeisenä kohtana on lähettäminen. Vihkijä lausuu vihityille: "Lähtekää rauhassa ja palvelkaa Herraa iloiten". Samanlaista lähettämistä ehdotetaan myös uudistettavan jumalanpalveluksen loppuun. Juuri näistä lähettämisen sanoista, niiden latinankielisestä versiosta – "missa est" – onkin tullut jumalanpalvelusta kuvaamaan sana messu eli suomennettuna "on lähetetty".

Vihkijälle ja jumalanpalveluksen toimittajalle kuten hyvin monelle seurakuntalaisellekin juuri tämä lähettäminen on puhutteleva. Jumala lähettää. Juhlasta arkeen, alttarin ääreltä työhön ja uurastukseen. Eihän elämä ole vain paikalleen jäämistä, staattista, tai satamaan purjehtimista. Eikö paremminkin liikkeellä olemista ja uusien haasteiden kohtaamista. Tuntemattoman tulevaisuuden edessä levottomuus ja pelko saattavat saada meistä lujan otteen. Näin ei tapahdu, jos on totta, että voimme ja saamme lähteä huomiseen ja eteenpäin kuten lähettämisesä sanotaan "lähtekää rauhassa ja palvelkaa Herraa iloiten". Onko siis mahdollista omistaa sydämessään rauha? Mistä sen löytää?

Sen ymmärrämme kokemuksesta, että jotakin muuta sen täytyy olla kuin ainainen kiireemme, kalenterin ja kellon mukaan elämisemme. Ajattelen esi-isiämme, joiden kelloissa ei ollut kuin tuntimerkit. Tornikelloihin-

kin riitti aikaisemmin kaksi läppäystä, toinen kello 10 aamupäivällä ja toinen kello 4 iltapäivällä. Nyt tarvitaan minuutit ja sekunnit, jopa sekunnin sadasosat. Pysykö tässä kiireisessä menossa enää sielu mukana? Mihin ja miksi meillä on niin kova kiire? Kun puhumme rauhasta, silloin täytyy aina katsoa, mitä sielulle kuuluu, miten se jaksaa.

Joululta moni toivoo tutkimusten mukaan rauhaa, jolla ymmärretään rauhallisuutta, että olisi aikaa toisille, perheelle ja läheisille, melu vaimenisi ja voisi liikkua maaseudun ja luonnon keskellä, pysähtyä vaikka takkatulen ääreen, kuunnella musiikkia ja hiljentyä. Tämä toive tai unelma elää meissä ja se osoittaa, että ihmistä ei todellakaan ole luotu ainaiseen kiireeseen ja stressiin. Syvällä sydämissämme elää rauhan kaipuu ja jotakin menee vikaan, jos sitä ei ole. Kuvaavaa onkin, että suomalaisen joulunvieton eräs ehdoton kohokohta on kun Turku julistaa joulurauhan.

Rauha ei kuitenkaan ole vain olotila meidän ulkopuolellamme. Se on sydämemme tila. Se on siitä kummallinen, että sitä ei voi ottaa kuin apteekin hyllyltä, käskeä tai pakottaa. Joka sen omistaa, tietää, että se jos mikä on lahja, Jumalan hyvä lahja. Juuri tämä onkin kristinuskon ikaikainen sanoma, joka alleviivaantuu aina jouluna.

Jeesus Kristus syntyi tuodakseen rauhan maailmaan ja jokaiseen ihmis-

sydämeen. Olisiko nyt niin, että me emme ole luoneet vain kiireen ja stressin täyttämää elämäntapaamme, vaan me olemme liian usein unohtaneet tärkeimmän, hoitaa sieluamme. Olemme tyytyneet ajallisiin ja maallisiin, koska meille on uskoteltu, että hyvä ja elämisen arvoinen olotila tulee siitä, mitä enemmän kykenemme ja ehdimme kokoamaan maallista hyvää eli rahaa ja tavaraa. Pettymyshän tästä seuraa. Jos ja kun näin tunnetta, silloin on tullut aika kääntää katse itsestä ja omasta köyhyydestä Jumalan lahjaan Jeesukseen Kristukseen. On tullut aika tunnustaa synnit ja katua, pyytää anteeksi Jumalalta ja niiltä lähimmäisiltä, joita on loukannut ja haavoittanut ja uskoa että Jumala suuren rakkautensa tähden antaa anteeksi ja se loukattu lähimmäinenkin antaa anteeksi. Vain tällä tavalla saadaan sydämen rauha ja haavat paranevat. Älä odota joululta vain paketteja joulupukin kontista. Odota siltä sydämeesi rauhaa. Se on luovuttamattominta, mitä ihmisellä voi olla. Siksi toivon, että mahdollisimman moni meistä löytäisi niin jouluna kuin muulloinkin tiensä kotikirkkoon ja varaisi aikaa rukoukselle ja Raamatun lukemiselle. Näistä yhteyksistä saadaan lähteä rauhassa ja palvella Herraa iloiten.

Toivotan kaikille rauhallista ja Jumalan siunaamaa joulujuhlaa!

Mestaritonttu ja Aluskylän kansakoulu

Viime kesän kirjaväivillä sain kertoilla mieluisimmista kirjamuistoista. Esitystä valmistellessani huomasin, että ensimmäinen kouluni, Aluskylän koulu Karkussa, liittyi ja muistoissa liittyi edelleenkin hyvin vahvasti kirjoihin.

Aloittaessani syksyllä 1943 koulunkäyntini, osasin jo jotenkuten lukea. Taidon olin oppinut ominpäin lehtien otsikoita tutkimalla, vankkana pohjana vanhempieni viisaamat kirjaimet. Naapurin plikka Leinon Leena (nyk. Ouvinen) oli jo yläkoululainen ja oli antanut Iloisen lukukirjansa minulle. Hieno oli se tunne, kun huomasin osaavani siitä lukea Oiva Paloheimon runoa Metsän joulu ”Suuret hongat huminoi, tuuli lunta haravoi”. Tästä alkoi minun matkani kirjojen maailmaan. Muistuiapa tässä mieleeni, että kävelemäänkin se sama Leena minut opetti. Luettavan hankinnassa tärkeä taito sekini.

Koulunkäynti alkoi vuonna 1932 valmistuneessa alakoulurakennuksessa, jossa nyt ovat tyttöjen ja poikien käsityötilat. Tuolloin 1943 rakennuksessa kävi koulua kaksi alinta luokkaa. Alakoulunopettajan keittiön ja kamarin asuntokin siinä oli ja koulukeittola.

Opettaja oli Aura Hoikka. Luokassa oli pieni kirjakaappikin, josta lauantaisin koulun päätyttyä sai lainata, mutta vain yhden kirjan antoi opettaja kerrallaan. Silmäni oli pistänyt kauniskantinen satukirja, jota sen lainaamaan ehtineet kovin kiittelivät. Minä sain vuoroani odottaa kevättalven saakka. Helposti voin palauttaa mieleeni tuon maaliskuisen aurinkoisen, pikku pakkasen kirpeyttämän lauantain, jolloin lähtiessän hiitelemään Passinmäkeen kohti kotiani oli repussani tuo himoitsemani kirja. Se oli Aili Somersalon Mestaritontun seikkailut. Niin kovasti se jo mieltä poltti, että Tivolin metsikön ja Seurantalon ohitettuani pysähdyn ja kaihoin kirjan repusta. Hiljalleen hiihdellen luin tontun seikkailuita.

Vieläkin on minun helppo eläytyä tuohon liki 56 vuoden takaiseen tunnelmaan kevättalven tuoksuineen kaikkineen. Helppo on minun siirtyä Tuomiston peltoaukeata kulkevalle

ladulle juuri Latauksen mäen alle ja pysähtyä siihen kuten tuolloinkin. Oli näet kirjassa niin jännittävä kohta, että se pysäytti hiihtäjän kulun.

Myöhemminkin vuosikymmenten kuluessa kirja palautui mieleeni. Ryhdyinpä sitä Helsingin-vuosinani johdonmukaisesti antikvariaateista pyydystämäänkin. Vaan turhaa työtä tein. Enkä kuulemma ollut ainoa, joka samaa kirjaa kulki kyselemässä.

Muutama vuosi sitten osuin vaimoni kanssa Tampereella kirpputorilla kirjanmyyjän puheille. Tämä sattui olemaan vaimoni entinen oppilas Sylvään koulusta. Vaimo häneltä Mestaritontun seikkailuita minulle ostaakseen kyseli. Kauppias totesi, että sitä kirjaa ei nyt osu olemaan. Ja tiedusteli sitten samaan hengenvetoon, mahdoinko minä olla pitänyt päiväkirjaa. Tähän vaimo, että ei ole. Johon kauppias, että vahinko, sillä siinä sulle niitä mestaritontun seikkailuita olisi luettavaksi asti ollut.

Tähän tarina ei kuitenkaan vielä pääty. Kerroin tämän tapauksen vähän myöhemmin kauppiamiehen veljelle eikä aikaakaan, kun postista tuli paketti ja siinä Mestaritontun seikkailut.

Luonnollisesti ahmin sen saman

päivän iltana. Paljon vanhoja muistoja, tällaisia kuin tämäkin, palautui mieleen kirjaa lukiessa. Vaan ei tullut enää tuonaikaista tunnelmaa. Ehkä siihen vaikutti sekin, että nyt saamani kirjan ulkoasu ei ollut muistini mukaan aivan samanlainen kuin Aluskylän alakoulun kirjaston Mestaritontulla. Kiitos vielä kerran veljeksille Markku ja Matti, että kirjahyllyssäni on kuitenkin nyt kirjan kuudes painos. Sitä vanhemman tontun metsästys jatkuu edelleen. Ja jos siinä onnistun ja jos vielä elonpäiviä suodaan ja maaliskuulle lunta, niin hiihtelenpää samaa reittiä minä aikuinen koulupoika koulun mäeltä Passinmäkeä kohti. Luen kirjaa ja lukutahtini sovitan juuri sellaiseksi, että Latauksen mäen alla pysähdyn lukeakseni taas, miten Satumaan kuningas pahoitti kiltin tontun mielen ja mitä sitten tapahtui, kun tämä kohtasi noita Sammaleisen.

Aluskylän koulu täytti syksyllä 125 vuotta. Mahtaneeko siellä jossakin nurkassa vielä olla kirjakaappi, jonka edes yhdestä kirjasta riittää muisteltavaa vielä yli puolen vuosisadan kuluttuakin? Saisi olla, sanon minä. Ja toivotan tässä samalla hyviä lukukelejä Aluskylän koulun nykyisille ja tuleville ekaluokkalaisille.

Aluskylän koulun alakoulurakennus vuodelta 1932.

Yksinäisen pojan joulupuu

Martti muisti tarkkaan päivän, jona oli pikku puun tulevaksi joulukuuseeseen valinnut.

Se oli tapahtunut näin:

Oli kaunis alkusyksyn päivä. Liian kaunis koulunkäynnin aloittamisen päiväksi se ilman muuta oli. Martti oli kuitenkin lähtenyt mieluusti ensimmäiselle luokalle.

Ei haitannut sekään, että Martti oli hieman yksinäinen poika. ”Sinä olet sellainen hieman yksinäinen poika, kun asumme näin syrjässä Kontiolan ja Ilvolan takamailla Suden naapurissa”, isä joskus jutteli.

Kontiolalla ja Ilvolalla isä tarkoitti karhua ja ilvestä jollaisia eläimiä jotka kyläläiset olivat väittäneet metsäpalstoillaan nähneensä. Susi oli ensimmäinen naapuritalo pari kilometriä linnuntietä. Suden Aino ja Kauno tulisivat samaan koulukyytiin. ”Saat Suden kaksoset kavereiksesi”, lupaili äiti.

Koulussa oli sujunut mainiosti. Aapinen ja muut kirja oli jaettu ja ensimmäiset koulutehtävät tehty. Martti oli katsellut kiinnostuneena koko luokallista uusia tuttuja ja miettinyt, ettei hänen enää tarvitsisi olla Rauhalan melko yksinäinen poika. Tästä joukosta löytyisi muitakin kavereita kuin Suden kaksoset.

Viimeisen tunnin viime minuuteilla opettaja oli ilman varoitusta alkanut puhua joulusta.

”Kaiken lukemisen ja laskemisen ohessa me tähtäämme jouluun”, opettaja oli sanonut ja ottanut pöytänsä laatikosta esiin paksun kirjan.

”Minulla on tässä mukavia joulunäytelmiä. Sellaisen harjoitukset me panemme alulle tuota pikaa. Pitää valmistautua ajoissa, kun on koulumme juhlavuosi. Minä olen oikeastaan jo valinnut joulunäytelmän. Siinä on monta hyvää roolia ja tehtäviä kaikille ensiluokkalaisille.”

Opettaja oli piirtänyt taululle puun kuvan. Juuri ja juuri sen tunnisti kuuseksi.

”Tärkeässä roolissa meidän näytelmässämme on joulukuusi. Haluaisiko joku teistä hankkia näytelmää varten pienen kuusen? Tarkoitan sellaista teistä, joiden kotona on kuusia, siis metsää.”

Kaikkien silmät olivat tietysti heti

kääntyneet Marttiin päin. Suden Aino oli tullut kylkeen tönimään ja supattamaan: ”Sano nyt jotakin, Martti!”

Hän oli yrittänyt piiloutua pulpetin kannen taakse, mutta sekös oli riehaannuttanut Ainin ja opettajankin, joka myös sattui olemaan nimeltään Aino.

”Meitä on tässä kaksi Ainoa, joilla on asiaa Martille”, oli opettaja sanonut maireasti.

Marttia oli harmittanut koko joulukuusesta puhuminen, kun ulkona oli selkeä aurinkosää, joka kutsui uimaan vielä lämpöisiin vesiin. Ehkä opettaja oli hoksannut Martin tympeän mielialan tai oman touhuamisensa sopimattoman ajankohdan, sillä hän oli sanonut: ”No niin, ei kiusata Marttia tänään. Kyllä Martti meille kuusen taikoo. Eikö niin ole, Martti?”

”Minä tulen metsään kanssasi, jos karhuja pelkää”, hihitti Suden Aino.

Hän oli kiusaantuneena ja posket punaisina luvannut hankkia joulunäytelmän kuusen. Ainolle hän oli tokaisut, ettei tarvitse tätä, vaikka vastaan ryntäisi kymmenen karhua kynnet ojossa. Luokka oli revennyt riemuun, mutta Aino oli sanonut suurella äänellä hänen korvaansa:

”Minä ainakin koristelen kuusen, se on varma. Opettaja, saanko minä tehdä kuuseen joulutähden?”

Iso Aino lupasi ja päästi lapset kotimatalle.

Isä oli sattumoisin rantaan vievän tien varressa raivaamassa pajukkoa ja leppiä. Martti tupsahti siihen uimahoususillaan. ”No, sujuiko?” isä tokaisi vesuria heilutellen.

Marttia harmitti tyhmä kysymys, mutta hän päätti vastata kohteliaasti ja selostaa kaikki koulupäivän kiemurat. Hänellä oli oma lehmä ojassa joulukuusiasiassa. Sitä piti valmistella. Kun muut koulukuuluiset oli puhuttu, Martti kertoi kuusiasian. ”Aikainen valmistus ei ole pahaksi kuin selkäänannossa”, tuumi isä. Isä nosti lakkiaan tuumivan näköisenä, haroi tukkaansa viisiipiikkisellä ja lopulta sanoi:

”Puutarhan laidalla on sinulle sopiva joulukuusi. Olen monta kertaa aikonut kaataa sen, ettei se kasva varjostamaan äidin yrttimaata. Sen sinä saat. Ei tarvitse metsään mennä.”

Niin se oli tapahtunut, Martti muisti.

Uimasta palatessaan hän oli poikennut katsomaan luvattua pikku puuta. Sen oksat olivat tasaisen kauniit ja kurkottivat latvan suuntaan. Latva oli kesällä kasvanut pituutta joulutähdelle sopivaksi.

Martti kiersi kuusen ja tutki sen tarkkaan kuin metsäherra. Kuusi oli joka puolelta sopusuhtainen ja hieno. Se oli kuin luotu joulupuuksi.

Nyt oli jouluaatto ja Martti istui tuvan ikkunanpielessä pihalle katsellen. Isä aurasi pihatiellä yöllä satanutta lunta. Martti katseli omenapuita, jotka olivat lumisina kauniimpia kuin marraskuussa.

Pitkin syksyä oli koulussa harjoiteltu joulunäytelmää. Marttikin oli saanut pienen osan postinkantajana, joka kuljetti lasten joulupukille lähettämiä kirjeitä. Äiti oli tuhahtellen luovuttanut koko kirjekuoripakkauksen kirjeiden laadintaan. Siinä olivat auttaneet Aino ja Kauno.

”Minä kirjoitan sinulle rakkauskirjeen”, oli Aino sanonut. ”Joulupukki hämmästy, kun avaa kirjeen ja alkaa lukea.”

Syksyn mittaan Martti oli monta kertaa käynyt tarkastamassa kuusen. Hän oli mittanauhalla mitannut kuusen pituuden ja leveyden. Hän oli udellut opettajalta, milloin kuusi tarvitaan. Päivä päivältä kuusi oli tullut tutummaksi ja rakkaammaksi. Näytti ihan kuin se olisi kasvanut mittaa tavellakin. Eräänä päivänä mieltä oli säikähdyttänyt ajatus, ettei kuusta saa kaataa. Mutta sille ajatukselle ei voinut mitään, se kasvoi ja vahvistui. Lopulta hän uskalsi sanoa ajatuksensa ääneen.

”Minun kuustani ei kaadeta”, hän oli sanonut isälle, joka oli kysynyt asiasta.

”Mitä sinä mesoat”, oli isä sanonut, vaikka Martti oli mielestään puhunut sivistyneesti ja kohteliaasti niin kuin äiti sanoi hiljaisesta puheesta.

”Minä en halua viedä kuustani koulun joulujuhlaan. Siellä se kuivuu nurkassa yksinään ja ravistaa kaikki kauniit neulasensa. Jouluna siitä ei ole jäljellä kuin tyhjä runko tai se on viety roskalaatikon taakse lojumaan ja kaatopaikalle vientiä odottamaan.”

”Jaa, onhan tuo selkeä näkökulma”, isä oli naurahtanut.

”Minä en halua, että joulupuuta kaadetaan lainkaan. Äiti haluaa kuitenkin saliin suuren kuusen, etkö haluakin äiti?”

”Voisi joulukuusi kerran olla pöytäkuusikin”, äiti sanoi. Martti ei ymmärtänyt puhuiko äiti kiusalla vaiko hänen oloaan helpottaakseen.

”Iso joulukuusi aattona haetaan”, isä sinetöi. ”Sinä voit ottaa samalla koululle pienen kuusen. Jaa, mutta se taitaa olla aattoamuna myöhäistä.”

Koulun juhlavuoden joulujuhla oli aikaisemmin, ja Martin kuusi pystyssä puutarhan laidalla. Suden Kauno pääsi loistamaan, kun raahasi näyttelmää varten kuusen. Se oli melkoinen rotjake, joka oli kaadettu Suden talon kuusiaidan päästä. Mutta Kauno oli kankea ylpeydestä.

”Minä panen tekemäni tähden meidän kuuseen”, Aino uhoi, eikä ollut Marttia näkevinään.

”Martti ei sitten pitänytään lupaus- taan”, opettaja sanoi torumista äänensään.

Martti ajatteli, että hän laittaa

omaan joulupuuhunsa paljon pieniä tuikkuja ja kutsuu Ainin katsomaan, ehkä opettaja-Ainonkin ja vaikka koko luokan. Sittenpä näkevät kauliin joulupuun.

Oli jouluaatto. Isä saa kohta pihan puhtaaksi lumista, Martti mietti. Sitten isä ehtii ripustaa minun kanssani kuuseen pikkukynttilät. Vai laitan- ko niitäkään? Annanko puhtaan lumen olla kuusen oksilla ja taivaan joulutähden tähtenä? Tuikut kuitenkin laitan, kun Aino tulee hämärän alkaessa katsomaan ja naapurin joululahjan tuomaan.

Martti näki, että isä alkoi aukaista kapeaa polkua hänen joulukuuseen. Martin mieli tuli hyväksi, kun isä heilautti kättä, kutsui.

Martti meni ottamaan kynttilälaatikot ja muuntajan.

Pakkanen kipisteli sormia tuikkuja oksille asetellessa.

”Voinko minä kutsua ekaluokkalaiset joulukuustani katsomaan?”, Martti kysyi, kun tuli valmista.

”No jaa”, isä vastasi ja Martti uskoi sen myöntymiseksi. ”Ja kaksi Ainoa”,

isä sanoi.

Myöhään illalla, kun jouluateria oli syöty ja lahjat saatu, Martti sammuttivan sähkövalot ja istuutui taas katselemaan joulukuustaan. Puutarhan lumi ja joulukuusen pienet kynttilät kimalsivat.

Ainin tuoman tähden hän oli pyytänyt laittamaan salin suureen joulu- kuuseen.

”Se onkin oikea joulukuusi pipareineen, karamelleineen ja hopealankoineen”, oli Aino arvioinut tomerasti. ”Mutta sinä oletkin hieman yksinäinen ja hassu poika. Älä sure, kyllä minä silti sinusta pidän ja tulen taas tapanina kuustasi katsomaan, jos isä antaa kyydin”. Aino sanoi ja tuikkasi samalla poskelle lämpimän suukon.

Martti katseli joulupuutaan. Se oli ilon puu.

Kuusi kasvaa vuosi vuodelta niin kuin minäkin, hän mietti. Kuusi kasvaa, enkä minä kaada sitä koskaan, vaikka eläisin satavuotiaaksi. Aino saa joka vuosi ripustaa tähtensä salin joulukuuseen.

Katkelma sodasta

Yrjö Peltonen

Oltiin vetäytymisvaiheen päätyttyä Laatokan rannalla ns. U-linjalla ja mekin annoimme asemat kolmen kannaksen koukkaajaksi nimitetyn eversti Kääriäisen komentamille 8 D joukoille. Meiltä otti asemat vastaan eversti Simeliuksen komentama JR 4. Simeliuksesta tuli puolustusvoimien komentaja sodan jälkeen. Uomaan suunnalla taistelut hiljenivät ja vihollinen vaihtoi hyökkäyskaistaa siirtäen joukkojaan Ilomantsin suunnalle. Jouduimme vaihtamaan torjuntakaistaa ja sekös harmitti kun taas jouduimme hetelikoita juoksemaan. Meidät lastattiin autoihin ja lähdettiin Ilomantsiin torjuntataisteluihin.

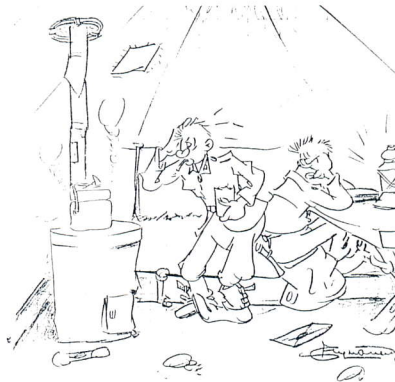
Rykmenttimme JR 9 komentaja eversti Bertil Ikonen meni edeltä käsin henkilöautolla ja meidät lastattiin kuorma-autoihin. 23. 7. -44 lähdettiin Soanlahden kautta. Oli kaunis suojakeli koko matkan ja taivaanrantaan valaisivat kauniit elosalamat. Taivas liekehti kauniiden salamoiden välkkyessä, mutta mitään ukkosen jyrinää ei kuulunut.

25 km linjojen takana Soanlahdella olivat sotapoliisit pistäneet puomivartion ja katselivat maahan kun Vuotilan Pauli kysyi heiltä, että onko ryssä hyvin keskittänyt. Kiire oli ja ehdittiin jo ohi Loimolan pohjoispuolella Muurannon kylään. Venäläiset olivat katkaisseet huoltotiemme ja autoista juostiin suoraan asemiin. Vastassa oli Eurajoella syntyneen ja ennen sotia

Venäjälle loikanneen ja siellä punaupseerikoulun käyneen eversti Vallin joukkoja. Rykmentin numero oli 126 ja se oli koottu vapaussodan jälkeen Venäjälle ponneista punikeista, inkeriläisistä ja suomea puhuvista itäkarjalaisista. Rykmentti oli ollut jo hyökkäysvaiheen aikana ainaisena vastuksena suomalaisille ratsuväkijoukoille. Se oli vetäytynyt Karhumäen kautta Poventsaan ja tammikuussa 1942 se oli yrittänyt vallata

Poventsan etelästä jäätä myöten. Siellä Tapponniemessä olivat vastassa Laguksen jääkärit ja niittivät suurimman osan hyökkääjistä maahan. Rykmentti täydennettiin aina uudestaan ja se oli ollut rajajääkärijoukon kiusana koko vetäytymisvaiheen ajan. Matkamme Ilomantsiin keskeytyi kun menotie katkesi. Ei muuta kuin autoista suoraan torjuntaan ja kiireesti. Alussa tuotti hämäännystä, kun vastapuolelta huudettiin selvällä suomen kielellä: 'Älkää omia ampuko'. Siinä suomalainen veri vuoti mo-

lemmin puolin ja armoa ei annettu. Vastustajat olivat sen verran vanhempia, että saimme heidät mottiin ja kranaattien tulo loppui. Taistelut hiljenivät ja meno Ilomantsiin ei toteutunut. Näissä asemissa sitten taistelimme aselevon tuloon saakka. Rinnallemme tuli Motti-Matin komentama JR 56. Kun rauha tuli vetäydymme Värtsilään talvisodan rauhan rajoille.

Korsussa piirretty 1942

130 vuotta sitten vuonna 1868 sattunut Karkunkylän palo oli aikanaan merkittävä tapaus Karkun pitäjän ja Karkunkylän historiassa. Kyläläisten elämässä tämä aiheutti paljon puutetta ja kärsimyksiä sekä talojen uudelleen rakentamisen tai talon siirtämisen kokonaan uuteen paikkaan. Tarkastelen nyt Karkunkylän paloa täällä syntyneiden ja koko ikänsä eläneiden 90–94-vuotiaiden seppä Ville Palmgrenin ja Juho Leikkaan, puuseppä Juho Jalosen sekä Adolfina Lehtisen (o.s. Leikkaa) kertomana. Nämä asiat, jotka nuoremmista ja lapsista olivat todella vanhoja asioita, kertovat silloin 90 vuotta eläneiden kertojien omasta lapsuudesta.

Heikki Palmgren

Karkunkylän palosta ikäihmiset pubuivat vielä noin 80 vuotta palon jälkeen

Leikkaan silloisia lapsia Juho Leikkaa ja Adolfina Lehtistä tämä asia kosketti tietenkin oman kodin palona ja kodin siirtymisenä palon jälkeen vallan eri paikkaan noin virstan päähen entisestä kodista.

”Leikkaalta on virsta Karkunkylän Ristiraitille ja siitä toinen Hiedan portille”, oli vaarini matkojen määrittäystä.

Näistä heidän kertomistaan asioista on jäänyt mieleeni myös Karkunkylän keskustan vanha ”asemakaava”.

Heidän mukaansa Karkunkylässä Salonsaaren puolella oli tällöin kaikkiaan kahdeksan taloa, jotka vanhalta Karkunkylän sillalta nousevasta Vanhana Ahteena tunnetusta ahteesta lähtien olivat seuraavasti:

Passin talo oli ensin oikealla ahteen sivussa ja ehkä osittain sen takana seuraavana Rikaisten selän rannassa oli *Simula*, joka vieläkin on entisellä paikallaan.

Vielä 1940-luvulla, asioiden kertomisen aikaan *Passin* entisellä tontilla oli Ahteen Eevan pirtti, monta viimeistä vuottaan ilman ikkunoita. Tämän alapuolella ahteen sivussa oli vielä *Passin* entisen kellarin kiviarkkuinen kuoppa.

”Ristiraitilta”, joksi kylän tienristeystä kutsuttiin, oikealle kääntyvä tie vei Simulaan ja vasemmalle kääntyvä tie Uuramoon.

Suikin talo oli seuraavana oikealla nykyisen Mikkosen kohdalla ja tätä vastapäätä sijaitti *Leikkaan talo*.

Uuramon tien varrella Leikkaan vieressä oli *Hulkarin talo* (nykyinen *Leikas*) ja tämän jälkeen oli *Loutun talo*.

Palolta säästyivät miltei Louttua vastapäätä sijainnut Arve, joka palon

aikana oli ilmeisesti ”päällä tuulen”. Toinen palolta säästynyt talo oli muista edempänä sijainnut Kollanen, silloin uusimaisine pirtteineen. Sama pirttirakennus, joka on vieläkin pystyssä ja alkuperäisessä muodossaan, on Karkunkylän vanhin rakennus.

Palo sai alkunsa *Passilta*, josta se kaiketi ensin levisi *Simulan*, *Suikin* ja *Leikkaan* rakennuksiin ja sen jälkeen *Hulkarin* ja *Loutun* rakennuksiin.

Kaikkien talojen pirttirakennukset paloivat ja samoin muitakin rakennuksia.

Puuseppä Juho Jalosen kertoman mukaan palamatta jäivät päällä tuulen olleet Arven talo, Loutun aitat, sauna, kota ja kotakamari sekä Loutun ja Hulkarin riidet. Samoin jäi palamatta Juho Jalosen kotimökki ”*Raitin* kullmassa ollut tontti-Aakun pirtti”. Ilmeisesti tuuli kävi silloin Krapin ja Karkunkylän sillan tai Viekkalan selän suunnasta.

Palo oli todella suurpalo. ”Niinkuin iso ratas olisi kiertänyt taivaalla kylän päällä”, tapasi vaarini sanoa nousseista liekeistä ja savusta. Niinikään hän kertoi seuranneensa paloa kaiketi jostakin Krapin tienoilta. ”Kylän puolelle ei enää päässyt, kun sillalla oli varti ja vettä ajettiin sammutukseen monella hevosella”.

Myöhemmin eräät kerjäläiset olivat kertoneet, että palo näkyi kaukana ”*Tyrväällä* ja *Kiikan* kappelin puolella liki *Huittisten* rajoja”. Täällä ihmiset olivat ihmetelleet, missä palaa. Kun suuret nälkävuodet eli ”köyhät vuodet” olivat menossa, kerjäläisäkin oli kylillä liikkeellä.

Adolfina Lehtisen, joka oli Leikkaan tyttäriä, kertoman mukaan palosta ei saatu paljonkaan pelastettua.

”Leikkaallakin oli silloin ollut leipominen käsillä. Äiti sai koottua leivottua leivät kaukaloon, joka saatiin pelastettua muiden vähien tavaroiden mukana. Leivät kai kypsennettiin *Pännärillä*, johon päästiin asumaan”.

Leikkaan väki pääsi asumaan *Pännärille*, kun emännät olivat sisaruksia ”molemmat *Tyrväänkylän* *Kaistin* plikkoja”. Täällä asuttiin niin kauan, kun päästiin asumaan entisen *Kukkulan* torpan tontille valmistuneeseen taloon.

Passin taloa ei myöskään rakennettu entiselle paikalle vaan *Vastamäen* ahteen päälle nikkari *Sandbergin* (myöh. *Lehdon*) asunnon kohdalle. Ainakin vaarini puhui aina *Vastamäen* ahteesta eikä koskaan *Passin* ahteesta.

Suikin talo rakennettiin myös entiselle paikalleen, mutta talo ei jäänyt tähän pysyvästi. Erään muistitiedon mukaan *Suikin* talo oli tässä vuoteen 1901, jolloin se siirrettiin nykyiselle paikalleen. ”Talo siirrettiin niihin aikoihin tai vähän aikaisemmin, kun *Passin* *Elliina* meni *Suikille* emännäksi”, oli joskus kertojien arviointina talon siirron ajankohdasta.

”*Suikin* uudesta pykningistä” on lyhennetty osa jäljellä paljon muuteltuna vieläkin nykyisenä *Mikkosen* asuinrakennuksena.

Leikkaan talon paikalle ei rakennettu enää taloa. Karkunkylässä olleet talon maat jäivät myöhemmin *Erkki* *Leikaksen* sekä *Maija* ja *Kalle* *Hulkarin* omistukseen.

Tontille rakennettiin pienempi asunto, joka on ollut tämän jälkeen monella suvulla. Vaarini kertoman mukaan rakennus rakennettiin talkoista, joiden johdosta pidettiin reilut puutalkoot.

Karkunkylä katsottuna Viekkalan pelloilta 100 vuotta sitten. (Kuvan omistaa Matti Passi. Kuvannut op. Viherlehto.)

Rakennuspuuta oli pyydetty myös Taavetti Hiitikalta, joka ei suostunut antamaan puuta. Eräät talkoomiehet kävivät kaatamassa Hiitikan aarniometsästä valtavan puun, jota ei kuitenkaan uskallettu ottaa puiden joukkoon. Ratkaisu keksittiin siitä, että Kojolan selällä likellä Haapaniemeä oli iso jääavanto, johon tukki siirrettiin hevosella ja upotettiin sinne.

Keväällä Kojolan Pentin isäntä oli puhunut pajassa Kojolan rantaan kevätmyrskyllä ajautuneesta isosta tukkipuusta, joka Pentillä sahattiin paatinlaudoiksi. Taisi jäädä kuitenkin sanomatta isännälle, mistä puu oli todella lähtöisin.

Hulkarin talo rakennettiin entiselle tontille, johon rakennettiin isopirttinen pitkä rakennus, jonka lyhennetty osa on vieläkin Leikaksen päärakennuksena.

Nämä pitkät hirret kaadettiin Hulkarin Paloviidan metsästä nykyisen kantatie 41:n sillan luota läheltä nykyistä Suikin taloa. Hirret uitettiin jokea pitkin Kärppälään ja edelleen järveä pitkin Karkunkylään. Entisinä aikoina joessa oli paljon enemmän vettä kuin nykyisin. Jo Jysiän kohdalla joki lienee ollut miltei järvi, koska talosta vuosisadan vaihteessa lohkaistulle uudelle tilalle annettiin nimi Vastaranta. ”Suurena tulvakeväänä (1899) Kärppälän joessa oli niin paljon vettä, että Jysiän piiat kulkivat paatilla Jysiästä Jokisillalle”, juttelivat miehet joskus.

Hulkarin nimi siirtyi toiselle talolle, kun talon isäntäpari Erkki Leikkaa ja Elsa o.s. Hulkari ottivat Leikaksen sukunimekseen. Samoihin aikoihin Hulkarilta muuttivat Maija o.s. Leikkaa ja

Kalle Hulkari omaan taloonsa, jonka sittemmin ainakin nuoremmat ihmiset tunsivat Hulkarina.

Loutun talo rakennettiin myös entiselle tontilleen, mutta talo hävisi jo 1800-luvun loppupuolella. Loutun kotovainio, joka Karkunkylässä tunnetaan Louttuna ja muut kylässä olleet maat jäivät Karkunkylän taloille ja asunnoille. ”Pykninki purettiin ja se vietiin Evon Paavolaan”. Vastavasti Kaarle Ryömä ja Juho Leikkaa ostivat Lumivuoren ahteen ympärillä sijainneet Lumivuoren metsät ja maan.

”Loutun vaarin huoneet”, talon vaarinpirtin osti näihin aikoihin kivimestari Pihlaisto, joka vuosisadan alkukymmenillä urakoi mm. paikkakunnan monet kivinavetat ja rakennusten kivijalat yms. kivityöt ja jolla oli paljon paikkakunnan miehiä kivityöissä.

Olen koonnut noin 52 vuoden takaa silloisten ikäihmisten kertomaa kotikylänsä historiaa, joka pakostakin on jäänyt aika hajanaiseksi tiedoksi. Jos joku olisi tällöin heiltä kysellyt tarkemmin, olisi siinä selvitetty kylän jokainen rakennus, talojen vanha huoneräkninki, missä päässä oli talon pirtti ja missä pakari jne. Kysyjälle kertojat olisivat mielellään selvittänyt monta arvokasta asiaa. Samalla on tullut tarkasteltua myös myöhempiä asioita, jotka ovat kylän historiaa noin sadan vuoden ajalta.

Kertojat:

Vaarini *Ville Palmgren* ”Seppä-Ville” synt. 16. 9. 1854, kuoli 21. 10. 1950. Hän oli viimeiset 16 vuottaan täysin sokea, ettei hän pystynyt sen vuoksi paljon liikkumaan. Kuulo ja asioiden tajunta hänellä kuitenkin oli

tallella, että hän pystyi seuraamaan ja kertomaan asioita. Lisäksi hän on kertonut Karkunkylän palosta myös Pertti Virtarannan kirjassa *Hämeen kansa muistelee*.

Juho Leikkaa synt. 14. 1. 1856, kuoli 10. 7. 1950. Yli 90 vuoden iästään huolimatta liikkui kävellen pitkiäkin matkoja jopa metsäpolkuja ja sen vuoksi hän usein käveli noin puolen kilometrin matkan naapuriin juttelemaan ikäisensä kanssa, kun useimmat saman ikäiset miehet olivat jo poistuneet ajasta.

Juho Jalonen synt. 3. 1. 1856, kuoli 14. 10. 1950 asui Karkunkylässä lähellä Kollasta noin vuoteen 1942 asti, jolloin hän siirtyi asumaan veljenpoikansa Yrjö Koskisen luo Jokipohjan kulmalle. Jalonen tunnettiin taitavana huonekalupuuseppänä ja erityisesti keinutuolimestarina. Jalonen on kertonut Karkunkylän palosta Pertti Virtarannan kirjassa *Hämeen kansa muistelee*.

Adolfina Lehtinen (o.s. Leikkaa) asui Karkun Koivun kylässä ja Leikkaalla käydessään hän usein poikkesi ”Seppää katsomaan”, jolloin puhuttiin kylän vanhoja asioita ja kuulumisia.

Nuoremmat kertojat:

Kalle Paloviita, Hulkarin Paloviidan torpan poika, synt. 1886, kuollut 1956, on eräissä toisessa yhteydessä kertonut eräitä asioita Loutun talon häviämisestä, rakennuksista ja rakennusten siirrosta sekä maiden ostajista.

Gunnar Palmgren synt. 15. 5. 1900, kuoli 1. 12. 1959 on aikanaan muistanut ja kertonut monia Karkunkylän asioita 1900-luvun alkuvuosilta.

Maria Mustalahti

Jouluterveisiä

Terveisiä Sinulle – minulta!

– Me lähetämme ja saamme terveisiä.

Se on kaunis tapa ja hyvien terveisten merkitys voi olla suuri – myönteisessä mielessä.

– Itse ajattelen näin esimerkiksi joulukorteista.

Pienikin viesti voi merkitä paljon.

– Muistin Sinut!

– Ajattelen Sinua!

– Terveisiin voi sisällyttää monenlaista ja terveisiä on monenlaisia.

Sanomme usein:

– Vie terveisiä!

– Kerro terveisiä, että...!

– Tavatessamme, erotessamme, puhelimessa ja kirjoittaessamme, me useimmiten nämä terveisten lähettämiset liitämme mukaan.

Sanomme myös:

– Kiitos terveisistä!

– Kiitos muistamisesta!

Vaikka vain sanojakin – mutta hyviä sanoja kuitenkin.

Ja sitten nämä terveiset, jotka tässä nyt lähettelen omina jouluterveisinäni:

– Toivotan Sinulle joulurauhaa – sitä tyyntä iloa, joka tuo luoksesi muistoista kauneimmat!

Sitä lämpöä, joka tuo lohtua.

Jospa voisimme etsiä muistoistamme parhaimmat.

On lupa viipyä niissä.

On lupa myös vain olla, jos et luoksesi joulua saa.

Jos et jaksa sitä edes etsiä.

Joulun Sanoma on kuitenkin kätesi ulottuvilla – juuri Sinua varten!

Tahdon myös välittää Sinulle enkelin jouluterveiset.

Ne kertovat Vapahtajasta, joka tuli jokaista varten!

”Minä ilmoitan teille Suuren Ilon, teille on syntynyt Vapahtaja!”

Sitä iloa tahdon terveisiini sisällyttää – ilon – onnen – surun – kaipauksen – kaiken keskellä – jokaiselle!

Aili Uotila

Joulu

Taas valkeaa joulua odotetaan ja rakasta ystävää ajatellaan. Siellä ja täällä joulu on juhlaa jouluihin hyöriä ei ole turhaa. Joulu tuo onnea perheeseen kodin lämpö tulvii jo eteiseen...

Vielä Joulun Sanoma entinen moni kulkee kotia etsien... Seimen Lapsi kirkossa kohdataan jouluvirsi yhdessä lauletaan. Joulukirkossa hiljaa kuunnellen Sana avaapi kuulijan sydämen.

Taivaan tähdet tuikkii yli kirkkomaan. Luonto lepää hiljaa kauniissa loistossaan. Tuuli nouseepi jo, lumi kimmeltää jouluisella tiellä moni yksin jää... – Joulun ilot, joulun surut – kaipaus uuden joulun aikaan toivon pilkahdus.

On joulukukka ikkunalla monta kulkijaa ikkunan alla. Kukka ohjaapi ajatuksiin löytyykö vastaus kysymyksiin? Moni kulkee polkua mutkan taa onko jouluna omaa lohduttajaa?

Vaikka takana ikkunan tumma yö oma ja kaunis on jouluyö. Kiitos ja rukous sieluun hiipii turvana vierellä enkelin siipi. – Ei voi toivoa enää enempää onnea ja ystävää ymmärtävää.

Kun joulukuusen alla iloitaan ja joulukynttilöitä katsellaan. Lasten kirkkaat silmät loistaen joulupukin hauskana muistaen... – Kirkkaimmat tähdet ja valkoinen maa Joulurauhaa kaikille toivottaa.

Luojan luomaa kalastusta

Kun kuljen pohjoisen Suomen jokivarsia, joiden rauhaan ihmiskäsi ei ole koskenut, tunnen elämän sykkivän sielussani. Luojan kädet ovat saaneet aikaan jälkeä, josta ihminen vain uneksii.

Jokipenkat nousevat vedestä tavalla, jota kaivurit eivät pysty jäljittelemään. Kivet istuvat jokeen kuin oksat puihin. Jokaisella kivellä on paikkansa. Aika on hiertänyt kiviin muotoja, joiden talttaaminen jää haaveeksi parhaaltakin kivenkäsittelijältä.

Veden kirkkaus ja puhtaus houkuttelevat ryystämään elämän perusmettä. Maku on raikas. Suu ei koe samaa tunnetta uusimmankaan puhdistamon jäljiltä.

Mietteissäni silmäilen tuikkirengasta, jonka arka taimen jättää koskeniskalle. Kala saalistaa vesiperhosia. Istun kivelle ja valitsen rasiastani sopivan oloisen sidoksen. Se jäljittelee vesiperhosta, jonka ounastelen kiinnostavan taimenta.

Heitän perhon siiman ja vavan välityksellä kohtaan, jossa arvelen taimenen oleilevan. Kala näkee viettelykseni, vedenpinta särkyä ja taimen haukkaa perhoni. Vapa nytkähtää, alkaa väsyyskampppailu.

Aiemmin aamulla on saanut muutama harjuksen. Taimenen teutaroidessa mietin, että en tarvitse enempää vedenviljaa. Haavin kalan nopeasti, irrotan väkättömään koukkuun sidotun perhon taimen suupielestä ja ihastelen saalista muutaman sekunnin.

Lopulta annan kalan virvoitella vastavirrassa. Kun taimen elpyy, niin päästän sen jatkamaan elämäänsä.

Syyspimeällä kaivan perhonsidon-tapakkini esiin ja ilottelen uusilla sidoksilla. Niitä tarvitaan Luojan luomassa kalastuksessa. Hyönteisten jäljittelemisen tuo tunteen yhteydestä luontoon. Luontoon, jota meillä ei enää ole liikaa. Jokainen jokivarsille jätetty kaljatölkki tai viinapullo kalvavat luonnonrauhaa.

Perhoja sitoessani maalaan mielikuvia tulevan kevään ja kesän kalaretkissä. Niiden valmistelu kääntää loskakelien ankeuden auringon hehkuksi. Tunnen käveleväni tuntemattoman joen rannoilla. Sellaisen, jota muut eivät ole löytäneet.

Suurilla vesillä tarvitaan kahdenkäden vapa, jotta kiinni iskenyt lohi saadaan ylös.

Tunturivesissä harjus on herkullinen pikkupala tikussa paistettuna.

Kaarlo Sarkian maisemat

Kotimaisemasta sielunmaisemaan

Professori Salon kirjoituksen alkuosa
Lapsuuden maisema julkaistiin Sastamalan Joulussa 1997.

Lapsuuden kodin lämpöiset näkymät saattoivat myöhemmin myös muuttua pelkojen ja kauhujen kuviksi, kun runoilijan sielun jännitteet kasvoivat yhä kipeämmiksi, kun tyytymättömyys omaan itseen masensi yhä syvemmin, kun tuberkuloosi alkoi muistuttaa kuolemasta, kun elämästä muodostui vääjäämätön kohtalo. Rukkilaulu alkaa kotituvan idyllisellä kuvauksella, jossa äiti kehrää ja pikkumies elää unen ja leikin maailmassaan, auringon kultatomussa. Mutta

Päivän juova sumentuu.
Kultatomu häviää.
Hämärään äiti jää.
Tuvan ruutu huurtuu.
Veitsi kuun ruudun taa
kiiluvana kohoaa.
Varjot kasvaa laipioon,
jättiläisiksi suurtuu.

Havahtuu unistaan
kauhistuen poikanen.
Kuni lukki hirmuinen
hämysiimaa hiertää
käsi vasten ikkunaa.
Varjorukki humajaa
suunnaton: kohtalon
jättikehrä kiertää.

Idylli kääntyy vastakohtakseen kuten Schubertin Lindenbaumissa, mutta se ei pääty sovittavaan ihanaan unelmaan, kuten lied päättyy, vaan kauhunäky jää pysyväksi: kohtalon jättiläisruukki kutoo varjoverkkoaan tulevan elämän ylle.

Tällaisissa sisäisen kivun ja kuolemanpelon tunnoissa runoilija löytää pakopaikan, oman yksinäisyytensä kauneusunet. Ulkoisen sijasta runoilijan katse kääntyy sisäiseen maisemaan. Sen suomaa lohdutusta Kaarlo Sarkia on laulanut lumoavin kuvin ja rytmeihin ehkä kuuluisimmassa runossaan Unen kaivo:

Pohjaan unen syvän lähteen
painuin, rikkinäinen leili.
Nukun veden syvän alla
avosilmien puolin valvon

tuijotellen Pohjantähteen.
Korkealla, korkealla,
lailla toisen vedenkalvon
säihkyä avaruuden peili.

Vedet himertäen helluu,
valjut lasililjat kelluu,
luikeroivat rönsyt lumpeen
niinkuin kellertävät käärmeet,
rintani ne siinä vainuu,
työntyy lihaan, suoniin painuu,
imee valtimoista verta,
mutta kukat, niinkuin salaa,
kukat suuret, kultapäärmeet
huulilleni hiljaa taipuu,
velhojuoman niille valaa,
vettä Lethen, unhon merta.
Silmäni mun painuu umpeen,
sammuu tuska, muisto, kaipuu.
Elämään en enää palaa.

Valjumpana vesililjaa
nukun unelmissa hiljaa
juoden unten velhojuomaa,
juomaa oman rinnan suomaa.

Tämä sisäänkääntynyt kauneus, tämä narkissosmainen itseensä tuijottaminen on muuttunut säikeiksi, jotka soljuvat toistensa ympäri kuin musiikki; runon muotoa onkin verrattu sonaattiin. Sen lumoavia kuvia ja rytmejä voisi, jossakin mielessä, verrata Pjotr Tšaikovskin eräisiin melodioihin, niiden loistaviin myrkyllisiin ansarikukkiin. Sillä tämä oman rinnan juoma on kaikessa ihanuudessaankin kuolettavaa. On arveltu, että kotipihan lähde olisi ollut Unen kaivon kuvallisia lähtökohtia. Muuta kiikkalaisuutta emme tästä runosta enää tapaa; kiikkalaisen luonnon sijaan oli tullut uninäkyinen, kuviteltu todellisuus. Kaarlo Sarkia oli keskuslyyrikko, ei maakuntalaulujen kirjoittaja. Hän oli yhä syvemmin minuuteensa vaipunut, siihen kahlehdittu. Hän oli henkisestikin etäännytynyt kotiseudustaan. Useasakin runossa hän vertaa itseään henkipattoon. Itsensä tuomitsija ilmeisesti häpesi näyttäytyä kotiseudullaan.

Kotiseudun maisemat olivatkin jo vuosia aikaisemmin muuttuneet kaupungiksi; Sarkiahan kirjoittautui yli-

oppilaaksi tultuaan ensin Helsingin, sitten Turun Yliopistoon, joka silloin eli ensimmäisiä vuosiaan. Siellä hänestä tuli Veikko Antero Koskenniemmen kirjallisuuspiirin jäsen, jota poeta laureatuksen suojeleminen tunnustettiin. Turussa hänestä tuli tunnustettu lyirikko. Mutta miksikään Turun tai yleensäkin kaupungin laulajaksi häntä ei voi sanoa. Miljöön muutos näkyy pikemminkin vain uusina kuvina, erityisesti hänen rakkausrunoissaan. Niiden tyssijana on katu, kuja, kahvilan ikkuna, poppelin lemu, puistojen vaahterasarjat tai armaan entinen huone. Mutta kaikki paikallisuus on viitteellistä kuin kiinalainen maalaukset. Sitä on vain sen verran kuin sitä tarvitaan runoilijan sydäntuntojen kuvastamiseen tai niiden vastakohtaksi. Rakkausrunoissaankin runoilija on luonteensa mukaisesti kaksijakoinen: hänen runonsa ovat enemmän kaipuuta kuin onnea, ristiriitaisen sielun unelmia ja kipuja. Mutta näistä sielunhaavoista versoo Suomen lyriikan kauneimpia kaipausrunoja:

Veet syvät päilyvät
ikävää.
Puut yllä häilyvät
syväin vetten.
Ma tiedän, etten
sua enää nää.

Tie luotas lähtien
hämärtää.
Vain kuvat tähtien
syöpyy vetten:
Niin silmäin eteen
sun silmäs jää.

Kuvat ovat pelkkää tunnetta, sanoja on vähän. Mutta eniten sanovat vähimmät sanat. Sanovat, jos sanoja osaa pelkistämisen taidon.

Kaarlo Sarkia oli ylioppilaskielellä ikicivis, hän ei valmistunut koskaan, ja opintovelatkin jäivät hänen ystävänsä ja tukijainsa maksettaviksi. Mutta akateemisen arvon sijasta hän valmistui runoilijaksi, kiikkalaisen lapsuusmaiseman maalaajasta tuli eurooppalainen henki. Hän saavutti

Tyrvään Yhteiskoulun ylioppilasluokka 1923. Ylh. vas.: Kalle Torpo, Erik Ståhlberg (Telvi), Kaarlo Sulin (Sarkia), Eino Toivanen, Arvo Junnila, Heikki Saaristo, Tarvainen ja Mauno Braxén (Raiste).

mainetta ranskalaisten runoilijain taiturillisena kääntäjänä, hän käytti suuresti antiikin henkilöitä tai myyttejä oman runoutensa aiheina tai kuvina; niin oli Euroopan suuri taide tehnyt jatkuvasti renessansista lähtien. Näin hänen maisemaansa tuli historiallinen ja myyttinen perspektiivi.

Kuolemankaipuussaan hän samaistuu Antinookseen, keisari Hadrianuksen lemmikkiin, joka hukkuu tai hukuttautui Niiliin v. 110. Antinoosta tai Antinousta luonnehditaan kuvankauniiksi, ja sen voi uskoakin, kun katselee niitä Antinooksen patsaita, joita Hadrianus antoi pystyttää ympäri imperiumia tämän kuoleman jälkeen; niitä on säilynyt lukuisia museoiden kokoelmissa, mm. Roomassa. Näin runoilija kirjoittaa:

Hän, Antinoos, huvipurressaan,
jota koitteessa koin sata orjaa sousi,
unen suloinen hurmio huulillaan,
unisilmin selittämättömin nousi.

Kuvastui veden
punastuvaan hopeaan
kuvankaltainen nuorukaispää
yli kaiteen.
Hänet muovasko veistäjä,
loi tuli taiteen? –

ihanaa noin ei tomu
synnytä maan!

Nojas laivansa
kaiteen seetrilautaan
unelmaansa uponneena
hän juovuttavaan:
Ilojuhlista nuoruuden,
huipuilta maan
jumalsyntyiset tahtovat
astua hautaan

unen seppel
kukkeilla kulmillaan,
pikemmin kuin käy
ovi onnensa umpeen...
Sytyttää häälampuiksi
koi kukat lumpeen,
levittää vesi vuoteeksi
purppurataan.

Elo herää kaukana rantojen kylliin,
käy askareihinsa asujat maan.
Hymy silmissä,
hurmio huulillaan
pois Antinoos veden
nukkui jo syliin.

Vielä suoranaisemman kohtalonsa
jakajan hän näki Simonideessa, kreikkalaisessa, jota pidettiin yhtenä antiikin seitsemästä viisaasta. Simonides eli joskus vuoden 500 tienoilla eKr.

Jooniassa, Prienen kaupungissa Väähä-Aasian länsirannikolla; kaupungista on vielä jäljellä rauniot, Athenen temppelin doorilaisten pylväiden maassa makaava sorto, mutta ne eivät ole jäljellä Simonideen kaupungista, sillä se hävisi ja perustettiin vuoden 350 eKr. vaiheilla uudestaan. Simonideen kohtalo oli kova: hänet karkotettiin kotikaupungistaan. Hän siis menetti kaiken, kansalaisuutensa, kansalaisarvostuksensa, ystävänsä, omaisuutensa; hänestä tuli henkipatto. Mutta juuri silloin ja siitä huolimatta hänen kerrotaan lausuneen kuolematomat sanansa, latinaksi käännettyinä: *Omnia mea mecum porto*, suomeksi siis 'omani kaiken mukana kannan'. Nämä ylväät sanat Kaarlo Sarkia on ottanut oman kuolematoman runonsa aiheeksi:

Ensimmäisessä säkeistössä runoilija samaistuu Simonideeseen:

Kaiken omasi mukanas kannat,
sieluni, niinkuin Simonides.
Kokosit itselles juuri sen verta
kuin sinun mahtui kantamuksees.
Keskellä elämän myrskyistä merta
tää joka kerta
tuo ilon murheeseen:
Kuin runonieikka Simonides
kaiken omasi mukanas kannat.

Omaisuuksesi mukanas kannat,
ruhtinashiippas, Simonides.
Loistoa timantti Pohjantähden
huipusta sen luo vaelluksees.
Kalleus säihkyi kaikkien nähden
arvosi tähden,
yöks sitä riisu et ees.
Öin sekä päivin, Simonides,
päässäsi ruhtinashiippaasi kannat.

Simonideen rikkautena on siis maailman kauneus, kosmos, kreikkalaisten käsityksen mukaan olevaisuuden järjestynyt kauneus. Se seuraa Simonidesta ja myös runoilijaa elämästä kuolemaan:

Omaisuuksesi mukanas kannat,
ruhtinasvuotees, Simonides.

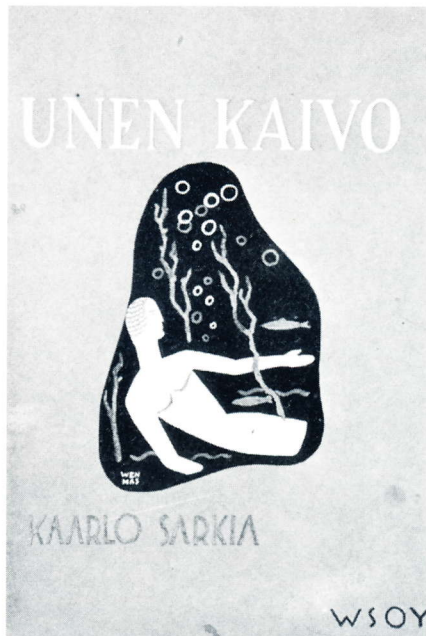
Tähdikäs on lepokammios katto,
 saat maan untuvat pieluksees,
 peittos on nurmikun
 silkkinen matto.
 Henkipatto,
 niin nukut rikkautees,
 jonka sa niinkuin Simonides
 hautaasi asti mukanas kannat.

Runo on upea: kuvat, poljento, ajatus. Siinä on runoilijan ja humanistin ylpeyttä: ajatuksia, unelmia, elämän kauneutta karkotus ei voinut Simonideelta riistää. Sitä ei tee edes kuolema, sillä Simonideen kummun yllä on etelän tähdikäs taivas, ja kuolema yhdistää hänet kosmokseen.

Mutta Kaarlo Sarkia ei lopultakaan jäänyt kauneusuniinsa. Viimeisessä runokokoelmassaan Kohtalon vaaka hän taisteli itsensä itsekeskeisyydestä ja elämän kieltämisestä elämän ja luonnon myöntämiseen, ihmisarkuudesta veljeyden julistajaksi. Hänen maisemaansa alkoi minän ohella kuulua ihminen, tosin abstraktilla tasolla. Meri, taivas ja avaruus, aurinko ja tähdet, valo ja kirkkaus, jotka olivat kuuluneet hänen runojensa elementteihin jo paljon aikaisemmin, ne saivat nyt yhä panteistisemmän sisällön. Syvässä runossaan Runo rumuudesta Kaarlo Sarkia pohtii kokonaisuuden ongelmaa:

Mist' ihmissielun
 kasvoikaan tuo kaipuu
 kaikk' ykseydestä
 muodostella monta,
 eroittaa, jakaa eroittamatonta?
 Ei nää hän aarnimetsää
 puiden takaa,
 käsitä ääretöntä, vaan sen jakaa.

Nämä säkeet ovat ajankohtaisia, vähintäänkin yhtä ajankohtaisia kuin viitisenkymmentä vuotta sitten. Henkinen pirstaleisuus, hajotiedon tulva on johtanut yleistävän tiedon ja sarkialaisen kokonaiselämyksen tarpeeseen. Luennoidessani nuorille opiskelijoille tietämisestä ja tieteestä olen usein lainannut näitä säkeitä, koska niissä kuvastuva kokonaisuuden tavoite on päinvastainen kuin tieteen tavanomainen menettely: sehän jakaa maailman yhä pienempiin ja pienempiin osiin, koska olevaisuuden analyttinen tarkastelu sitä edellyttää. Analyttinen tietäminen, vaikka sen tulokset ovatkin luotettavia, jättää meidät kuitenkin kylmiksi, sillä tuloksista ei löydy vastauksia ihmisen keskeisiin kysymyksiin. Sen vuoksi tutkijankin tulisi pyrkiä kokonaisuuksiin, sillä vain suurempien kokonaisuuksien osina analyttinen tieto saa mielen, merkityksen. Ja juuri sitä

Taiteilija Einari Vehmaksen tekemä "Unen kaivo" kansikuva.

Kaarlo Sarkia viimeisissä runoissaan etsi ja ilmeisesti sen myös löysi:

Vaan kautta aikojen
 myös ihmissielun nähtiin
 tomusta murheiden
 pois ikävöivän tähtiin,
 miss' enää tarvitsis
 ei kokonaista jakaa
 ja rumuus pilkistää
 ei kauneuden takaa
 vaan missä oikea
 pois sulkenut ois väärän
 ja valo totuuden
 olis varjoton ja vakaa.

Tähkä oli kypsytynyt, "tullut", kuten Satakunnassa sanotaan. Kuolema korjasi pian runoilijan, romantikon, tähtitietaraisen uneksijan, minuudenpalvojan, ajattelijan ja veljeydenjulistajan, sanakuvien kuninkaan, säkeiden ja rytmien muusikon.

Kaarlo Sarkia oli laadussaan ja taituruudessaan ehkä ylittämätön, Satakunnassa joka tapauksessa ylhäisen yksinäinen. Mutta ei hän vain ollut, hän on yhä, hänen runonsa elävät. Ne ovat syntyneet hellittämättömästi pyrkimyksestä saavuttaa sisällön ja muodon vastaavuus. Runot antavat tekijästään runoilijana loistavan todistuksen. Mutta ne antavat aavistaa myös sen kivun ja ponnistuksen, joka peitti sielun raastavat hiekansirut säkeiden helmiäiskerroksilla. Rehellisyydessään ja eettisessä pyrkimyksessään Kaarlo Sarkia oli syvästi kiikkalainen, satakuntalainen ja suomalaisena suuri eurooppalainen. Kiikalla, Äetsällä, Satakunnalla on syytä kiittolisuuteen ja ylpeyteen.

Vammalan seur

Juhlajumalanpalveluksen jälkeen puhe sankarihaudalla.

Tänä 16. kolminaisuuden päivän jälkeisenä sunnuntaina vietämme Vammalan seudun Voiman 90-vuotisjuhlaa. Meillä on juhlapäivä, josta voimme sanoa, että on tosi hieno tunne ihmissielussa, kun saamme alkaa päivän jumalanpalveluksella ja nyt kokoontua kotikirkon hautausmaalle, jossa edessä on sankarivainajien leposija.

Tässä ihanassa Jumalan puistossa nukkuu 9 seuramme puheenjohtajaa ja 2 kunniajäsentä. Tyrvään hautausmaalla Roismalassa leposija on kahdella puheenjohtajalla ja kolmella kunniajäsenellä. Muistamme ja kunnoitamme heidän työtään suurella arvonnolla. Nämä miehet ovat työnsä tehneet kukin vuorollaan, antaneet oman panoksensa seurallamme, urheilulle ja isänmaalle.

Me, jotka saamme vielä elää, voimme siunata heidän muistoaan ja muita seuramme jäseniä, jotka ovat muuttaneet pois, toivon mukaan kaikki Taivaan kotiin.

Edessämme olevassa sankarihaudassa saivat viimeisen leposijansa muun muassa ne 12 voimalaista, jotka talvisodan raskaina päivinä jäivät taisteluareenalle palaamatta omaistensa joukkoon. Jatkosota oli voimalaisille vieläkin raskaampi, peräti 27 urhoollista nuorta miestä antoi kaikkensa, henkensä, jotta meillä olisi vapaa isänmaa. Varmasti kallisarvoisin asia täällä maan päällä meille jokaiselle on se ihmeellinen tosiasia, että pieni Suomen kansa onnistui säilyttämään itsenäisyytensä suurten joukossa. Siitä saamme kiittää paitsi urhoollisten soturiemme panosta, ennen kaikkea Jumalaa, joka siunaten ja varjellen on johdattanut kansamme läpi vaikkerrusten tien. On syytä nytkin kysyä, onko Suomen kansa unhottanut nuo raskaat ajat ja antaako se laidasta laitaan tarpeeksi arvoa itsenäisyydellemme. Meidän vanhempien, mutta myös nuoremman polven on syytä tänään täällä kirkkomaalla katsoa menynyttä aikaa ja todellisuutta suoraan silmiin.

Peräti 220 tämän seudun nuorta miestä parhaassa miehuuden kasvussa ja voimissa oli meidän uhrimme. Heidän tiensä ei ollut seikkailun tavoittelua vaan kärsimysten tiellä kulkemista. Olot rintamalla olivat usein

dun Voima ry 90-vuotisjubla 27. 9. 1998

Tuomo Järvinen

nuorisoa yhdistää liikunnan jalo aate rotuun, uskuntoon tai asuinpaikkaan katsomatta. Meillä vanhemmalla väellä on vielä tuoreessa muistissa Helsingin olympialaiset vuodelta 1952, joiden maine tänä päivänä kiirri yhtenä puhtaasti urheilullisempänä kisa- na, mitä milloinkaan on pidetty. Näin pieni Suomikin on esiintynyt edukseen kansainvälisessä kanssakäymisessä juuri urheilun välityksellä. Onhan Suomi saanut järjestää yleisurheilun Maailmanmestaruus- ja Euroopanmestaruuskilpailuja sekä rakkaan hiihtourheilumme Maailmanmestaruuskilpailuita.

Palataksemme tämän muistohetken lopuksi tähän päivään, Voiman juhlapäivään ja lähtiessämme jälleen taivaltamaan juhlan jälkeen arkeen, on mielessäni suurenmoinen vapauden ja toivon tunne, kun katson ympärilleni ja näen tutun Vammaskosken juoksevan avoimena virtana, joka on ikäänkuin merkki siitä, että elämä jatkuu.

Me itse kukin teemme työtämme ja palvelemme Jumalaa meidän Herraamme, joka on kaikki luonut ja meille elämän antanut. Me voimalliset haluamme rakastaa omaa kotiseutuamme, josta pidämme ja jonne olemme vakiintuneet toivoen luonnollisesti, että tänne muuttaneetkin tulisivat viihtymään keskuudessamme. Toimikaamme urheilun ja liikunnan parissa seutemme parhaaksi turvataksemme terveen ja maatansa rakastavan nuorison.

Rukoilemme:

Hyvä Jumala taivaan ja maan herra. Sinä olet osoittanut kansallemme suuren vapauden ja antanut meidän elää rauhan aikaa jo yli 54 vuotta. Se on Sinun laupeuttasi meitä kohtaan, että olemme saaneet säilyttää itsenäisyytemme. Sinulle kiitos ja kunnia lähtee meidän sydämistämme tämän juhlapäivän alkaessa.

Puhdista kansamme hyviä tekoja varten. Auta Suomen nuoria elämään terveen ja raittiin urheilun parissa. Auta meitä kaikkia kulkemaan palveluksen polulla nimesi kunniaksi ja ettei kansamme eläisi vaan itselleen vaan voisimme edistää ihmiskuntamme yhteistä hyvää.

Taivaan hyvän Jumalan siunausta teille kaikille.

Amen.

hyvin vajavaiset. Useasti se merkitsi puutteellista ravintoa ja joskus vilua-kin. En tarkoita tällä sitä, että armeija ei olisi pojistaan huolta pitänyt, päinvastoin. Suurenmoista huolta pojistaan pitivät myös kotirintaman joukot, jotka kirjeiden ja pakettien muodossa ratkaisevasti lievensivät sitä alituista koti-ikävää, joka rintamalla miesten joukossa vallitsi. Muistamme hyvin rakkaan äidin, vaimon, morsiamen tai jopa tuntemattoman lähettäjän antimet.

Tänään meillä kaikilla on hyvä ja lämmin olo odotellessamme talven saapumista. Jos sinä ystävä tai seuraveri kuljet edessämme olevien hautaristien ohitse ja tapaat tuttavan, koulutoverin tai omaisen nimen muistolaatasta voit samalla hetkeksi pysähtyä muistikuviesi ääreen ja palauttaa mieleesi ajat, joista on vierähtänyt ai-

kaa yli 54 vuotta, kun viimeksi tapasimme. Tuntuu kuitenkin kuin olisimme hyvin lähellä toisiamme, vaikkemme kohtaakaan kuin ajatuksissa. Hän, joka edessäsi nukkuu nurmen alla, on toivon mukaan saanut iankaik- kisen levon, mutta sinä ystäväni, joka vielä vaellat keskuudessamme, voit kiittää Taivaallista Isääsi elämästäsi ja isänmaatasi ja pyytää, että meistä seuraavalla sukupolvella edelleen säilyisi vapaa isänmaa, jossa ihmisten kesken olisi rauha ja turvallisuuden tunne. Meillä on maa, jonka kauneudesta ja hyvyyden antimista voimme yksin kiittää Jumalaa ja hänen vanhurskautaan meitä kaikkia kohtaan.

En malta tässä yhteydessä olla kertomatta urheilun merkitystä rauhan työssä kaikkina aikoina. Näkyvimpänä merkinä tästä ovat olleet maailmanlaajuiset olympialaiset, joissa

Lipun vihkimistilaisuus, järjestäjät ja lahjat.

Katri Tupamäki

10-vuotias Vammalan Seudun Rintamanaiset ry

Vuosien 1939–45 sodissa rintamakomennuksella olleet naiset alkoivat kaivata yhteistä toimintaa, etujensa ajamista ja kokoontumista, jotta he voisivat muistella sodassa kokemaansa. Olivathan rintamalla olleet miehet jo perustaneet veteraaniyhdistyksiä. Vuonna 1970 syntyi ensimmäinen naisten yhdistys, joka sai nimekseen Pohjois-Pohjanmaan Rintamanaiset ja pian alkoi muodostua muuallakin rintamanaisten liittymiä. Pirkanmaan Rintamanaiset aloittivat toiminnan vuonna 1981 ja vammalalaiset liittyivät siihen heti. Yhdistys perusti alaosaston Vammalaan ja siinä oli toimintaa yli 5 vuotta. Rintamanaisten liitto oli kuitenkin myöhemmin sitä mieltä, että alaosastot lopetetaan ja silloin täällä Vammalassa päädyttiin oman yhdistyksen perustamiseen. Monet jäsenistä olivat toimineet jo 7 vuotta Pirkanmaan yhdistyksessä.

Uosson Säästöpankin kerhotiloihin

kutsuttiin koolle rintamasisaria ja perustettiin 7. 10. 1988 Vammalan Seudun Rintamanaiset. Läsnä oli 22 jäsentä sekä liiton toiminnanjohtaja Laine-Maire Kyöstilä ja Pirkanmaan puheenjohtaja Anneli Voutilainen. Säännöt hyväksyttiin ja valittiin yhdistykselle puheenjohtaja ja hallitus sekä tehtiin rekisteröintipäätös. Vammalassa ja ympäristössä asuvat liittyivät yhdistykseen ja jäsenmääräksi tuli 80.

Toimintaa johtaa vuosikokouksen valitsema puheenjohtaja, joka on koko ajan ollut sama: Katri Tupamäki sekä 8-jäseninen hallitus, jossa eri vuosina on ollut enemmän vaihtelua. Sihteerinä ovat olleet Elina Ikonen ja Terttu Aspinjaakko. Rahastonhoitajana on toiminut Kaija Peräinen. Varapuheenjohtajan tehtäviä ovat hoitaneet Maria Ojala, Anna-Liisa Jokinen ja Mirja Torra. Muut hallituksessa toimineet ovat: Virpi Aaltonen, Paula

Hoikka, Rauha Hyvönen, Liisi Kallio, Raili Kannari, Annikki Koskelo, Anna-Liisa Mäkelä ja Liisa Niemi. Tilintarkastajina ovat toimineet Eila Tyni, Lea Saaristo, Rauha Hyvönen ja Virpi Aaltonen.

Yhdistyksen kokoontumiset pidettiin aluksi useissa paikoissa kuten jäsenten kodeissa, mutta nykyisin suurimmaksi osaksi seuratalossa. Ohjelmaa on ollut monenmoista. Mukana on ollut vieraita esiintyjä ja asiantuntijoita, jotka ovat selvittäneet alaansa ja joilta olemme voineet kysellä asioista. Usein on keskusteltu meitä askarruttavista ajankohtaisista aiheista. Teemoja ovat olleet joitakin mainittuina; kuntoutus, jalkojenhoito-, lähimmäispalvelu, luuston haurastuminen, sydän, lähetystyö, hermoratahieronta, rakennusten korjausneuvonta, hattuesitys, kunnan ylläpito ym. Ohjelmatilaisuuksissa sisaret ovat muistelleet sota-ajan tapahtumia ja

Rovasti Timo Kökkö vihki rintamanaisten lipun 15. 3. 1989.

omia kokemuksiaan sodasta. On myös esitetty ohjelmaa ja laulettu. On järjestetty mitalienjakotilaisuuksia, hengellisiä tapahtumia, joulujuhlia, lounaskokouksia ym. Yhdistykselle on tärkeä vuosikokous, joka meillä on helmikuussa.

Tärkeitä virkistystilaisuuksia ovat olleet retket. Olemme vierailleet lähiseudun kouluissa ja laitoksissa, joissa tutustuimme työhön ja tiloihin. Olemme tehneet pitempiäkin matkoja. Joka vuosi tehdään kaksipäiväinen retki liiton kesäpäiville, jotka vietetään eri puolilla maata esim. tänä vuonna olimme Mikkelissä. Riihimäellä olimme rintamasisarten kokouksessa vieraina, Kankaanpäässä vierailimme Kärjellä ja Niinisalossa ja kävimme Lotta-seminaarissa Seinäjoellakin. Teatterimatkoja on tehty useita.

Varojen saamiseksi on osallistuttu joulumyyjäisiin ja sisaret ovat antaneet talkootuotteita myytäväksi. On pidetty arpajaisia ja kerätty kahvirahaa. Jäsenmaksuista on saatu tuloja. Vammalan kaupunki on antanut avustuksia ja myös Rintamanaisten liitto. Muutamit yhdistyksen jäsenetkin ovat antaneet lahjoituksia.

Melkein heti perustamisen jälkeen halusimme hankkia lipun. Kun sitten jäsenemme Helena Holppi ilmoitti, että hän haluaa kustantaa sen yhdistykselle, asiasta tuli totta. Lippu tilattiin ja naulattiinkin jo vuoden 1989 helmikuussa. Sen tangossa on kaiverrettuna Helena Holppi, mikä aina muistuttaa meitä Helenasta, joka ei sitten kauan enää elänyt. Seurakuntatalolla oli vihkimisjuhla. Lääninrovasti Timo Kökkö vihki lippumme 15. 3. 1989. Sisaret ovat kantaneet

sitä monissa juhlissa, sankarihaudalla, paraatissa, liiton kesäpäivillä ym. Lippu on yhdistyksen jäsenille tunnus, joka yhdistää yhtenäiseksi joukoksi.

Muuan etappi työssämme oli Karkkuun pystytetty Sodan ajan naisten muistomerkki. Sisaria oli mukana kaikissa eri vaiheissa niin toimikunnan kokouksissa kuin itse juhlan järjestämisessä. Yhdistyksemme järjesti 14. 6. 1992 Lotta-illan, johon osallistui 150 henkeä. Mukana oli Sorjan lotta-opiston entisiä kurssilaisiakin. Varsinainen maanpuolustusjuhla oli seuraavana päivänä ja osallistujia oli 700.

Yhdistyksemme useat jäsenet ovat kirjoittaneet muistelmiaan ja on näitä julkaistukin esim. Vammalan alueen

veteraanien muistelmateoksessa "Siellä jossakin" sekä Rintamanaisten Liiton kustantamassa: "Naiset kertovat sodasta" -kirjassa. Onhan tärkeää, että nuoriso ja jälkipolvet saavat tietoa työstä, mitä naiset tekivät sota- toimialueella. Suuri osa siellä oli lottia, joukossa oli sairaanhoitajia ja naislääkäreitä, sekä osa naisista oli työpalveluun komennettuja.

Rintamaiset ovat saaneet nykyisin samat oikeudet kuin on sotien muilla veteraaneilla. Kattojärjestöme Rintamanaisten liitto on ollut hoitelemassa etujamme. Liittoon kuuluu 31 yhdistystä, joista meidän oma yhdistyksemme on yksi. Rintamapalvelustunnus on edellytys yhdistyksiemme jäsenyyteen. Liitto on vuosittain tarjonnut virkistysviikkoja 1-3 jäsenellemme ja näihin on osallistuttu.

Huolenaihe on sisarien ikääntyminen. Monta on jo saanut iäisyyskutsun ja poistunut riveistämme. Jäsenmäärämme oli enimmillään 84 ja nyt se on 69. Useita on sairaina ja huonokuntoisina. Olemme käyneet tervehtimässä ja vieneet kukkia heille. Toivomme yhdistyksemme työn tuovan virkeyttä siihen osallistujille. Jalkahoitoetuja on annettu usean vuoden ajan.

Me rintamaiset kuulumme sodan kokeneeseen sukupolveen. Tiedämme, mitä sota toi, sen mielettömyyden ja vaikutukset. Emme halua lasten eikä lastenlasten kokevan samaa. Meillä oli sodan aikana omat tehtävämme puolustusvoimissa, joita vaikeissa rintamaolosuhteissa yritimme suorittaa. Järjestöme avulla olemme saaneet naisten sodanaikaisen työskentelyn arvostetuksi. Puolustusvoimat on antanut meille tammenlehvät kiitokseksi.

Rintamaiset kesäpäivillä 10. 6. 1998 Mikkelissä Visulahden ravintolassa

Vammalan Kamarikuoro ja Vammalan Teatteri "rapakon" takana

Vammalalaisen kuoro- ja teatteriväen yksi suuri unelma toteutui heinäkuun alussa 1998, kun kuoron, teatterin ja lastenmusiikkiryhtye Tohtori Orff & Herra Dalcrozen yhteinen seure - 49 henkeä - pakkasi kimpsunsa ja lähti Lufthansan siivin tavoittelemaan Torontoa Kanadassa Pohjois-Amerikan mantereella. Hanke Kanadaan menosta oli hautunut usean vuoden ajan, mutta pari viime vuotta Vammalan Kamarikuoro ja Vammalan Teatteri uurastivat yhteisellä ponnistuksellaan varoja matkan toteuttamiseksi. Tuo työteliäs, mutta mainio tuotos oli Teuvo Pakkalan käsikirjoitukseen perustuva perin suomalainen laulunäytelmä "Tukkijoella", jonka "tyrvääläisversion" toteutti ohjauksellaan Vammalan kulttuuritoimen johtaja Ilpo Tiitinen, ja musiikin harjoitutti Kamarikuoron johtaja, musiikin lehtori Elisabet Rantanen. Edellisen talvikauden taustatyötä tekivät käytännön asioitten hoitamisessa lehtori Hely Lenni-Taattola ja miehensä Esko kuoron varainhoitajana. Taustatukea antoivat ja talkootöitä teettivät Vesinieminen, Liekorannan Peltoset, Haapaniemen Pidot ja monet muut, ja yksityishenkilöinä asioita edistivät useat henkilöt ja talousalueen yritykset sekä liikelaitokset.

Matkaohjelma oli laadittu tiiviiksi ja toiminnalliseksi. Siihen kuului kolme täysimittaista Tukkijoella-näytelmää ja neljä Vammalan Kamarikuoron konserttia sekä viisi lastenmusiikkiorkesterin esiintymistä. Esiintymisiä majoituskaupunkeja oli kaksi: Toronto, Kanadan suurin kaupunki, ja Sudbury, eräs Kanadan suomalaisasutuksen keskus, kaivoskaupunki sisämaassa, jossa asukkaitakin on Tampereen verran.

Perjantai-iltana 3. 7. saimme mantereitten aikaerosta johtuen seitsemän tuntia lisämittaa päivällemme ja olimme pitkän lentopäivän jälkeen vielä iltayöstä saman vuorokauden aikana pakkaamassa itseämme ja puutuneita jalkojamme perinteiseen keltaiseen amerikkalaiseen koulubussiin, jota ohjasti nykytasa-arvon mukaan nuori reipas nainen - suomalaisen äidin Salme Van Vlietin tytär Ingrid Hagman. Hän pöräytti seurueemme 16-

kaistaiselle - täynnä autoja olevalla moottoritieellä oikeista rampeista sisään ja ulos ja saattoi vammalalaisen kulttuurijoukon 1800-luvun loppua henkivään brittiläiseen yliopistokortteliin, Victorian yliopiston asuntoalaan. Yöpymispaikat löytyivät ja uni tuli, vaikka ilma ulkona sekä sisällä oli lämmin ja kosteahko.

Lauantain valjettua hiukan sateen harmaan sävyissä päivä lähti käyntiin mukavasti yliopiston muhkeilla kinkku-muna-leipäannoksilla ynnä hyvillä kahveilla niin, että niillä annoksilla keikkuu mikä tahansa korpisoturi rapakonkin takana. Ennen pakollisia iltapäivän ohjelmatoimintoja ensimmäiset seikkailijat sukelsivat maanalaisella Toronton keskustaan ja maailman yhteen korkeimmista näkötorneista Ontario-järven rannassa. CN-torniin mahtuisikin kolme Näsinneulaa päällekkäin ja pilvenpiirtäjien kattoja saakin ihailla lähes 450 metrin korkeudelta. Vaivaiselta lutikalta rekka-auto näyttää moottoritietä, ja vatsanpohjasta vähän kouraisi, kun sai kävellä läpinäkyvän lasilattian päällä suurkaupungin vilinän yllä noin puolen kilometrin korkeudessa. Onneksi oli pokat pitävät ja "klasis" ehjät permannolla. Eikä siinä hissikään kuhnaillut. Alle minuutin oltiin huipulla. Päivällä lähdimme suomalaisten vieraaksi Udoraan, joka on Toronton alueella olevien suomalaisten yksi koontumispaiikka maaseudulla. Riihen, tiilinavetan ja suulin tapaiseen yhdistelmärakennukseen oli kunnostettu perisuomalaisen näköinen kahvila-ruokala-tanssisuuli-kompleksi. Pihalle oli meitä varten rakennettu komea esiintymislava betonista sekä suuri taustaseinä - kesäinen suomalainen järvimaisema - Tukkijoella-esitystä varten. Vaivaa etukäteen oli siis nähty. Lihassopparuokailun jälkeen harjoiteltiin illan esitystä varten. Ehtoo lämpeni, ilma selkeni ja yleisöä alkoi virrata alueelle. Suomen murteet solisivat iloisesti ja kuulumisia ja paikkakuntatietoja vaihdeltiin. Juttu kulki ja puheet kääntyivät koti-Suomeen. Runsas parisataapäinen yleisö nautti ja kiitti näkemästään. Illan ohjelmaan kuului näytelmän lisäksi Kirsti Yli-Pekkanen ja allekirjoitta-

neen katkelmat Maria Jotunia ja Väinö Linnaa sekä kuoron laulua ja yhteistä tanssia. Iltayöstä Ingridin koulubussi kuljetti iloista joukkoa kohti viktoriaanisia yönunia.

Pyhäamuna lähdettiin kirkkoon laulamaan ja osallistumaan. Pastori Suokonautio ja Terttu Franssi olivat järjestäneet meille mahdollisuuden pieneen kirkkokonserttiin jumalanpalvelukseen liittyen sekä ehtoollisen vieton. Taisi kuorolaistenkin kantapää olla hetkittäin ilmassa kuorin puolella, kun negrospirituaalit kajahatelivat Agricola Lutheran Churchissa ja pastori läppäsi kämmeniään yhteen ja tokaisi seurakunnalle, että näin kuulkaas laulaa suomalainen kuoro!

Kirkkokahvit joimme yhdessä seurakuntalaisten kanssa kirkon alakeran monitoimitiloissa, ja saimme vaihtaa monia arvokkaita ajatuksia suomalaisen ja kanadalaisen yhteiskunnan elämänmenosta - joissa sitenkään ei pohjimmiltaan ole paljon eroa - yhteiskunta kun on ihmisten toimintaa - ja niinpä monet ongelmatkin ovat hyvin samantyyppisiä.

Maanantaina tuli eteen kaupungin ja majoituspaikan vaihto. Lähdimme bussimatkalle kohti nikkeli-kaivoskaupunki Sudbury, jossa on kymmenisentuhatta suomalaista. He työskentelevät kaivoksessa, monet julkisen hallinnon palveluksessa, opettajina ja osa yrittäjinä. Eläkkeellä vanhuuden päiviään viettävät monet upeassa Finlandia Villagen Palvelukodissa, joka on samantyyppinen kuin meidän Sastamalaketimme Vammalassa. Viiden sadan kilometrin bussimatalla Torontosta Sudburyyn maisemat olivat osaltaan keskieuropalaista lehtipuumaistamaa peltoaukeineen, joilla kasvoi tutunnäköisien viljojen kuten rypsin ja vehnän lisäksi maissi. Sisämaahan päin mentäessä metsien ja soitten osuus maisemassa lisääntyi ja lähellä Sudburya järvet männikkö- ja kalliorantoineen toivat mieleen suomalaisen kesämaiseman. Suuria metsävyöhykkeitä jättiläispuineen tällä alueella ei ole. Kuuleman mukaan suurmetsiä täältäkin on aikanaan kaadettu, mutta ne eivät ole uusiutuneet. Laurentian yliopisto oli majoituspaikkamme ja Suomi-kylän palvelukoti

Tukkijoella-esityksen alkuhetki Kanadan Udorassa. Hetken päästä juostaan ulkoilmanäyttämölle.

oli ensimmäinen esiintymispaikkamme. Sali oli aivan täynnä yleisöä. Sekä perinteiset kuorolaulut että hauskat Tohtori Orffin laulut saivat sydämellisen ja lämpimän vastaanoton. Tunnelma vaihteli hartaan tunteellisesta hauskanleikkisään. Tilaisuuden lopussa Vammalan Kamarikuoro ja Vammalan Teatteri antoivat uudelle palvelukodin laajennushankkeelle lahjoituksen, ja saavat nimilaatan lahjoittajien joukkoon.

Paikalla oli myös Sudburyn Lionsklubien edustajia: Carol ja Reijo Viitala, Veikko ja Meeri Kivikangas, Aarno Niemiaho ja Hannu Piironen – joitakin mainitakseni. He saivat terveiset Vammalan ja Karkun klubeilta viireineen, joita ojensivat Rauno Peltonen ja Ulla Renfors-Kauko ja karkkulaisista Esko ja Hely Lenni-Taattola.

Osa matkalaisistamme majoittui Sudburyssa perheissä – ja saivat näin todellisen tuntuman Kanadassa asuvien suomalaisten eloon ja oloon. Karhu tuntui olevan yleinen tonttinaapuri omakotiasujalle, jos talo sijaitsee ulomalla kaupungista. Niinpä marjaretkelle on eväitten lisäksi monella varattuna myös kivääri.

Tiistaina tutustuttiin aamupäivä Sudburyn keskikaupunkiin ja lastenmusiikkiorkesteri hauskutti upean virastotalon aulassa työntekijöitä keskipäivällä. Kaupungin sosiaalihoitaja oli kotoisin Honkajoelta. Hauska oli kuulla kerrottavan Kanadan oloista leveällä pohjalaismurteella. Iltapäivällä osa tutustui meidän Heurekaamme tapaiseen tiedekeskukseen, jonka idean takana on tohtori Risto Laama-

nen. Osin kaivoskuiluun ja peruskallioon rakennettu upea tiedekeskus tarjoaa kävijälle niin geologisia, kasvi- ja eläintieteellisiä kuin teknisiä elämyksiä sekä vaihtuvia teemoja ja lapsille tarjottavaa oheisohjelmaa. Illalla Laurentian yliopiston Fraser-auditoriossa esitettiin Tukkijoki-näytelmä vastaanottavaiselle yleisölle. Suuren vaivan vierailustamme Sudburyyn oli nähnyt yliopistossa 33 vuotta palvelut pirteä Maire Laurikainen.

Keskiviikon ja torstain vietimme nähtävyyksiä katsellen ja torstain kohokohta oli luonnollisesti tutustumisen Niagaran mahtaville putouksille. Koulubussissa jyryytellen pääsimme tutustumaan klassiseen turistikohteeseen, mutta samalla jylhään luonnonilmiöön, kun valtaiset vesimassat Yhdysvaltain ja Kanadan rajapisteessä syöksyvät kapeaan kanjoniin, joka kuljettaa sitten vedet Ontariojärveen. Lumoavan ja majesteettisen putouksen äärellä on todettavissa ihmisen pienuus luonnonvoimien keskellä. Vaikka putous on itsessään alueen nähtävyys, on amerikkalaisen tapan mukaan alue rakennettu täyteen turistipalveluja, niin että Niagara-elämyksiä voi kokea näkötorneista, tunneleista putouksen alle, sekä laivamatkasta putouksen juurelle valtaisaan jylkinään ja vesisuihkuun. Osa joukostamme uskaltautui näiden unohtumattomien elämysten kokijoiksi.

Perjantaina meille oli varattu Toronton miljoonakaupungin keskushallinnon Metro Hallin esiintymislava käyttöömmä lounastunniksi. Metro Hallin pilvenpiirtäjien ympäröimässä keskustassa työskentelee valtaisa ih-

misjoukko toimisto- ja virastoväkeä, ja monet heistä pistäytyvät lounastunniksi Metro Hallin piha-aukiolle kuuntelemaan kesäkonserttien sarjaa, johon mekin esiintyjinä saimme osallistua. Lastenmusiikkiorkesterin ja Kamarikuoron esiintyminen keräsi sekä suomalaisia että kanadalaisia kuulijoita kohtalaisesti – ainakin kuuntelemaan outoa kieltä – ja miksei soinnikasta musiikkiakin, jota vahvistimien ja mikrofonien kautta täytyi saada kuultavaksi taustahälyn keskellä. Elämys oli tämäkin. Piknik-konsertin nimeksi olisi voinut vaikka laittaa ”Tyrvääläiset Torontossa”.

Illaksi olimme saaneet kutsun suomalaisen liikerittäjän Leila Forssin kotiin kaupungin ulkopuolelle. Hän oli tilannut ihastuttavalle pihamaalleen Tukkijoella-näytelmän ja oli markkinoinut tilaisuutta suomalaisille Torontossa. Puinen pihasauna, viherjä nurmikenttä ja oma lampi olivat näytelmän upeat luonnonmukaiset lavasteet. Kesäinen ilta, leppoisa ilmapiiri ja vieraanvaraisuus lisäsivät yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhdistivät suomalaisia. Onnistunut ehto!

Lauantaina kiirehtivät vielä ne, joilla oli rahaa, Toronton Yonge Streetille tekemään ostoksiaan. Eaton Centres ja maailman suurimmassa farkkukaupassa monen itsehillintä petti, ja niinpä jokuisien seuraava ostos olikin ylimääräinen matkalaukku tuliaisiksi varten.

Iltapäivällä oli sitten edessä viimeinen esiintyminen Amerikan mantee-reella tällä erää. Toronton Suomi-Kodissa meidät otti vastaan talon edustajana Lisa Anttila. Suomi-Koti on yh-

distelmä palvelutaloa, toimintakeskusta, vanhainkotiä ja vanhainkodin sairausosastoa. Täällä monet Kanadassa elämäntyönsä tehneistä suomalaisista sekä viettävät eläkepäiviään että vanhuuden tuottamien sairauksien myötä myös sulkevat silmänsä viimeisen kerran kaukana synnyinmaasta.

Suomi-Kodin ohjelma koostui kuoron ja lastenmusiikkiohjelman esityksestä ja allekirjoittaneen esittämästä katkelmasta Tuntemattomasta sotilaasta. Kun tilaisuuden loppupuolella Unto Mäkinen, Meidän Rakas Puttemme, heläytti haitarillaan ja lauloi komealla äänellään ”Kun lapsena ennen” tunnelma salissa oli hiiskumaton ja kyynel kimmelsi niin vierailijoihin kuin Toronton suomalaisten silmänurkassa.

Vierailun lopuksi käytiin laulamassa yläkerran osastolla vielä lähtiäislaulut vanhimmille ja liikuntarajoitteisille Suomi-Kodin asukeille. Pieni on maailmamme, kun jostakin huoneen sopukasta kuului tieto sujuvalla Tyrvään nuotilla, että ”kylä hän tiätää, misä Illon kylä on.”

Lähtöpäivänä sunnuntaina matkailaiset kokoontuivat vielä yhteiselle lounaalle, jossa annettiin palautteet ja kiitokset ohjaajalle, kuoron- ja matkanjohtajille – ja todettiin kuin yhdestä suusta matkan olleen onnistunut – ja Timo Roosin – yhden taustavoimanhenkilön sanomana, että tämä joukko on tuonut kunniaa ja PR:ää Vammalalle enemmän kuin uskottekaan. Ja kahdesti vierailuviikkomme aikana amerikansuomalaisten lehdessä, Vapaassa Sanassa, oli meidän joukkoamme keuhuttu sanoin ja kuvin. Sydäimestä lähtevä kiitos kuuluu erityisesti energiselle organisaattorille Torontossa, Salme Van Vlietille, joka uurasti kanssamme vierailumme alusta loppuun. Tällaiset aikaansa ja taitojaan uhraavat ystävät ovat aarteita – siitä suuri kiitos Salmelle ja tyttärelleen Ingridille! Yliopiston asuntolamajoituksen huolehti meille Ria Naskali, joka on eläkkeellä yliopiston töistä, ja Hans Myrskog järjesti ulkoilmakonserttimahdollisuuden Toronton keskusta, ja toimittaja Matti Temisevä huolehti myönteisestä julkisuudesta. Siitä kiitos heille!

Kun jumbojetin pyörät hellittivät Kanadan maaperältä ja Toronton valojen meri levittäytyi allamme lämpimässä illassa, joku hyräili lastenlaulua: ”Timo lähti pomppulinnaan...”, ja joku toinen taas huokas: ”Kum pääsis viä joskus käymään.” – Olen itse samaa mieltä. Kiitos ihastuttavasta matkaseurasta!

Irja Niemi

Joulua odotellessa

Kesä jälleen mennyt on ja muuttolinnut pois lähteneet, ja meidät näin jättäneet.

On Luojamme suuri ja ihmeellinen, syksyn pimeyden keskeltä kohtaamme päivän nousussa kirkkauden valon.

Joulua kohden edetään ja Seimen lasta juhliitaan, pikkujoulua ensin vietetään, ja hyvät asiat mielletään.

Ajan pyörä kääntyy Jouluuun menneeseen, näin kulkee aatos muistoissa miettien; kuinka monivaiheinen on Joulu ihmisen.

Lapsuusaika mieleen palaa, ne herkimmat hetket muistoihin jää, huoletonni kulkee lapsi silmin kirkkahiin avoin mieli kaikkeen vielä turvaisin.

Joululaulut taas kajahtaa, aina vuosi vuodelta uudestaan.

Siunausrikasta Joulua!

Ulla Ylinen

Joulu-uni

Näin unessa enkelin vuoteeni yllä suurin, hopeanhoitoisin siivin. Tämä rauhoitti mieleni hymyilyllä, – vaikka pelkäsin, lähemmäs hiivin. Hän kuiskasi hiljaa, et pelätä saa, katso silmiin ja anna käsi, tuon taivaasta Joulun Sanomaa, sekä terveiset äidiltäsi.

Tuli jouluaamu, satoi hiljaa lunta, olin vaiti ja hämilläni. Siinä muistelin yöllistä, kaunista unta ja sytytin kynttiläni. Näin myös tapahtui kedolla paimenille, kun enkelit Sanoman toivat, – vaan nyt aikaa ei liikene unelmille, – kotikirkkoni kellot jo soivat.

Tikkakosken mannekiini

Oiva Virtanen

Tämä kirjoitukseni ei ole puhtaasti kotiseutuaiheinen, mutta siksi läheinen, kun sotilas olisi voinut olla kohtoisin vaikka tämän joululehden leikkialueelta ja puolustihan hänkin kotiseutuamme.

Kuulin hänen tarinansa Kss I:llä ”Tilkassa”, jossa poikkesin jatkosodan jälkeen jokusen kerran. Kohtauspäivänämme mereltä yli kaupungin puhalsi kylmä tuuli, joka iltaa kohden siirryttäessä yltyi myrskyksi.

Mies oli perin hiljainen. Katselimme vaieten terassilta lahdelle, jonka matalikkoon jätepuskit kippasivat kuormiaan täytteeksi. Viimein hän virkkoi: – Näin elämäkin häviää kuin tuo lahti. Onko oikein, kun terveyskin menee? Sano sinä millä ihmeen voimalla voisin selvitä?

Kysymyksensä herättivät mielenkiintoni. Olimme kahden entisen rintamasotilaan kanssa ja kysyin häneltä suoraan: Mitä sinä mietit, mikä sinua oikein painaa, tapahtuiko sotareissullasi jotakin, josta et pääse irti? Vastauskysymykseni sai hänet sanomaan: – Kyllä tapahtui, minulle jäi viimeisestä sotakesästä ikävä muisto. Kerron, jos haluat kuunnella?

Mies aloitti: – Osallistuin talvi- ja jatkosotaan, jonka lopulla olin mukana tiedustelutoiminnassakin. Peräntymisvaiheen aikana kun olimme sekaisina joukkioina vihollisen painostaessa, päällikkö kehotti; ota kaveri mukaasi ja lähde ottamaan selkoa takaa-ajajien liikkeistä. Valitsin parhaaksi katsomani ja lähdimme.

Kuljimme pidemmän aikaa maastossa näkemättä mitään ja päätimme, ettemme jatka yhdessä matkaa. Sanoin kaverille, että kierrän lenkin, te-roittaen vielä; pysy tässä paikassa, jotta palatessani löydän sinut. Lähtiessäni merkkasin näkömuistiini puut, kivet ja kaiken mikä auttaisi paikan tunnistamista. Pääsin onnellisesti vähän matkan päässä olevalle kukkulalle, niin näin vihollisjoukon ja he aloittivat ammunnan. Pääsin irti heistä ja kiirehdin nopeasti kaverini luo, mutta paikassa, jonne hänet jätin, ei enää ollut ristin sielua. Päätelin, olisikohan vihollisen ammuskelu saanut kaverin etsimään parempaa suoja- paikkaa.

Katselin maastoa ja aloin jo epäillä oliko hän lähtenyt yksin ilman minua paluumatkalle. Yht’äkkiä minua taas

tulitettiin, heittäydyin maahan ja siitä näin muurahaiskeon, jonka takaa ammuttiin. Pyöräytin itseni lähellä olevan puun taakse ja sitten siitä puu puulta lähemmäksi. Hetkeäkään en epäillyt, etteikö vastassani ole vihollinen ja kun taas näin vilauksen keon takaa, otin esiin käsikranaatin. Viritin sen, laskin määrättyyn lukuun ja viskasin. Muurahaispesä pöllähti ja sen taakse tuli hiljaista. Kun menin tutkimaan tilannetta, niin siellä näin oman kaverini. Viskaamani käsikranaatti oli tehnyt tehtävänsä. Sitä näkyä en ole voinut hetkeksikään unhoittaa!

Äänen kuultuaan viholliset saapuivat kuin herhiläiset ja minun oli parasta lähteä. Toverini jäi ja itse sain metsää myöten taivaltaen omat joukot kiinni. Kerroin tapahtumasta niin että hän kaatui. Asia oli muille läpihuutojuttu, mutta itseäni se jäi painamaan. Etsin sodan loppuajan vaarallisimpia tilanteita, ajattelin ihan tosissani tällä tavalla palkitsevani tekoni. Selvisin kuin ihmeen kaupalla, vain pieniä naarmuja saaden. Mieleeni kuitenkin jäi syvä haava, joka ei parane koskaan. Kerronnan lopetettuaan mies kysyi: – Mitä tuumit tästä kaveri?

Näin hänen jaakopinpaininsa, käsien liikkeet ja suurien vesihelmien kiillon naamalla, kylmästi puhaltavasta tuulesta huolimatta. Seuralaiseni ei voinut tilalleen mitään ja hiljaiseksi veti itsenikin.

– Minun olisi pitänyt olla hänen luonaan eikä lähteä maastoon yksin tai edes jäädä puolustamaan paikkaa vihollisilta viimeiseen asti. En voi antaa tätä anteeksi itselleni, mies tuskaili.

Yritin parantaa tilannetta puhumalla: Paras lääke on kuule unohtaminen, ei pidä jäädä liikaa miettimään, ettei

lakkaa rakastamasta elämää. Jos hän olisi ollut vihollisesi, niin teostasi olisit saanut kiitokset, eikä mennyt sinua painaisi. Tapattanut itsesi, älä höpsi! Sinun on oltava sellaisia nyt ajattelematta. Koeta ymmärtää tämä vahinkona ja unohtaa, tai mene ja kerro jollekin viisaammalle ihmiselle, pyysin.

– En voi, en kertakaikkiaan voi, vaikka minut tuomittaisiin lopuksi ikääni tästä tiilen sisään, niin sekään ei riittäisi tuomiokseni, hän julisti. Maatamme puolustaneella miehellä ”Tikkakosken mannekiinilla”, joksi hänet nimesin oli ihmeellinen pakkomielle päällä, johon ei tehonnut tavalinen puhe. Hän katsoi vetisin elottomin silmin, myrskyväään luontoon, äärettömään kuin ei olisi ptkääkään välittänyt sanomastani. Kyllä joillakin pitää olla vaikeaa, ajattelin erotesamme.

Kun kahden viikon kuluttua palasin Tilkkaan, niin asiat toimitettuani kyselin siviilipukuisesta veteraanista, jonka nimeä en tiennyt. Kukaan ei kuitenkaan tietänyt hänestä mitään. Mahdollista oli sekin, että tämä mies ei kuulunut sairaalan potilaisiin, vaan oli poikennut tarinoimaan kenelle vain, jolla oli aikaa kuunnella huoliaan ja minulla sitä oli.

Menin vielä myöhemmin ylös osastolle, jonne oli saapunut, jokin uskovien kuoro, joka lauloi kauniisti: – Ei taivahassa ole kuolon vaaraa ja nuori nainen jutteli Arkkienkelistä, joka auttaa, sovittaa ja kantaa jokaisen synnit harteillaan.

Mieleeni palasi siinä paikassa rintamalla taistellut sotilas, Tikkakosken mannekiini. Mies, joka otti kannettavakseen tekonsa ehkä jo tavoittamalleen anteeksiannon alttarille. Arkkienkeli mielestäni hänkin!

Teuvo Kiljala

Tutkiva minä

Kiinnostus henkisen hyvinvoinnin huolehtimisesta on lisääntynyt. Kokoonnutaan kuuntelemaan innostavia puheentaitajia. Innostutaankin. Usein haetaan myöskin ryhmistä voimaa – usein saadaan. Yhteistä näille hetkille on, että niistä lähdetään pois toivoa täynnä.

Tilaisuuksien vaikuttava anti jää useimman kohdalla kuitenkin lyhytkestoiseksi. Se ei tilaisuuksien tarpeellisuutta, arvoa ja merkitystä välttämättä vähennä. Pyrittäessä laajassa mielessä henkiseen kasvuun ei riitä, että tilanteissa oli hauskaa, sai tavata mukavia ihmisiä ja muillakin on ongelmia. Sieltä tulisi jäädä jotain, joka on juuri minua varten. Tulee syntyä tunne; minussa alkaa jotain tapahtua. Ehkä voin itsessäni jotain muuttaa. *Tutkiva minä*, joka meissä kaikissa on, alkaa toimia.

Olen usein ajatellut, mikä olisi se tutkivasta minusta lähtevän muutostarpeen ”yhteinen nimittäjä”, joka kuvaa ihmisessä alkavaa muutosta. Mielestäni se on voimistuva tunne siitä, että *’Minä olen’*. Ajattele, mitä kaikkea se merkitsee Sinulle, joka aidosti itse koet; minä olen.

Ajatus, minä olen, näyttää liian yksinkertaiselta ollakseen minkään arvoinen. Ehkä joillekin tulee mieleen kouluajalta äidinkielen tunti, jolloin opeteltiin verbien taivuttamista; minä olen, sinä olet, hän on... Näkeehän sen kaikki, että olen ja itsekin sen tiedän.

’Minä olen’ tarkoittaa elämässä olemisen vahvaa tunnetta vahvassa mi-

nässä. Viestin mielelläni sitä kanssaihmisilleni. Sanomatta mitään hundan; minä olen, ole sinäkin. Tunteukset tietysti vaihtelevat. Elämän kaaren aikana on aikoja, jolloin voi tuntua esimerkiksi; ’jos vaikka olenkin, niin minua ei ainakaan tarvita’. Oleellista on, että tälle ja muille tunteille tulee antaa tilaa, koska ne sillä hetkellä ovat minun ja vain minun, ai-toja ja oikeita, tunteita. Tunteitteni jälkeen voin oikeasti huomata; minä sittenkin olen.

Tämän sanoman sisällön omistaminen tuottaa usein vaikeuksia. Helppompia on olla joukossa ja vanhoa kaikille; ’me sitä vasta olemme’. Tosi-asia sekin – ainakin sillä hetkellä. Riittääkö se minulle, joka haluan aidosti itseni kanssa tuntea; minä olen. Vastaus tähän on lukijan.

On ainutkertaista ja siksi tarpeellista, että sinä olet ja minä olen. Kuitenkaan minun olemisessäni; onnessa, ilossa, kivistyksissä... kukaan toinen ei voi olla mukana. Yhdessä me voimme niitä kokea, jos niin haluat. Jakaminen toisten kanssa auttaa, ei kuitenkaan aina. Tarpeellista jakaminen lähes aina on. Ihmisellä tulee olla monenkaltaisia ”sinuja” – toisia ihmisiä – verkostossaan. Se on olemisen edellytys. Aito kanssaeläjä on timanttia.

Kiire on tekijä ja syy, jonka taakse mielellään pakenee. Jokainen hetki tulisi voida rohkeasti sanoa itselle ja toisille; minä olen. Se on ja saa olla elämässä olemista – laidasta laitaan; tässä ja nyt – sinä ja minä – kaikki mukana. Se on aitoa elämässä olemista.

Tutkiva minä on jokaisessa ihmisessä. Sille tulee vain antaa tilaa toimia. Sen toiminta on arvojen arvo ihmisyyttä ajatellen. Ihminen kuuluu myöskin ryhmään. Tutkiva minä ja toimiva ryhmä ovat tuloksellinen kokonaisuus, jossa jokainen minä löytää itsestään lisää uutta, ikuisesti uutta. Ikuisesti uutta voisi tarkoittaa sitä, että osaamme tunnistaa ja kohdata oikein oman elämämme haasteet. Se on pelottavaakin. Ajattelen, että se tuo liikaa paineita ja vaatimuksia olemiseeni. Tiedän, että rohkeassa, unelmia sisältävässä elämässä on onnellisuus mukana.

Elämän haasteet aina kiinnostavat tutkivaa ihmistä. Jokainen meistä asettaa elämälleen haasteet ja toteuttaa niitä taidoillaan. Haluan kirjoitukseksi loppuun liittää Martti Lindqvistin näkemyksen ’elämän haasteista’ (otettu hänen luennostaan): – Sen kohtaaminen, mikä on totta, – Sen näkeminen, mistä on vastuussa, – Sen tunnustaminen, millainen on ihmisenä, – Sen muuttaminen, mikä on oikein ja mahdollista muuttaa, – Siihen jäsentyminen – ei välttämättä alistuminen – mihin kuuluu, – Sen puolustaminen, mikä on tärkeää ja – Sen pyytäminen, mitä tarvitsee.

Heikki
Koivuranta

Pube Tyrovään sankaribaudalla

13. 3. 1989

Talvisodan päättymisestä on ehtinyt kulumaan jo 49 vuotta. Talvisota oli suomalaisuuden ja pienen kansan todellinen voimannäyte.

Oli tapahtumassa todellinen ihme, koska ainakin ulkomailla oli pidetty selviönä, että Suomi murskataan parissa viikossa.

Pieni Suomen kansa oli kuitenkin koonnut voimansa ja unohtanut keskinäiset erimielisyytensä. Yhtenä miehenä ja naisena suomalaiset puolustivat maatansa aivan tuuma-tuumalta aiheuttaen viholliselle arvaamattomia tappioita.

Päätäväinen Suomen kansa ja sen peräksiantamaton armeija saivat puutteellisesta sotakalustostaan huolimatta aikaan sen, että Neuvostoliitto oli valmis neuvottelemaan rauhasta Suomen kanssa.

Kuten tunnettua olivat rauhanehdot Suomelle äärimmäisen ankarat. Karjalan kannas piti luovuttaa sekä Hankoniemi vuokrata Neuvostoliitolle. Väestö kumpaiseltakin alueelta piti siirtää muun Suomen alueelle.

Talvisota sai sitten aikaan jatkosodan.

Sotakorvaukset olivat silloisissa mittasuhteissa niin suuret, että oli paljon niitä, jotka sanoivat, ei Suomi pysty niitä maksamaan.

Suomen kansa paneutui kuitenkin jatkosodan päätyttyä rauhanajan töihin sillä samalla tarmolla ja päätäväisyydellä millä se oli puolustanut isänmaataan vaaran aikana.

Sotiemme uhrin eivät olleet turhia, vaan niiden raskaiden uhrien ansiosta saamme elää vapaassa maassa. Isänmaassa, joka tänäpäivänä on yksi maailman rikkaimmista valtioista.

Talvisodan veteraaneille on myös iloinen uutinen se, kun Neuvostoliitto korjailee talvisodan aikaisia historiansa lehtiä tunnustaen, että Stalin aloitti talvisodan.

Me sotaveteraanit emme missään toiminnassamme ihannoita sotaa, mutta tulemme suurella lämmöllä aina muistamaan niitä aseveljiä ja sisaria, jotka ovat antaneet henkensä isänmaansa itsenäisyyden puolesta.

Nuorisolle tahdomme sanoa, että heidän olisi hyvä muistaa itsenäisyyden merkitys.

Punainen tupa

Sireeni kukassaan
saunarakennuksen vieressä,
pihakaivo lepää suuren
koivun katveessa,
tuvan nurkalla vesisoikko.
Mökin ovi hiukan raollaan,
suuri avain lukossa.
Kivisen porrasaskelman pielessä
pari jalkineita
siististi rinnakkain.
Astun kuistille,
pari askelmaa räsymatolle.
Arka koputus,
sisältä sydämellinen ääni
toivottaa vieraan tervetulleeksi.
Pukkisängyssä harmaatukkainen
mummo pitkällään.
Kankeat jalat yltävät
sentään lankkulattialle.
laiha, työn kuivettama käsi
haparoi nutturaneuloja,
toinen mittaa jo kahvia
pannuun pienestä peltitölkistä.
Istun narisevaan keinutuoliin,
hellalta tulvii lämpöä
ja autuaallinen tuoksu.
Korotan ääntäni,
mummon kuulo on
vuosien varrella heikentynyt.
Kurkistan peräkamariin,
vaaleat salusiinit
puolittain akkunan
eteen vedettynä
päivästä toiseen.
Piirongin päällä
pölyttyneitä, harmahtavia valokuvia,
muistoja menneiltä ajoilta.
Ruutuakkunassa pilkistävää
punainen kukkaloisto
piristää tulijan mieltä.
Pelargoonia tarvitsee vain
hiukan hellyyttä
ja hyvää sydäntä...

Yhteistyötä nuorisoasioissa Saarenmaalla ja

Pertti Parkkinen

Vammalan ja Saarenmaalaisen Kuressaaren ystävyyskaupungin yhteistyö on hyvin laajaa ja käytännön läheistä. Nuorisotyön saralla on kaupunkien kesken tehty monta onnistunutta yhteistä projektia.

Kuressaaressa nuorisotyötä hoitaa Nuorten Huvikeskus, jonka tehtävänä on opetus- ja kasvatustyö. Kaupungissa toimii kaksi harrastustaloa; Poikien talo ja Koulunuorten talo. Näissä taloissa toimii yli 40 eri harrastuskerhoa, joiden piirissä on aktiivisesti mukana yli 500 nuorta. Harrastuskerhojen vetäjinä toimivat opettajat ja muut eri alojen asiantuntijat. Saarenmaan poikakuoro on yksi huvikeskuksen harrastusryhmistä, joka on käynyt esiintymismatkoilla monessa Euroopan maassa.

Kuressaaren nuorisotyö on vuoden vaihteessa menettämässä perinteisen useita vuosikymmeniä harrastustalona toimineen Poikien talon. Uusi isäntä taloon on Eestin valtion pankki, joka tekee taloon koulutuskeskuksen. Poikien talo on Linnakadulla aivan kaupungin keskustassa. Poikien talon korvaavaksi taloksi on tulossa entiset päiväkodin tilat kaupungin laita-alueelta.

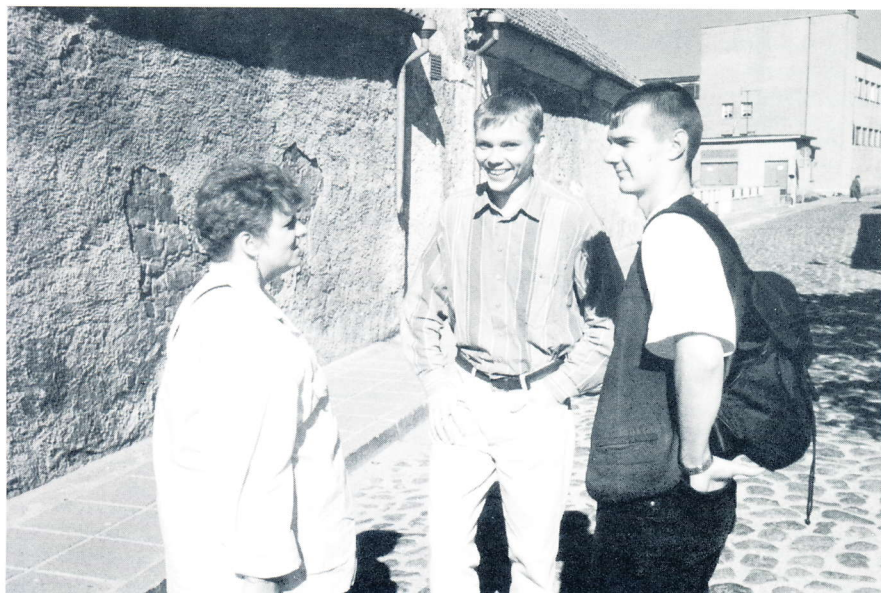
Saarenmaalla on nuorten työttömyys ja syrjäytyminen yhteiskunnasta koettu vaikeaksi ongelmaksi. Kesällä 1998 pidettiin Kuressaaressa nuorten vaikeuksia käsittelevä seminaari. Seminaarissa aiheina oli nuorisotyöttömyys, nuorten rikollisuus, nuorten sosiaaliset ongelmat ja päih-

Opettaja Ardi Null esittelee tuis-kulaisille Orissaaressa paikkaa mihin Saarenmaalle tulijat ranta-uivat veneillään silloin kun lauttaliikennettä ei vielä ollut.

Andrus Kannik nuorten työ-leirillä maalaamassa 30-vuotta nuorisotalona toiminnutta nuorisotalo Pilveä.

Vammalan nuorten työpajan johtaja Tiina Leppäniemi ja Andrus Kannik ja Marek Mai vaihtavat kuulumisia Kuressaaren Kaubakadulla.

teiden käyttö. Olin seminaarissa esittelemässä Vammalan nuorten työpajaa ja muita nuorisotyöttömyyden hoitoon liittyviä asioita Suomessa.

Vammalassa on tämän vuoden aikana käynyt Kuressaaresta useita hallinto-, koulu-, sosiaali- ja nuorisotyön edustajia tutustumassa Vammalan nuorten työpajaan. Tällä hetkellä Kuressaareen ollaan perustamassa Saarenmaan nuorten työpajaa.

Vammalassa on ollut kahtena kesänä kaksi nuorta Saarenmaalta työharjoittelussa yhden kuukauden ajan. Harjoittelusta on sovittu Saarenmaan työvoimatoimiston kanssa ja käytännön lupa-asiat on hoitanut CIMO, kansainvälisen henkilövaihdon keskus. Nuoret ovat olleet hyvin tyytyväisiä työkokemuksiinsa Vammalas-

Vammalassa

sa. Tämän kesän harjoittelijoina oli Kuussaaren ammattikoulusta puusepän linjalta Andrus Kannik ja Kuussaaren lukiossa opiskeleva Marek Mai. Pojat olivat ensin nuorten työleirillä maalaamassa nuorisotalo Pilven ulkoseiniä. Loppuajan he olivat työssä nuorten työpajalla. Poikien työnäytteeksi työpajalla tuli vanhojen kangaspuiden korjaus, joka onnistui erinomaisesti.

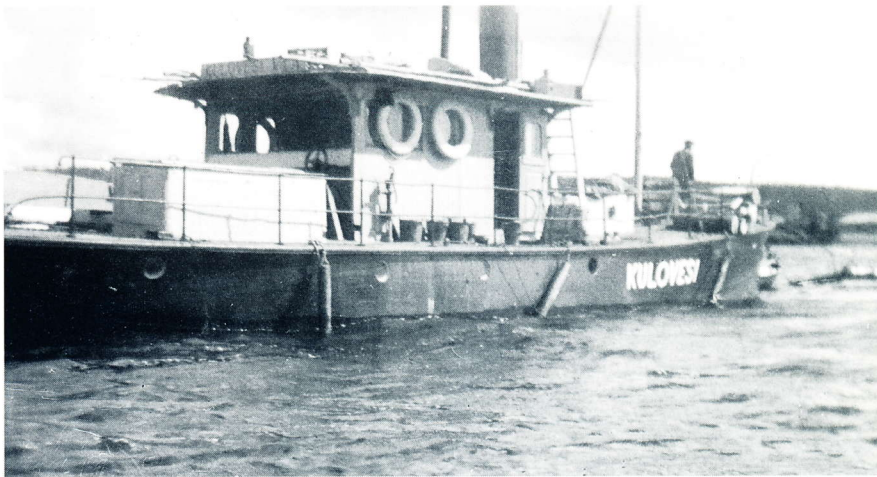
Yksi erinomaisen hieno Kuussaaren ja Vammalan yhteinen projekti oli päihteiden vastainen kampanja ”Ystävyyttä ilman päihkeitä”, joka toteutettiin molemmissa kaupungeissa syksyllä 1997. Projektin toteuttivat Vammalan nuorisotoimi, Kuussaaren huvikeskus, Sylvään yläaste ja Kuussaaren Gymnaasium. Vammalassa koulutettiin 10 9. luokan oppilasta projektin kouluttajiksi puhumaan päihteistä nuoremmille luokille. Nuorten taustatukena olivat Sirpa Häyhtiö, Taina Hinkkanen, Sirkka-Liisa Tomula ja Pertti Parkkinen.

Kuussaaresta tuli 10 oppilasta ja kolme aikuista tutustumaan Sylvään koulun kampanjaan. Tämän jälkeen Vammalasta meni kuussaarelaisten kanssa samanlainen ryhmä tutustumaan Kuussaaren kouluissa tehtävään valistuskampanjaan ”Valinta on sinun”.

Alkusyöksyllä vapaaehtoistyötä tekevä katupartio Tuisku teki opinto- ja tutustumismatkan Saarenmaalle. Orissaaressa opettaja Ardi Null esitteli meille Senatoorne Internaatkoolin, joka on toinen Virossa toimivista erityiskouluista. Oppilaita koulussa on 60 ja he tulevat eri puolilta maata.

Kuussaaren Huvikeskuksen johtaja Aare Martinson kertoi nuorten harrastuksista ja ongelmista Saarenmaalla. Varhaisnuoria ei Kuussaaren kaduilla illalla viikonloppuisin näy kuten valittavasti Vammalassa näkee. Osa varttuneemmista nuorista Kuussaaressakin käyttää runsaasti alkoholia ja jotkut sortuvat myös rikoksen poluille. Taitais olla Tuiskulle täälläkin töitä, joku taisi porukassa lausahtaa.

Hyvä ystäväni ja kollegani Aare Martinson on ollut Kuussaaren Huvikeskuksen johtajana kaksi vuotta. En malta olla kertomatta sitä, että meillä on samanlaisia harrastuksia vapaa-aikana. Harrastamme Aaren kanssa molemmat öljyvärimaalausta ja piirtämistä. Vaikuttaneeko tämä asia siihen, että myös nuorisotyön yhteistyön asiat sujuvat kuin leikit.

Kuvassa perheretkään luotsannut Eino Ylinen, joka toimi tukinuitossa Kulovesi-laivan ajomiehenä.

Ulla Ylinen

Perheretki tämänkin

Kesä 1951. Olimme nuori perhe, lapsia kolme poikaa, 4-vuotias ja 3-vuotiaat kaksoset. Perheen pää oli Kokemäenjoen uittoyhdistyksellä töissä. Kesä oli siellä kiireisintä työaikaa. Eräänä vapaana sunnuntaina mies halusi viedä perheensä veneenkelle ja samalla käymään kylässä veltellään Suoniemellä. Hän lainasi Vilanderin Maunolta venettä, jossa oli ”perätuuppari”. Niin lastattiin vene ja lähdettiin. Pelastusliiveistä ei siihen aikaan nähty untakaan.

Sää oli lämmin ja aurinkoinen. Lapsset olivat haltioissaan, kun ennennäkemätön ulappa avautui heille suurena merenä. Joskus moottori vähän ysikähti, mutta se meni ohii pienellä ryyppyllä.

Pilviä alkoi nousta taivaalle, yhä vain synkempiä ja ukkonenkin jyrisi jossain kauempana. Olimme jo ”Suoniemen selällä”, kun moottori sammui, eikä suostunut millään konstilla lähtemään käyntiin. Tuuli nousi ja maisema pimeni. Itse olin kyllä varmasti valkoinen, mutta pojat melkein nauttivat tilanteesta. Salammat vaan valaisivat tämän tästä vihaista aallokkoa. Koko ajan mies taisteli koneen kimpussa ja vihdoinkin viimein jokin ihmeen kipinä sai sen käyntiin. Kyläpaikkamme ei ollut enää kaukana ja päästiin vielä ihan kuivina rantaan – mutta vain rantaan. Kun vene saatiin maihin ja lasti purettua, alkoi putoamaan vettä, kuin taivas olisi revennyt. Asuntoon ei ollut, kuin sadan metrin verran, mutta se riitti kastelemaan kaikki aivan läpimäriksi. Isäntäväki luovutti kylpytakkejaan ym. käyttöömmä ja pojat käärittiin pyyh-

Eino Ylinen ”ajokkinsa” Kulovesi-laivan kannella.

keisiin ja huopiin. Hetken päästä taivas selkeni, aurinko alkoi paistaa ja märkä luonto kimalteli. Vaatteet vietiin ulos kuivumaan. Jossain ihmeen kuteissa kävimme vielä mustikoillakin lähimetsässä.

Paluu oli sitä, että mies ”nypytti” koko matkan sormellaan jotain ryyppynuppia ja pääsimme taas Siikasuo rantaan.

Koskisen Kaarlo oli myöhemmin tutkinut moottoria ja Vilanderin kanssa päivitelleet, miten ihmeessä tällä on yleensä voinut päästä liikkeelle.

Vika ei ole tiedossani. Sen vaan tiedän, että useampi suojelusenkeli täytyi olla matkassa, yksi ei siitä urakasta olisi selvinnyt.

Arto Satonen

Piirteitä Sastamalan historiasta nykypäivään

Juhani Piilosen ansiokkaasti ja erittäin tarkasti laatima Sastamalan historia 3 käsittää Sastamalan Seudun historian vuosien 1860-1920 välillä. Tämä historian ajanjakso on poikkeuksellisen merkittävä. Osovathan näihin 60-vuoteen niin Suomen itsenäistyminen, kuin koko nykyisen yhteiskuntajärjestelmän perusteiden muotoutuminen. Juuri tuona ajanjaksona syntyivät maaseudulle ensimmäiset koulut, ensimmäiset sanomalehdet, ensimmäiset teollisuuslaitokset ja ensimmäiset pankit. Suomalainen yhteiskunta koki tuona ajanjaksona ensimmäisen murroksensa puhtaasta maatalousyhteiskunnasta teollistu-

vaksi ja kaupungistuvaksi maaksi.

Sastamalan historia on vaikuttavaa luettavaa. Sastamalan seutu, jonka keskuksiksi muodostui Vammalan kauppala kuului useimmilla mittareilla mitattuna koko maan edistyksellisiin seutuihin. Toki suurimmat kaupungit olivat edellä monissa asioissa, mutta kauttaaltaan Sastamala oli tuon ajan mittareilla mitattuna vauras seutu, jonka oli mahdollista kehittyä. Vauraus perustui lähes yksinomaan maatalouteen, mihin Sastamalan alueella on aina ollut hyvät luontaiset edellytykset, kun sitä verratään muuhun Suomeen.

Seudulla oli myös pitkä henkinen

perinne. Tyrvään seurakunnan kirkkoherran virka oli haluttu. Virassa olikin useita kansallisestikin tunnettuja henkilöitä, joilla myös oli kyvykkyyttä viedä seutua eteenpäin laajemminkin. Poikkeuksellisen merkittävä oli kirkkoherra Johannes Bäckin aika-kausi. Bäck vaikutti merkittäväällä tavalla mm. ensimmäisen kansakoulun perustamiseen Hopulle. Nythän siitä on jo 125 vuotta.

Henkisen perinteen vahvuudesta kertoo myös paikallislehdistön kehittyminen. Opettaja Oskari Söderholmin toimesta 1894 aloitti ensimmäisenä maaseudun paikallislehtenä Tyrvään Sanomat. Paikallislehtiä ei ollut

vielä maaseutukunnissa yhteensä kymmentä, kun niitä Tyrvällä toimi jo kaksi. Tämä vaihe jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi. Lopulta järki voitti ja resurssit yhdistettiin.

Elinkeinoelämän kehittymisen kannalta oli ratkaisevaa, että Sastamalan seutu voitti kilpailun Tampereen ja Porin välisen rautatien kulkureitistä. Jos kilpaileva vaihtoehto Pori-Huittinen-Urjala olisi tullut senaatin ratkaisuksi, niin teollistuminen olisi viivästynyt Sastamalan seudulla vuosikymmeniä. Rautatien merkityksen ymmärsivät erityisesti ratsutilallinen Kaarle Rautajoki ja piirinlääkäri Otto Stenbäck, jotka molemmat ahkerasti ja tuloksellisesti vaikuttivat rautatien syntymiseen.

Sastamalan seudulle muodostui nimenomaan rautatien ansiosta nopeasti pienteollisuutta, paikallispankit aloittivat toimintansa, voimalaitos perustettiin ja kaikin puolin elinkeinoelämä oli vireätä. Joitakin yrityksiä ja kokonaisia toimialojakin saattoi loppua, mutta vastaavasti uusia lähti liikkeelle koko ajan. Vammalan kauppala kehittyi selkeä alueen keskus, joka tunnettiin vireänä kauppapaikkana.

Mitä Sastamalan historia meille opettaa?

Historialla on tietysti arvo jo sinällään, mutta keskeistä historian opiskelussa on se, mitä me voimme historiasta oppia. Meitä nykyisiä Sastamalan seudun asukkaita pistää ainakin askarruttamaan se, että miten meitä aiemmin täällä eläneet sukupolvet onnistuivat niin monessa asiassa olemaan kehityksen kärjessä koko maatakin ajatellen. Kaikkea merkittävää ei toki tehty tässä kuvatussa ajanjaksossa, vaan myös poja miltä ponnistaa oli hyvä. Kuten kirkkojen suuresta määrästä ja korkeatasoisesta laadusta näkyy, vaurautta oli jo aiemminkin.

Siitä huolimatta Sastamalan seudulla oli vuosien 1860-1920 välisenä ajanjaksona poikkeuksellisen paljon aktiivisia ihmisiä, jotka rohkeasti toteuttivat uudistuksia ja onnistuivat niissä. He ajoivat tehokkaasti oman alueensa etua suhteessa valtiovaltaan ja pystyivät keskenään kehittämään yhteiskuntaa täällä Sastamalassa. Perinne koettiin voimana, mutta ei rasitteena. Moni suurtilallinen siirtyi teollisuusyrittäjäksi, moni maaseudun työmies vaihtoi työhön tehtaassa. Maanviljelys säilytti keskeisen asemansa, mutta sen rinnalle onnistuttiin luomaan muita elinkeinoja ja tarjoamaan korkeatasoinen koulutus alueen lapsille.

Historialla on aina myös nurja puoleensa, jonka aika tosin saattaa kullata. Silti tätäkään ajanjaksoa on turha liikaa kaunistella, tuolloinkaan yhteiskunta ei kulkenut yhtä latua. Ensimmäisen kansakoulun perustamisesta kiisteltiin varmasti kovemmin, kuin kyläkoulujen sulkemisesta nykyään. Uskonnolliset oppiriidat vaivasivat seurakuntaa. Poliittisen heräämisen aikana paikkakunnalle perustettiin jopa oma puolue henkilöristiriitojen seurauksena. Kaikkein karmeinta oli tietysti sisällissota, jossa renki kävi isäntää vastaan ja porvari työmiestä vastaan. Myös tässä tapahtumassa Sastamalasta löytyi runsaasti väkeä barrikaadien molemmille puolille ja molemmiin puolin tehtiin tekoja, jotka eivät ole kunniaksi alueemme historialle.

Ilman kansalaissodan mustaa pilkua tämä ajanjakso jää kuitenkin kauttaaltaan hyvin positiiviseksi. Monen asian pohja luotiin silloin. Rautatie Tampereen ja Porin välillä on edelleen seudullemme tärkeä. Osalla pienteollisuudestamme on juuret tuossa ajassa. Lukio-opetus on entisellä paikalla, mutta ajamukaisissa tiloissa vaalien kirjallisuusperinnettä. Moni asia on toki muuttunutkin. Aikanaan niin arvostettu Tyrvään Säästöpankki on kuollut ja kuopattu. Viimeinenkin meijeri on tilapäisesti koulutustilana, vartoilemassa parempaa käyttöä.

Sastamalan kehittäminen 2000-luvulla

Edellisen vuosisadan vaihteen ympärillä Sastamalan seutu onnistui kehittymään merkittävästi. Vuosisadan vaihteen ollessa jälleen näköpiirissä on meillä nykyisillä asukkailla suuri haaste siinä, miten Sastamala jatkossa kehityy ja pitää asemansa merkittävänä yhteisönä.

Vuosisatoja Sastamalan vauraus on lähtenyt maataloudesta. Vielä nykyisenä EU-aikanakin maatalous on tällä alueella yksi kivijaloista. Maataloussektori elää suurta muutosta ja tilat tulevat vielä lähivuosina vähenemään ja suurenemaan. Olennaista kuitenkin on, että Sastamalan seudulle jää riittävän vahva ja nykyaikainen maatalous, joka myös jatkossa säilyy elinkelpoisena.

Pienteollisuuden perinne elää edelleen vahvana ja Sastamalan alueella on useita yrityksiä, jotka edustavat oman alansa huippua niin Suomessa, kuin kansainvälisestikin. Näiden yritysten menestyminen muodostaa yh-

den kivijalan. Sen tueksi tarvitaan alueen omaa tarvetta palvelevaa pienteollisuutta. Lisäksi Sastamalan seudun olisi saatava oma osuutensa Suomen veturista high tech-teollisuudesta. Valitettavasti Sastamalan seutu on toistaiseksi jäänyt lähes kokonaan tämän kehityksen ulkopuolelle, mikä on näkynyt maan keskitasoa heikompiina kasvulukuina.

Tietotekniikan kehittyminen lisää etätöiden mahdollisuutta. Tällöin yhä useampi ihminen voi itse valita asuinpaikkansa. Siinä kilpailussa Sastamalan seudulla on mahdollisuus menestyä. Omarantaisia tontteja on mahdollista kaavoittaa, lapsiperheille on tarjota palveluiltaan riittävä, mutta samalla myös turvallinen elinympäristö.

Sastamalan keskuksen Vammalan kaupunkin merkitys kauppapaikkana on edelleen huomattava. Etäisyydet eivät kuitenkaan enää muodosta selkeää suojaverkkoa paikalliselle kaupanteolle kuin ennen, joten nykyiset kauppaliikkeemme joutuvat kilpailemaan yhdessä Tampereen ja Porin keskusten kanssa. Kilpailu varsinkin päivittäistavarakaupan ulkopuolella on tässä suhteessa kova. Kilpailussa voi menestyä vain toimimalla tehokkaasti ja palvelemalla hyvin. Ison avun tuo kuitenkin Sastamalan seudun asukkaiden myönteinen suhtautuminen. Ostaminen kotiseudulta jättää aina markan kiertämään tänne.

Hallinnollisella puolella Sastamalan alueen tiivistyminen on välttämätöntä. On myös rohkeasti mietittävä uusia ratkaisuja. Alueella, jolla yhtenäisenä on historialliset juuret ei kannata pitää nykyisenkaltaista hallintorakennetta. Jos kuntayhteistyötä ei haluta tiivistää kuntaliitoksin, niin on viisasta aloittaa keskustelut ainakin joidenkin hallinnonosien yhdistämisestä siihen tapaan kun Kiikoinen-Suodenniemi-Lavia kuntayhteisö jo nyt toimii. Resurssien haaskaamiseen tehottomana hallintona ei yksinkertaisesti ole varaa.

Sastamalan seudulla sata vuotta sitten vaikuttanut sukupolvi kehitti tätä seutukuntaa voimakkaasti. Meille nykyiselle sukupolvelle se heittää haasteen, johon on vastattava. Tämä sukupolvi on vastuussa siitä kehittykö Sastamalan seutu myös jatkossa ja millaisen Sastamalan me jätämme seuraavalle sukupolvelle. Sata vuotta sittenkään kehitystyö ei kulkenut suoraviivaista latua, vaan välillä otettiin yhteen kovastikin. Tilapäisistä vaikeuksista huolimatta suunta oli koko ajan eteenpäin. Siihen meidänkin on pyrittävä.

Kaukolan koulun I-II -luokkalaiset lukuvuonna 1956-57. Opettajana Sirkka Poutanen.

Heikki Yli-Kojola

Kaukolan koulu 50 vuotta

(1948-98)

Kansanopetuksen alkutaival Kaukolan kylässä

Tyrvään kunnan Kaukolan kylässä on alkeisopetusta annettu kunnallisessa kiertokoulussa yksityistaloissa jo 1800-luvun loppupuolelta alkaen. Lähin yläkoulu oli Muistolán kansakoulussa, joka aloitti toimintansa vuonna 1895. Vanhemmilla oli kuitenkin vuoteen 1921 saakka vapaa valta päättää, käyttävätkö lapsensa koulussa.

Oman koulutalon rakentamisesta Kaukolan kylään oli jo keskusteltu Kaukolan kiertokoulupiirin kokouksessa Vänniän tilalla 28. lokakuuta 1917. Kokouksessa maanviljelijä K.T. Vänniä lupasi lahjoittaa koulua varten tontin ns. Kaukoliinin mäestä ehdolla, että rakennustyöt aloitetaan seuraavan talven kuluessa, sekä yhden saran tienmaaksi koulun tontille yleiseltä tieltä. Vänniän tultua murhauksi vuonna 1918 perikunta lahjoitti tontin mainituin ehdoin 27. joulukuuta 1918 Kaukolan kiertokoulupiirille. Kiitossanoissaan kiertokoulupiirin

johtokunta lausui seuraavaa: ”Tämä tarjoamanne suuremmin lahja tekee Kaukolan lukulahkolle mahdolliseksi saattaa pientenlasten koulunsa ajanmukaiseen, ehkäpä esikuvalliseenkin kuntoon.” Koulutaloa ei kuitenkaan alettu rakentaa. Aika ei ilmeisesti ollut tarpeeksi otollinen suuren hankkeen läpiviemiseksi. Kaukolan alakoulun johtokunta lahjoitti vuonna 1924 tontin Vänniän perikunnan suostumuksella Tyrvään kunnalle ehdolla, että mainitulle tontille joskus tulevaisuudessa rakennetaan koulutalo.

Vuonna 1921 voimaan astuneen oppivelvollisuuslain myötä Kaukolassa aloitti heti seuraavana vuonna 1922 kiinteä alakoulu (1-2 lk), joka toimi vuokratiloissa Nikkasen talossa ja myöhemmin Kuurojen talossa eli Heffatassa.

Kaukolan koulupiirin perustaminen

Sotien jälkeen koulut alkoivat täyt-

tyä ensin siirtoväen lapsista, sitten suurista ikäluokista. Vuonna 1947 Muistolán ja Tyrväänkylän piirin osista muodostettiin Kaukolan seitsemästoista koulupiiri. Koulupiiriin päätettiin samalla rakentaa myös uusi koulutalo.

Koulupiirin alueella vanhastaan vuokratiloissa olleen alakoulun lisäksi sijoitettiin nyt samoin yläkoulu vuokralle siihen asti kunnes uusi koulutalo valmistuisi.

Kaukolan koulu aloitti toimintansa vuokrahuoneissa Kuurojen talossa ja Katilan talossa syyskuun 1. päivänä 1948.

Koulun johtokunta valitsi maanviljelijä Eero Pohjalán johdolla koulun ensimmäisiksi opettajiksi Sirkka Polvian (nyk. Syväterä) ja Väinö Rekun. Oppilaita koulussa oli ensimmäisenä lukuvuonna 1-6 luokilla 62. Kuudennen luokan jatkoksi annettiin niille oppilaille, jotka eivät olleet menneet oppikouluun, vielä vuoden ajan kurssimaista opetusta.

Kuurojen talon saunasta oli heti

syksyllä 1948 alettu rakentaa koulun keittolaa. Ruuan tuli johtokunnan ohjeen mukaisesti olla koulussa vaihtelevasti herne- ja perunakeittoa, puuroa ja velliä. Perunalomaa päätettiin antaa 5. ja 6. luokan oppilaille syyskuun puolesta välistä alkaen, mikäli ilmat ovat suotuisat.

Olot koulutyölle olivat vaatimattomat, mutta tietoisuus pian valmistuvasta uudesta koulutalosta auttoi kaikkia sopeutumaan vallitseviin olosuhteisiin.

Oma koulutalo – vihdoinkin

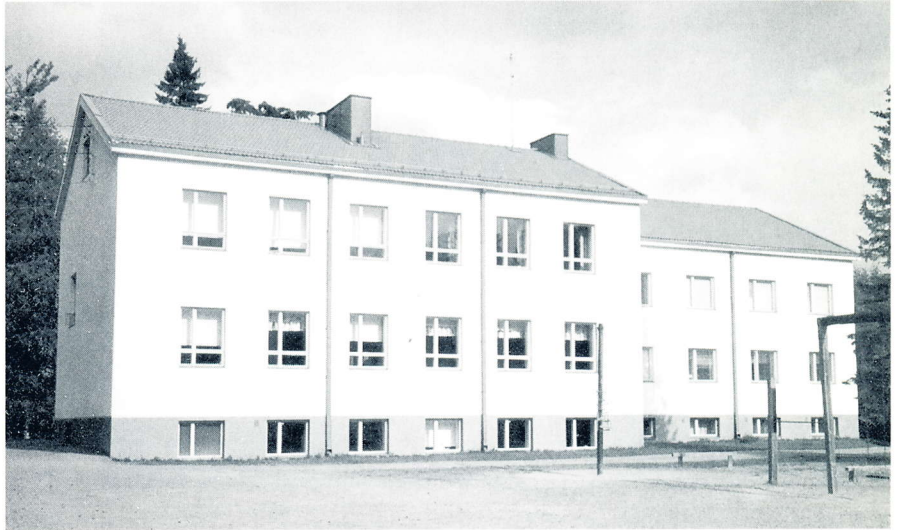
Syksyllä 1948 koulun johtokunta laittoikin heti uuden koulutalon rakennusasian alulle. Rakennusmestari Heikki Prusin laatimien piirustusten valmistuttua rakennustyöt aloitettiin heinäkuussa 1949.

Työt edistyivät niin nopeasti, että harjannostajaiset voitiin pitää uuden koulutalon veistosalissa jo saman vuoden joulukuussa. Harjannostajaisiin johtokunta oli valtuuttanut taloudenhoitaja Kalle Aallon hankkimaan kahvinkeitinjän ja tarjoilijat sekä tarjoiltavat aineet: voileipiä, maitoa, kahvia ja tupakkaa. Tilaisuudessa johtokunnan puheenjohtaja Pohjala palautti mieliin myös sen merkittävän työn, jonka edesmennyt maanviljelijä K.T. Vänniä oli tehnyt kouluhankkeen alkuunpanemiseksi lahjoittamalla koulu varten 60 aarin suuruisen tonttimaan.

Koulutalo valmistui aikataulussa elokuuksi 1950. Koulu tuli maksamaan 16 milj. mk ja oli Tyrväässä ensimmäinen, jota ei enää rakennettu

Koulun ensimmäinen johtajaopettaja Väinö Reku oli tunnettu paikkakunnalla myös musiikkiansioistaan.

Kaukolan koulu syksyllä 1998.

puusta.

Uuden koulun vihkiäiset pidettiin syyskuun 30. päivänä 1950. Johtokunta keskusteli juhlan järjestelyistä kokouksessaan syyskuussa 1950: ”Juhlaa varten järjestetään keräys kyläläisten keskuudessa. Neidit Alaknaapeja pyydetään huolehtimaan ravintolasta. Tervetuliaiskahvit annetaan heti alussa kera vehnäsen, piparkakun ja kääretortun. Väliajalla tarjoillaan voileipiä. Johtokunnan puheenjohtaja lausuu vieraat tervetulleeksi. Op. Reku pakinoi historiikista ja op. Syväterä huolehtii koristeluisista.”

Tyrvään Sanomat uutisoi vihkiäisiä mm. seuraavasti: ”Vihkimäpuheen piti rovasti L.Hj. Svanberg tekstinään: ”Minä olen totinen viinipuu ja te olette oksat.” Liikuttavin sanoin puhui hän syvämielisiä ajatuksia viinipuun oksien hoitamisesta, lasten ja nuorten kiinnittämisestä oikeaan voimakukseen Jeesukseen Kristukseen.”

Koulutyö uudessa koulutalossa

Koulutyö uudessa koulutalossa aloitettiin syyskuun 1. päivänä 1950. Koulu jatkoi edelleen kaksiopeettajaisena. Koulussa oli nyt luokat 1–7 ja oppilaita 87. Kahdeksaluokkalaiset tulivat iltapäivisin edelleen jatkokursseille.

Alkuvuodet uudessa koulussa olivat työntäyteisiä. Oppilaita oli opettajien määrään nähden paljon. Koulun kalustus ja muu varustus oli edelleen puutteellista.

Myöhemmin 50-, 60- ja 70-luvuilla koulun opettajamäärää lisättiin oppilaiden määrän yhä lisääntyessä. Pariin eri otteeseen koulu toimi jopa viisiopeettajaisena. Tällöin myös koulun

voimistelusalja ja kirjastohuone saivat toimia väliaikaisesti opetustiloina. Koulun suurin oppilasmäärä 119 kirjattiin lukuvuonna 1957–58. Vielä lukuvuonna 1973–74 koulussa oli oppilaita 118.

Vuosina 1968–73 Kaukolan koulussa toimi kaksi koulua: Kaukolan kansakoulu, käsittäen luokat 1–4 Kaukolan koulupiiristä sekä Pohjois-Tyrvään kansakoulu, käsittäen luokat 5–6 Kaukolan, Myllymaan, Vaununperän ja Kallialan koulupiireistä.

Tällä hetkellä koulussa on kolme opettajaa ja 1–6-luokilla 46 oppilasta.

Pitkäaikaisimpia koulun opettajia ovat olleet Väinö Reku, Sirkka Syväterä, Sirkka Poutanen, Tauno Törmä ja Eero Mäkinen. Syväterä palveli koulua peräti 39 vuotta.

Kansakoulun johtokunnilla oli 40-, 50- ja 60-luvuilla suuri taloudellinen ja hallinnollinen valta koulua koskevissa asioissa. Kaukolan kansakoulun johtokunnan puheenjohtajina ovat toimineet vuosina 1948–72 Eero Pohjala, Lauri Harjula, Heikki Sirkiä, Sakari Vänniä, Heikki Kaukonen, Altti Sipilä ja Eino Pusa. Pisimpään johtokunnan taloudenhoitajana toimi Kalle Aalto.

Kaukolan koulun 50-vuotisjuhlaa vietettiin sunnuntaina 20. syyskuuta 1998 koululla. Lämminhenkisen ja mieleenpainuvan tilaisuuden ohjelmassa oli mm. 50-vuotishistoriikki ja runsaasti oppilaiden esityksiä. Juhlapuheen piti koulun entinen oppilas, professori Ari Harjula. Juhlavieraat saivat tutustua myös koulunäyttelyyn, johon oli koottu valokuvia, lehtileikkeitä ja esineitä koulun toiminnan ajalta.

Vammalalaisten Mölkkäri-savussa oli 130 nälkäistä suuta ruokittavana.

Tuija "Tumppu" Salmi

Ilves 98

**Hämeen partiolaisten piirileiri
23.-30.7.1998 Jämijärven Hämeenkaalla**

- Leiriläisiä oli n.2000, joista n.500 sudenpentua.
- Vierailupäivänä kävi vierailijoita n. 2000: isiä, äitejä, kummeja, mummeja, pappoja, ystäviä.
- Ohjelmateemat: ilma, vesi, kättentaidot, ilvestely, vaellukset eli hikit ja yhteiset ohjelmat eli avajaiset, suuri iltanuotio, messu, päättäjaiset
- Sudenpennuille omaa ohjelmaa ilma, vesi, kättentaidot ja ilvestely teemoissa sekä tietenkin yhteiset ohjelmat.
- 9 eri vaellusvaihtoehtoa vartiolaistilaisille patikoiden, kirkkoveneillä, kanooteilla.

Leirillä oli mm.

- kaksi isoja 50 hengen telttasau-
naa, joiden lämmittämiseen kului 20
kuutiota halkoja.
- 41 suihkua
- 1 paloauto
- EA-asema ja leirisairaala
- kirkko
- 2 kahvilaa
- 1 kioski

Leirillä kului mm.

- hernekeittoa 1500 kg
- 1,5 km sähköjohtoa
- yli 10 km puutavaraa
- 2 km vesijohtoa

Pestinä leirinjohtajuus

Kesäyön hämähä on laskeutunut Niiniharjun vadin ylle. Vadin eli "montun" pohjalla ja rinteillä näkyy siellä täällä tyhjiä istuinalustoja. Vadin reunoja kiertää valtava sisarus- ja veljespiiri. Puolentoistatuhatta leiriläistä seisoo käsikädessä ja laulaa viimeisen illan laulua: "Tää ystävyys ei raukene, vaan kestää aina. On suuri silloin riemumme, kun jälleen kohdataan. Tiet kauas voivat loitota, jää muistot sydämiin. Siis kiitos vielä

kaikesta ja terve, näkemiin." Tätä joukkoa yhdistää yhteinen leiriviikko Jämijärven Hämeenkaalla. Leirilaulun sanat konkretisoituvat mielessäni "Olen yksi heistä, merkinä hui-vi punavalkea".

Ei yksin, vaan yhdessä

Kaksi vuotta sitten lokakuun 5. päivänä Hämeen partiolaisten hallitus nimitti minut Hämeen Partiolaisten kesällä 1998 pidettävän piirileirin johtajaksi. Edellisestä vastaavasta piirileiristä oli kulunut jo 15 vuotta. Evääksi sain kolme sivua hallituksen asettamia tavoitteita piirileirille. Ensimmäinen ja abstraktein tavoite oli Häme-hengen kohottaminen. Tavoitteet toimivat leirintekemiseni kompassina, josta tarkistin suuntaa monen monta kertaa. Muistan lokakuun illan, kun olin lähdössä partioimistolta Tampereelta kotiin Tyrvälle. Olin ollut hallituksen kokouksessa, jossa oli käsitelty tulevaa leiriä. Istuin autooni, katselin kuinka sadepisarat valuiivat tuulilasista pitkin ja tunsin kuinka "kauhu" alkoi hiipiä varpaista kohti tajuntaani. Mihin minä oikein olen itseeni laittanut. Monta tuhatta leiriläistä, jotka syövät, käyvät vessassa - joka päivä. Miten ihmeessä osaan järjestää kaiken huollon toimivaksi. Eihän minulla ole mitään kokemusta niistä. Tuona hetkenä tuntui kuin olisin seissyt valtavan vuoren juurella ja minun olisi päästävä sen vuoren huipulle. Tuo tunne ei kestänyt kauan, mutta se oli totaalinen. Tuona hetkenä kristallisoitui ajatus mielessäni: Ei yksin, vaan yhdessä. Yksin ei kenenkään tarvitse osata tehdä kaikkea. Minun ei tarvitse tietää, kuinka paljon vesijohtoihin tarvitaan painetta, että vesi jaksaa nousta ylös Jämin harjulle, tai paljonko pattinkia pitää varata, että se riittää rakennelmiin. Minun

tehtäväni on löytää leiristä innostuneita, vastuuntuntoisia leirin tekijöitä, jotka yhteistyössä muiden tekijöiden kanssa hoitavat oman tehtäväsarkansa leirin tavoitteita noudattaen. Tiesin, että hämäläisissä partiojohtajissa on paljon osaavia, innokkaita ihmisiä. Starttasin autooni ja lähdin ajelemaan kohti kotia rauhallisella ja hyvällä mielellä. Matka vuoren huipulle vaati "rankkaa" yhteistyötä leirin muiden tekijöiden kanssa, mutta välillä tuli reitin varrella osuuksia, jotka oli kuljettava yksin.

Minun vartioni oli leiritoimikunta

Ensimmäinen tehtäväni oli koota leiritoimikunta. Leiritoimikunta oli minun vartioni. Leiri jaettiin kolmeen alueeseen, jotka olivat ohjelma, palvelu ja talous/tiedotus. Jokaista aluetta johti leiritoimikunnan jäsen. Lisäksi leiritoimikuntaan kuului leirin apulaisjohtaja, joka vastasi työtehtäviin tulevien koulutuksesta, projektisih-teeri ja hallituksen seurantavastuuhenkilö, joka nimikehvirviö kuullostaa lähinnä valvojalta, mutta joka tosi-asiassa osallistui täydellä innolla leirin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oma tehtäväni leirinjohtajana oli lähinnä koordinoitua, tsemppaamista, sisäisten ja ulkoisten suhteiden hoitoa. Joulukuussa -96 leirialueeksi valittiin Jämijärven Hämeenkaalla. Eli hämäläinen partioleiri Satakunnassa. Kolmen hehtaarin leirialue oli puolustusvoimien maa-alue. Uimaranta ja yhteistenohjelmien Niiniharjunvati olivat kunnan omistuksessa. Maastoltaan alue oli mainio tämänkaltaisen leirin järjestämiseen; leiriytymiseen ihanteellinen kangasmaasto kauniissa harjumaisemassa lähellä järven rantaa, tarpeeksi kaukana asutuskaukuisista. Lisäksi aluetta ympär-

röi hyvät vaellusmaastot. Tämä oli tärkeää, sillä jokainen vartiolainen osallistui leirin aikana vuorokauden mittaiselle vaellukselle. Kun vielä puolustusvoimien ja Jämijärven kunnan edustajat toivottivat meidät tervehdyskierrokselle Jämijärvelle, oli leiritoimikunnan helppo esittää hallitukselle leiripaikaksi Jämijärven Hämeenkan-gasta. Sopimukset maa-alueiden käytöstä allekirjoitettiin jo lähes puo-litoista vuotta ennen leiriä.

Mistä syntyy Häme-henki

Yksi leiritoimikunnan mielenkiin-toisimmista ja haastavimmista tehtä-vistä oli konkretisoida hallituksen lei-rille asettamia tavoitteita. Miten ta-voitteet näkyvät leirin tekemisessä ja itse leirillä? Mistä syntyy Häme-hen-

ki? Samalla asetimme myös omat yk-sityiskohtaisemmat tavoitteemme. Me kaikki leiritoimikunnan jäsenet olemme olleet lapsesta lähtien muka-na partiossa. Lähdimme liikkeelle sii-tä, että jokainen leiritoimikunnan jä-sen kertoi oman parhaan partiomuis-tonsa lapsuusajaltaan. Lapsillehan me olimme tätä leiriä tekemässä. Tämän jälkeen jokainen kertoi, minkälainen olisi hänen oma unelmaleirinsä. Näi-den visioiden pohjalta sitten muokka-simme yhteisen käsityksen unelma-leiristä. Näin syntyi tavoitteet Ilves 98 piirileirille. Käytimme tähän leiritoi-mikuntana paljon aikaa ja vaivaa, mi-kä ehdottomasti kannatti. Tavoitteet pitää mielestäni asettaa riittävän kor-kealle, jotta voidaan saavuttaa jotain merkittävää ja saada aikaan uudistu-mista.

Partiossa jokainen voi olla jossain asiassa hyvä

Leirin kantava ajatus oli luoda lap-selle mahdollisuus kokeilla rajojaan turvallisesti ja tuntea onnistumisen riemua sekä huomata yhteistyön voi-ma. Se mikä ei yksin onnistu onnistu-inkin, kun se tehdään yhdessä poru-kalla. Näiden vartioiden yhteisten ko-keusten kautta syntyy se yhteishen-ki ja tunnelma, jota muistellaan vielä kolmenkymmenen vuoden päästä, kun kohdataan vanhoja partiokavareita. Toiselle haastava kokemus voi olla kanoottivaellus yhdessä uuden leiri-kaverin kanssa ja toiselle se voi olla esiintyminen iltanuotiolla. Partiossa parasta on mielestäni se, että jokainen voi olla jossain asiassa hyvä.

500 leirintekijää

Kahden viime vuoden aikana mi-nulta on useampaan kertaan kysytty: "Onko rankkaa?" Kun pysähdyn miettimään, että onko minulla rank-kaa, totesin, että ei ole. Pestini tuntui haastavalta ja useimmiten leirin teke-minen oli vielä hauskaa. Yksin minun ei tarvinnut leiriä tehdä. Leirillä oli n. 500 leirintekijää erilaisissa huolto- ja johtajatehtävissä. Leirintekijöitä kou-lutettiin ja valmennettiin kahdella vii-konloppukurssilla sekä lukuisilla pie-nemmillä alakohtaisilla koulutusru-peamilla. Koulutuksen ja leirillä saa-dun kokemuksen myötä saatiin hämä-läiseen partiotoimintaan suuri joukko uutta johtajareserviä vastuunkantajik-si erilaisiin projekteihin sekä lippu-kuntien että piirin käyttöön. Suuri joukko työtehtävissä olevista antoi oman ammattitaitonsa leirin käyttöön. Tämä mahdollisti mm., että leirillä oli jatkuva lääkäripäivystys, oma palo-kunta paloautoineen, sisäinen puhe-linlinja, ammattitiedottaja jne. Listaa voisi jatkaa vaikka kuinka pitkälle.

Oikeita leiriläisiä

Ensimmäinen "oikea" leiripäivä oli puolipoutainen. Osa meistä leirinteki-jöistähän oli ollut jo liki viikon Hä-meenkankaalla rakennusleirillä. Het-ki, jolloin ensimmäiset leiriläiset aste-livat leiriportista sisään, oli huikea." Ihan oikeita leiriläisiä!" Tunnelma oli innostunut. Leiriläiset saivat pystyttää telttansa kuivalla säällä. Leiriläiset oli jaettu kolmeen eri kylään ja kylät taas jakaantuivat savuihin. Yksi savu muodosti aina ruokakunnan, jossa oli 40-120 suuta ruokittavana. Kylien li-säksi oli palveluleiriläiset, jotka olivat siis erilaisissa työtehtävissä toimivia, sekä perheleiri, joka mahdollisti per-heiden, joissa oli alle sudenpentu-

Avajaisissa ja päättäjäisissä seikkailivat iso-ilves (Lauri Inna) ja pikku-ilves (Tiia Mäkinen). Paljon kiitosta saaneista yhteisistä ohjelmista vastasi vammalalaisista nuorista koottu tiimi.

ikäisiä lapsia, osallistumisen leirille. Leirin polut ja raitit täyttyivät isoista ja pienistä leiriläisistä. Nuorimmat leiriläiset, sudenpennut, olivat leirillä neljä päivää. Heidän leirinsä päättyi vierailupäivään, jolloin vanhemmat saivat "kotiinviemisiksi" omat sudenpentunsa. Kysyin vierailupäivänä eräältä vammalalaiselta sudenpentupoljalta: "Eikös olekin kiva päästä kotiin?" Topakka vastaus kuului: "Ei oo. Kurjaa ku ei voi jäädä tänne".

Todennäköisesti leiri oli onnistunut ainakin tämän pojan kohdalta.

"Jokaisella on omat vuorensa valloitettavana"

Vuorikiipeilijä Veikka Gustafson sanoi "Seikkailu alkaa korvien välisistä"-luennollaan, että jokaisella on omat vuorensa valloitettavanaan. Tavoitteeseen edetään huolellisesti valmistautuen. Saavuttamattomankin tuntuiset "vuoret" voidaan valloittaa. Ilves 98 on minulle yksi "valloitettu vuori". Leiriprojekti oli delegoimisen ja luottamisen oppikurssi. Projekti vaati minulta aikaa tuhansia tunteja, mutta antoi unohtumattomia kokemuksia ja elinikäisiä ystäviä.

Tietoa partiojärjestelmästä

Suomen suurin nuorisjärjestö, Suomen Partiolaiset on jaettu 18 partiopiiriin, joista Häme on kolmanneksi suurin jäsenmäärältään (n.11 000 partiolaista). Piirit jakaantuvat lippukuntiin, joita Hämeessä on 120. Lip-

Vammalan Nuotiosiskoja lähdössä yön yli kestävälle vaellukselle.

pukunnissa toimivat eri ikäkausiryhmät. Nuorimpia ovat sudenpennut (7-11 v.), jotka muodostavat laumoja. Sudenpennuista kasvatetaan vartiolaisiksi (11 - n.15 v.). Vartioiden kokoonnotut yleensä viikottain arki-iltana ja näiden kokoontumisien lisäksi käyvät vartion aktiivisuudesta ja mielenkiinnosta riippuen retkillä, partiotaitokilpailuissa ja erilaisissa muissa partiotapahtumissa, joita ovat mm. lippukunnan yhteiset tapahtumat, palvelutai varainhankintatempaukset. Vartioiden toimintaa ohjaa vartionjohtaja, joka on usein vuoden tai pari vanhempi kuin muut vartiolaiset. Vartionjohtajan rooli on olla ikäänkuin isovelji tai -sisko, joka luotsaa vartion toimintaa, ei yksin määräten vaan koko vartio yhdessä suunnitellen ja toteuttaen. Tätä vastaavaa järjestelmää kutsutaan työelämässä tiimityöksi. Yli 15 vuotiaat kokoontuvat vaeltajaryhmissä ja yli 17-vuotiaat ovat partiojohtajia. Yläikärajaa partiossa ei ole.

Suomessa on partiolaisia kaiken kaikkiaan n. 88 000 ja maailmassa yli 35 miljoonaa.

Aila Kaski

Huivikaula hymybuuli, partiossa myötätuuli

130 vammalalaisnuorta oli mukana kokemassa mahtavaa Me-henkeä Ilves-98 leirillä Jämijärvellä. Menossa mukana oli kaikkiaan kaksituhatta leiriläistä.

Leiripaikkana Hämeen kangas on erittäin kiehtova ja ainutlaatuinen, joka osaltaan oli vaikuttamassa hyvään fiilikseen ja ME-henkeen.

Siellä se oli odottamassa kolmen hehtaarin "Ilves-kaupunki", kun leiriläiset saapuivat, sillä rakennusleiri oli ollut käynnissä jo viikon. Parisataa henkeä tarvittiin rakentamaan leiriä, koska sinne rakennettiin kirkko, kauppa, keskuskeittiö ja jopa oma leirisairaala, sekä savut joihin leiriläiset asettuivat lippukunnittain. Nuoret saivat olla tuttujen kavereiden kanssa yhdessä ja näin oli helpompi porukalla tutustua uusiin ystäviin.

Leiriltä sai varmasti jokainen osakseen sitä mitä halusi, sillä ohjelma oli tosi monipuolinen. Ohjelma jakautui pääosin neljään eri teemaan: ilmailu, vesi, maa ja kättentaidot.

Vartio-ikäiset leiriläiset saivat nauttia leiristä kokonaisen viikon ja sudenpennut pidennetyt viikonlopun. Vammalalaisille sudenpennuille leiri oli tosi mahtava kokemus, sillä se oli heille ensimmäinen suurleiri, sellainen josta kukaan ei osannut edes uneksia. Vammalasta oli mukana myös sisupartiolaisia, heille leiri oli antoisa. Tuntui hyvältä, kun jokainen leiriläinen sai tehdä itse omin käsin kaiken mitä osasi, ja jos ei osannut, siellä kyllä neuvottiin, mutta ei suinkaan tehty toiselle heti valmiiksi. Monesta askareesta heijastui tekemisen ilo; vaikka tulos olisikin ollut heikko-

laatuinen, oli se kuitenkin omantekoinen ja se oli tärkeää. Vartiolaisilla oli mahdollisuus viettää elämykselliset hetket myös haikilla joka kesti yli yön. Jokaiselle varmasti löytyi mielenkiintoinen haikki, sillä aiheita oli lähes joka lähtöön. Jokainen aihe oli tavallaan elämänohje; joko hiljentymistä, suunnistamista, melontaa jne. . . kaikkiaan aiheita oli yhdeksän, joista voi itse valita mieleisensä. Matkan voi taittaa joko kanootilla, kirkkoveineellä, maastopyörällä tai patikoiden.

Leirillä oli myös mahdollisuus kouluttaa itseään, siellä leivottiin Vammalaankin muutama uusi partiojohtaja.

Suuren kiitoksen haluan antaa leirin johtajalle Tuija Salmelle, sillä siltä leiriltä jäi vain hyviä muistoja.

Joitakin muistoja rippikoulusta

”Hetki eletty ei palaja, rakkaus on aina velassa.” Nämä muistorikkaat, opettavaiset sanat ovat jääneet mieleeni henkilöstä, jota en unohda.

Kun suljen hetkeksi silmäni, avautuvat eteeni kuvat nuoruusvuosiltani ja ajasta, jolloin kävin rippikoulua. Tämä unohtumaton ihminen liittyy olennaisesti näihin muistojeni kuviin.

Kyseessä on Karkun seurakunnan silloinen kirkkoherra eli rovasti K. E. Rinne.

Elettiin 1960-luvun alkupuolta. Lapsuuden leikit olivat jääneet taakse ja oli aika lähteä rippikouluun.

Kaikki alkoi lukukinkeistä. Erään maalaistalon peräkammarissa rovasti Rinne meitä nuoria kuulusteli. Hänen jylhän katseensa alla me olimme hyvin hiljaa, ja arkaillen vastasimme kysymyksiin. Kristinopista piti jotakin tietää ja lukutaidotkin testattiin. Onneksi jalkapuukausi ei enää ollut voimassa, joten selvisimme koetuksesta melko ”kivuttomasti”.

Kun suurin jännitys oli ohitse, nautimme talon tarjoamia herkkuja, joita olikin ylen runsaasti.

Varsinainen rippikoulu pidettiin syksyllä ja osa keväällä. Karkun pohjoispuolella eli Rantakunnalla, meitä nuoria oli sinä vuonna nelisenkymmentä, siis aika paljon. Kuuluimmehan siihen sodanjälkeiseen suureen ikäluokkaan.

Silloin 60-luvulla ei käyty leirikouluja, vaan kokoonnuimme kirkkomme päädyssä olevaan pieneen sakastiin. Istuimme penkeillä, tytöt ja pojat sulassa sovussa. Rovastimme kyseli meiltä kaikenlaista ”maan ja taivaan väliltä” sekä kertoi välillä hauskojakin juttuja. Hän ymmärsi myös huumoria. Eräs kohdalleni sattunut kysymys kuului: ”Minkälainen se onkaan hyvä siivooja?” Yritin siihen parhaani mukaan vastata, ”että sellainen, joka ei laita roskia maton alle ja siivoaa nurkatkin”. Siihenkin kysymykseen liittyi jokin vertaus, joita rovasti käytti opettaessaan meitä. Näin nuorikin ymmärsi hyvin asioiden merkityksen.

Välitunnit ovat jääneet mieleeni erityisesti rovastin keksimistä erilaisista ”tempuista” ja leikeistä.

Kirkkomme ulkoseinän alaosa kiertää kapea uloke. Tätä reunaa pitkin yritettiin kävellä, mutta eihän siinä monikaan pysynyt, kun ei saanut juuri mistään otetta käsilensä. Rovastimme lupasi myös kilon suklaata sille, joka osaisi heittää kolmea palloa ilmaan ja saisi ne myöskin kiinni.

Muistaakseni ei kukaan kuitenkaan innokkaista yrityksistä huolimatta siihen pystynyt ja niin jäi suklaat saamatta, kun rippi-isäme itse voiton vei.

Karkun kirkon sisätiloissa oli vielä siihen aikaan ne ihanaat Emil Danielssonin tekemät maalaukset. Kun istuimme

kirkon penkeillä, näimme mm. oikealla seinustalla lapsuus- ja nuoruusaiheiset kuvat, sekä tiimalasin, jossa hiekka oli vielä ylhäällä. Vastakkaisella puolella olivat keski-ikä ja vanhuus. Näissä kuvissa katseet suuntautuivat jo kohti alttaria, vanhusten kulku kävi kumarassa ja tiimalasin hiekkakin näkyi valuneen hyvin alas.

Kun kirkossa katsoi eteenpäin, sai nähdä alttarin yläpuolella kaksi enkeliä, jotka taiteilija oli maalannut rukousasentoon. Näiden keskeltä kyyhkynen kohosi korkeuksiin. Samalla muotoutui kolmio, joka muistutti meitä Pyhästä Kolminaisuudesta. Kaiken tämän yläpuolella kaartui kauniin sininen tähtitaivas, joka varsinkin joulu-

kirkossa sai aikaan vaikuttavan tunnelman. Danielsson oli onnistunut tehtävässään ja luonut herkän kokonaisuuden.

Valitettavaa on, että maalaukset peiteltiin myöhemmin kirkon korjauksen yhteydessä. Olen usein miettinyt, olivatkohan kuvat niin huonossa kunnossa, etteikö niitä olisi voitu entisöidä.

Rippi-isämme tutustutti meidät myös kirkontorniin ja kuulimme kertomuksen kapinanajan taisteluista, jotka käytiin kirkkomme ympärillä. Tänä päivänäkin saattaa olla vielä kirkon pihapuissa luoteja niiltä ajoilta.

Kun sitten kevät koitti ja tuli toukokuu, aloitimme harjoitukset konfirmaatiota varten. Piti osata virret hyvin ja kulkea kauniisti kohti alttaria.

Juhlapäivänä pojat pukeutuivat tummiin asuihin ja useimmilla tytöillä olivat vaaleat teryleeniset jakkupuvut valkoisten käsineiden kera. Muotia seurattiin silloinkin. Parijonossa astelimme kirkon perälle ja kävimme ensi kerran Pyhällä ehtoollisella. Rippi-isämme puhui meille kauniisti ja aurinkokin ”hymyili” sivuikkunoista. Elämä oli edessäpäin. Omaiset toivat kukkia ja toivottivat onnea. Ryhmäkuvakin otettiin ja siinä rovastikin on mukana sellaisena kuin hänet muistan.

Rippikoulusta jäi hyvät muistot ennen kaikkea siksi, että sain käydä sen muiden mukana omissa seurakunnassamme. Kun konfirmaatiokin tapahtui kotoisen kirkkomme katon alla, ei paremmin voinut olla.

Rippi-isästäni rovasti Rinteestä voin vertausta käyttäen sanoa, että hän oli monen seurakuntalaisen, niin nuoren kuin vanhemmankin elämänpuu, sen vahva oksa, joka kantoi hyvän hedelmän.

Rovastin tapoihin kuului julkaista eräänlaisia ajatelmia paikallislehden kirkollisten ilmoitusten ohessa. Yksi niistä on kirjoitukseni alussa ja toisella haluan päättää muistelmani.

Keväisin hän muistutti seurakuntalaisiaan suven tulosta sanoilla: ”Toukomettisen ääni kuuluu jo maassamme”.

Hanna-Mari Mäkelä

Kansainvälisyyttä oppimassa Saksassa

Sain keväällä 1998 tietää, että tulisin seuraavana kesänä viettämään kolme viikkoa Saksassa. Heinäkuun alussa sitten matkasin Lions Clubilta saamani stipendin turvin Holzminden-nimiseen pikkukaupunkiin Keski-Saksaan. Asuin viikon tässä kaupungissa saksalaisessa perheessä ja nautin koko sydämestäni ajasta, jonka vietin heidän kanssaan. Ehdin viikon aikana tutustua Holzmindeniin ja sen ympäristöön perinpohjaisesti. Vierailin myös kahdessa isommassa kaupungissa, Erfurtissa ja Eisenachissa, entisen DDR:n puolella perheeni po-

jan kanssa. Hänen kanssaan tutustuin myös yhtenä päivänä saksalaiseen kouluun, koska saksalaisilla nuorilla ei vielä ollut kesälomaa. Viikko kului aivan liian nopeasti ja rautatieasemalla perhettä hyvästellessäni en voinut olla pyyhimättä kyyneleitä.

Holzmindenistä matkasin toisen suomalaistytön kanssa Frankfurtiin Lions-järjestön kansainväliselle nuortenleirille. Ja kansainvälisyyttä ei todellakaan puuttunut. Leirillä nimittäin oli nuoria viidestätoista eri Euroopan maasta! Frankfurtin eri Lions ja Leo klubit järjestivät meille leiriläisille jo-

ka päivä erilaista ohjelmaa ja saksalaiseen kulttuuriin tulikin tutustuttua kaikilta eri puolilta.

Mielestäni parhaimmat hetket koettiin Wonderworldissä, Frankfurtin ”urheilumessuilla”, jossa lajit poikkesivat aika paljon perinteisistä lajeista. Benji-hyppy jäi kylläkin kokeilematta, mutta go-cart autoja ja pyöräilemistä ylös nosturin nokkaan en voinut jättää väliin. Myös vierailu Mercedes-Benzille oli unohtumaton kokemus. Tehdasalueeseen tutustumisen jälkeen meitä ajelutettiin ympäri aluetta aivan upouusilla Mersun automalleilla. Kuskeina toimivat työharjoittelijoina olleet nuoret miehet, joten vauhtikin oli sen mukaista. Avoauton kyydissä solmuun menneitä hiuksia selviteltiin vielä monta päivää ajelun jälkeen! Saimme leirillä myös todeta, että vanhat linnat eivät Saksasta aivan heti lopu. Kun kymmenen linnavierailun haamuraja alkoi lähestyä nousi päähäni ajatus, että jos en mitään muuta matkastani viidenkymmenen vuoden kuluttua muista niin ainakin nämä linnat. Frankfurtin lentokentälle, Mannereuroopan suurimmalle, ovat monet varmasti laskeutuneet. Myös me teimme vierailun kentälle, emmekä ainoastaan terminaaliin vaan tutustuimme koko kentän toimintaan turvallisuusyksiköstä matkatavarajärjestelyihin asti. Kuin pisteenä i:n päälle saimme vielä syödä hampurilaiset lentokentän näköala-MC Donaldsissa.

Ei öitäkään varattu nukkumiseen

Nuoria leirillämme.

Joulunaika

Toistuvasti on joulunaika suurta toivon ja ilon aikaa, onhan Vapahtajamme syntynyt jouluna.

Hän, joka on sovittanut meidän heikkojen ihmisten synnit. Jokainen päivä me teemme Jumalan tahdon vastaisia tekoja. Jokainen päivä saamme myöskin syntimme anteeksi, kun vain muistamme niitä nöyrästi rukoillen pyytää. Rukoustapamme ei ole ratkaiseva.

50 vuoden takaa palaa mieleeni monen ikäluokkani nuorenmiehen sankarikuolema. Niin jokapäiväistä oli silloin kuolema, se tapahtui ennalta aavistamatta.

Siinä vaadittiin, että viimeiseen asti pysyy uskollisena velvollisuudelleen.

En nähnyt nuorien siitä tinkivän. Meillä eloonjääneillä olikin sanomattoman paljon oppimista rehellisistä sankarisieluista, ilman heitä ei mikään kansa eläisi. Kyllä mekin nuoret miehet rintamalla ristimme usein kätemme ja rukoilimme apua Jumalalta.

Uskonkin, että meille jo silloin itsellekin kirkastui myöskin joulun sanoma, Vapahtajamme syntymä. Syntymä on aina juhlimisen arvoinen tapahtuma. Jeesuksen syntymä oli ja on koko ihmiskunnalle sen olemassaololle niin tärkeä tapahtuma, että sitä pitää juhlia joka vuosi.

Koska Jeesuksen syntymäpäivä täällä Pohjolassa ajoittuu vuoden pimeimpään aikaan, on hyvä, että pimeyttä valaistaan. Onhan joulu valon juhla.

Myöskin on mielekästä löytää joulun avaukseenkin uusia tapoja. Me eläkeläiset saamme olla onnellisia, kun meillä on ihania lomapaikkoja, minnekä voimme mennä hakemaan sitä jouluna tarvittavaa lapsen mieltä.

Frankfurtin "urheilu" messuilta. En uskaltanut benji-hypätä, joten koitin pyöräilyä nosturin varassa.

vaan silloin keksimme yhdessä koko ryhmän kanssa kaikenlaista hauskaa tekemistä ja Frankfurtin kokoisesta kaupungista ei tekeminen aivan heti loppu! Valvominen kostautui kyllä päivisin ja kun palasimme erilaisilta retkiltämme majapaikkaamme, kuului bussista vain hiljaista tuhinaa.

Kaksi viikkoa leirillä kului aivan liian nopeasti ja pian oltiin jo lentokentällä hyvästelemässä kaikkia uusia ystäviä. Saavuin koti-Suomeen monta kokemusta ja muistoa, joita en ikinä elämässäni tule unohtamaan, rikkaampana. Leirin jälkeen posti ja e-mail ovat olleet todella ahkerassa

käytössä kun uusiin ystäviin on pidetty yhteyttä. Oli hienoa huomata miten erilaisia ihmiset jopa Euroopankin eri maissa ovat, mutta kuinka hyvin erilaisten ihmisten kanssa voi tulla toimeen ja solmia ystävyssuhteita niin turkkilaisten kuin unkarilaistenkin kanssa. Juuri syntyneitä ystävyssuhteita jäinkin matkaltani eniten kaipaamaan. Vaikka matkani olikin vain kolmen viikon mittainen, uskon myös saksan taitojeni parantuneen sinä aikana, ainakin kynnys aloittaa keskustelu saksaksi on paljon matalampi kuin ennen matkaa. Tschüss!

Vammalan liikenneolojen kehittämisen

Vammalan keskustan katuverkon perusratkaisut ja linjaukset on esitetty jo vuonna 1973 hyväksytyssä vaiheleiskaavassa ja sen korvanneessa vuonna 1981 hyväksytyssä osayleiskaavassa. Varaukset ohikulkutietä varten ovat molemmissa suunnitelmissa mukana. Jo 1960-luvun asemakaavoissa on varattu alueet ohikulkutietä varten. Vuoden 1981 yleiskaavaan esitettiin ensimmäistä kertaa Tyrvään teollisuusalue ja sinne oma katuyhteys. Yhteys oli sijoitettu suunnitelmissa kuitenkin nykyistä reittiä etelämmäksi. Kaupungin pohjoispuolen katuverkossa vuoden 1981 yleiskaavassa nykyinen Sipintie on esitetty yhtenäiseksi kehätieksi Satakunnantieltä Häijääntielle. Tärkeä pohjoinen ohitustie Satakunnantie (mt 249) rakennettiin 1980-luvun alussa. Yleiskaavoitusta ei ole vuoden 1981 jälkeen keskustaajaman osalta uudistettu.

Liikenteen suunnittelun yhtenä lähtökohdaksi on ollut usko ohikulkutien toteutumisesta suhteellisen lyhyellä aikajänteellä. Ohikulkutien tarkempaa suunnittelua varten tehtiin vuonna 1986 liikennetutkimus. Rautaveden yli johtavan uuden sillan suunnittelusta järjestettiin 1989 aatekilpailu. Tielaitos laati tiesuunnitelman, joka vahvistettiin vuonna 1996. Vesiylöikeyden antoi sillan rakentamisesta myönteisen päätöksen vuonna 1997. Keväällä 1997 käynnistettiin Vammalan keskustaajaman uuden liikennesuunnitelman teko. Tässä työssä suunniteltiin I- ja II-vaiheen kehittämistoimenpiteet niin, että ne eivät ole riippuvaisia ohikulkutien toteuttamisesta ja niin, että toimenpiteet toteutettuna toimivat myöskin tilanteessa, jossa ohikulkutie on rakennettu. Uusi liikennesuunnitelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa 21. 9. 1998.

Auto- ja raideliikenteen aiheuttamasta melusta ja sen leviämisestä on tehty selvitys 1993. Siinä on esitetty tärkeimpien katujen, yleisten teiden ja rautatien 60:n, 55:n ja 45:n desibelin melualueet päivällä kello 07.00–22.00 ja 45:n desibelin melualue yöllä kello 22.00–07.00.

Liikennesuunnitelmassa on ajantasaistettu keskustaajaman liikenneverkon kehittämistarpeet yli 10 vuodeksi eteenpäin. Suunnitelman teossa ovat olleet mukana eri asiantuntijatahot ja intressiryhmät. Työn kuluessa on

kuntalaisilla ollut mahdollisuus informaatiotilaisuuksissa ja paikallislehtien välityksellä kerättyjen mielipiteiden avulla vaikuttaa suunnitelman sisältöön. Tie- ja katuverkko on toiminnallisesti perustein jaettu seudullisiin ja alueellisiin pääväyliin, kokoojapäylyihin sekä alempiasteisiin liityntäväyliin.

Vammalan liikenneturvallisuussuunnitelma vuodelta 1986 ja sen tarkistus 1993 on liikennesuunnitelmasa saatettu vastaamaan nykytilannetta. Maankäyttö ja sen kehittämiskäytöt arvioitiin asukasluvun ja työpaikkojen alueellisten muutosten avulla.

Liikenteen määriä on laskettu vuosina 1969, 1986 ja 1997. Liikennemäärätiedot ja määräpaikkatutkimuksen tiedot ovat olleet tehtyjen liikenne-ennusteiden ja tulevaisuuden tähtävien suunnitelmien pohjana. Vammaskosken sillalla kulkeva liikenne oli vuonna 1969 noin 5 800, 1986 noin 10 700 ja 1997 noin 12 400 ajoneuvoa/vrk. Kasvuksi on arvioitu noin 30 % nykyisistä määristä. Aikaisemmin tehdyt arviot liikenteen kasvukertoimista ovat osoittautuneet ylimitoituiksi. Vammaskosken sillalla liikennemäärät uuden ennusteen mukaan olisivat vuonna 2020 noin 15 800 ajoneuvoa/vrk. Nykyisen liikenteen ja vuodelle 2020 ennustetun liikenteen määrät on arvioitu myös tie- ja katuverkolle, jossa ohikulkutie on mukana.

Keskustaajaman laajassa tavoiteverkossa vuodelle 2020 esitetään ohikulkutie kantatietasoisena yhdistämään Pohjanmaantie (kt 44) ja Häijääntie (mt 249) valtatiehen 12. Ohikulkutien suunnitelmista esitetään Rautavedenkadun liittymän poistamista ja liikenteen ohjaamista keskustaan Tampereentien kautta. Ohikulkutien eritasoliittymien muuttaminen tasoliittymiksi tutkitaan tielaitoksen toimesta. Tasoliittymät voivat olla liikennevalo-ohjattuja tai sitten kierto-liittymiä. Kilpinokan sillan alikulkukorkeuden muuttamisen vaikutukset kuuluvat selvitettäviin asioihin.

Keveyden liikenteen määriä laskettiin keskustan alueella 1997 kuudessa tutkimuspisteessä. Suurimmat keveyden liikenteen määrät huipputunnin aikana, noin 360 jalankulkijaa ja pyöräilijää, olivat Vammaskosken sillalla ja Puistokadulla. Nykyisten pysäköinti-

paikkojen käyttöaste selvitettiin 1997 tehdyllä pysäköintitutkimuksella. Tutkimuksen perusteella Vammalassa keskustassa on nykyisin riittävästi pysäköintipaikkoja. Joidenkin pysäköintipaikkojen ajoittainen ylikuormittuminen aiheutuu asiakkaiden hyväksynnän kävelymatkan lyhydestä, jolloin 200–300 metrin etäisyydellä torista olevat pysäköintialueet jäävät vähälle käytölle.

Keskustan katuverkon jäsentelyvaihtoehtoja verrattiin asetettuihin tavoitteisiin ja niiden toteutumisiin. Tärkeäksi ensimmäisen vaiheen toteutusratkaisuksi tuli vaihtoehto, jonka toimenpiteet voidaan toteuttaa ohikulkutien valmistumisen viipymisestä huolimatta. Tässä vaihtoehdossa Marttilankadun merkitystä korostetaan ohjaamalla Tampereentien liikenne Vammaskosken sillan suuntaan Varilankadun kautta. Liikenteen pääsuuntaa muutetaan Varilankadun ja Ojansuunkadun sekä Varilankadun ja Marttilankadun liittymässä. Erottajanaukiolle on jo rakennettu kierto-liittymä, samoin pääyhteys pohjoispuolelle Marttilankadun Vammaskosken sillan puoleisen pään kautta. Uosson liittymä muutetaan kierto-liittymätyyppiseksi. Erityisen tärkeitä ovat keveyden liikenteen väylästä täydentämiset Puistokadulla, Vammaskosken uuden keveyden liikenteen sillan rakentaminen ja keveyden liikenteen yhteyksien parantaminen Sylvään koululta ja Lukiolta Vammaskosken suuntaan. Keskusta-alueelle asetetaan 40 km/h aluerajoitus. Puistokadun poikittaisille kaduille asennetaan väistämismellisuusmerkit. Linja-autojen ajo-ritti muutetaan tapahtuvaksi Puistokadulta Onkiniemenkadun ja Kävelykadun kautta linja-autoasemalle. Rautavedenkadun luokitusta pudotetaan ja se alistetaan Marttilankatuun nähdessä. Järjestelyt on esitetty kuvassa 12-1. Esitettyjä liittymän ja suojatien korotuksia ei tehdä. Tulevaisuuden toimenpiteinä, visioina, esillä on ollut kävelykadun rakentaminen keskustaan ja linja-autoaseman siirto liikenteellisesti väljempään ympäristöön Seuratalon pysäköintialueelle.

Liikenneturvallisuussuunnitelman kokonaistarkastuksessa on käyty läpi tapahtuneet onnettomuudet, toteutuneet toimenpiteet ja niiden vaikutukset sekä esitetty liikenneturvallisuuskohteet uudessa toimenpideohjelmassa.

sa. Ongelmakohteiden kartoituksessa pyydettiin kuntalaisilta esityksiä vaarallisiksi kokemistaan kohteista. Saatua palaute on käsitelty ja se on ollut apuna muun liikenneturvallisuutta koskevan aiheiston kanssa keskustan katuverkon kehittämissuunnitelmaa laadittaessa.

Toteuttamisohjelman toimenpiteet on jaettu neljään vaiheeseen, joista kahden ensimmäisen (I 1998–2002, II 2002–2004) toimenpiteet voidaan toteuttaa ennen ohikulkutien rakentamista. Kolmannen vaiheen (III 2005–2006) toimenpiteet edellyttävät ohikulkutien olemassaoloa. Neljännen vaiheen (IV 2006 jälkeen) toimenpiteet ovat vähemmän kiireellisiä, verkkoa täydentäviä toimenpiteitä. Kilpinokan sillan ja ohikulkutien rakentaminen on erotettu muista toi-

menpiteistä omaksi kokonaisuudekseen.

Toteuttamisvaiheeseen yksi kuuluvat kiireellisimmät vuosille 1998–2002 ajoittuvat toimenpiteet. Tällä jaksolla esitettyjen toimenpiteiden toteutus edellyttää noin 3,5 miljoonan markan vuotuisia investointeja. Toimenpiteiden käynnistäminen edellyttää kuitenkin kaupungin taholla aina tapauskohtaista harkintaa ja päätöksentekoa sekä suhteuttamista olemassa oleviin taloudellisiin mahdollisuuksiin. Kymmenvuotiskaudella ohjelman toteuttamisen keskimääräiset vuosittaiset kustannukset ovat noin 2,3 miljoonan markan suuruiset.

Toimenpideohjelman työt Erottajan kiertoliittymän rakentamisen ja Marttilankadun aukaisun osalta ovat jo valmiit sekä Uosson liittymän muut-

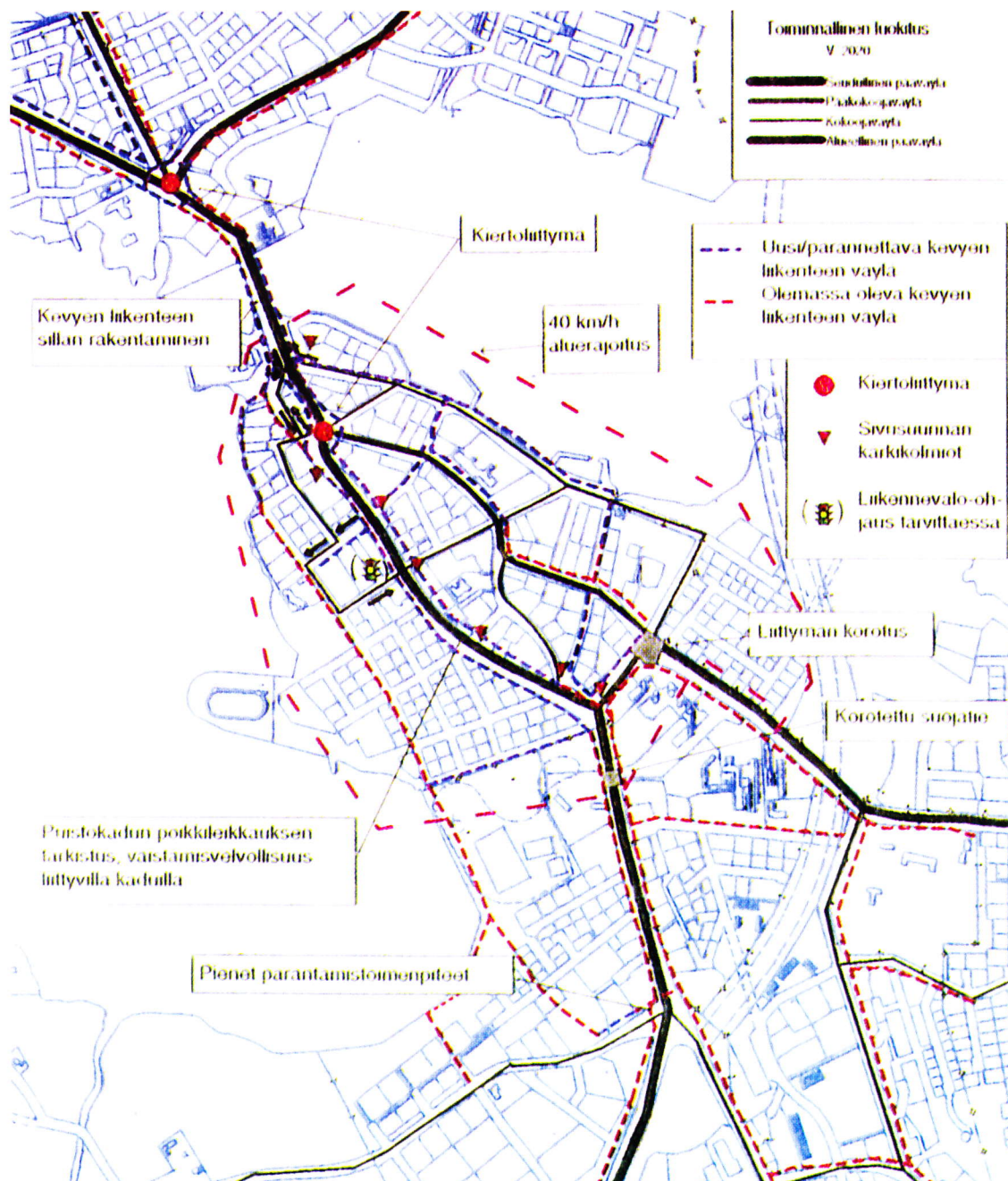
tamisen ja eräiden liikenneturvallisuuksiasioiden osalta tekeillä.

Liikenteen sujumiseen ja turvallisuuteen vaikuttavat voimakkaasti asenteet. Vammalan liikenneoloihin on tulossa huomattavia muutoksia keskustaajaman liikennesuunnitelman myötä. Toivon, että muutoksiin suhtauduttaisiin myönteisesti ja nähtäisiin ne osana paikkakunnan kehitystä.

Lähteet:

Keskustan kehittämissuunnitelma 9. 6. 1997

Vammalan keskustaajaman liikennesuunnitelma (VKL) 2020, Tampereen Viatek Oy ja Vammalan kaupunki

Kuva 12-1. Koko puistokadulla osoitetaan väistämisvelvollisuus liittyyville kaduille. Toimenpiteellä yhdistettynä rakennettaviin hidasteisiin parannetaan liittymien toimivuutta ja turvallisuutta ja ennen kaikkea selkiinnytään nykyisiä epäselviä väistämisvelvollisuuksia.

Pohjolan Punainen sulka – Suurkampanja ikäihmisten hyväksi

Suomen Lions-liiton uusin Punainen Sulka -kampanja toteutetaan v. 1999 ikäihmisten hyväksi kaikkien Pohjoismaiden yhteisenä hankkeena. Kampanjaan osallistuvat Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin Lions-järjestöt ja niiden 70 000 jäsentä. Suomen kampanjassa sotiemme veteraaneilla ja invalideilla on painotettu asema.

Lions-liitto tukee kampanjalla käytännön toimia, hankintoja ja tieteellistä tutkimusta, jotka edistävät ikääntyvän väestön itsenäistä elämää arvostettuna osana suomalaista yhteiskuntaa. Tähän pyritään varainkeräyksen tuottamin voimavaroin aktiivimalla sukupolvien välistä vuorovaikutusta tavoitteena vanhempien ihmisten elämäkokemuksen ja tiedon arvostaminen yhteiskunnan voimavarana.

Valtakunnallisen Pohjolan Punainen Sulka -yhteistyösopimuksen allekirjoittivat Suomen Lions -liiton kanssa 10.12.1997 seuraavat osapuolet: Alzheimerin keskusliitto, Folkhälsan, Kaatuneiden Omaisten Liitto, Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamamiesveteraanien liitto, Rintamamiesveteraanien liitto ja Vanhustyön keskusliitto.

Kampanjavuosi 1999 on Yhdistyneiden Kansakuntien ”Vanhempien ihmisten teemavuosi”. Sen periaatteet ovat seuraavat: itsenäisyys, osallistuminen, hoito ja huolenpito, itsensä toteuttaminen ja arvokkuus. Pohjolan Punainen Sulka on näkyvin teemavuoteen liittyvä kansalaisjärjestöjen kampanja Pohjoismaissa. Siihen osallistuu Pohjoismaissa noin 200 000 henkilöä.

Osaan esitetyistä tavoitteista voidaan päästä taloudellisin panostuksin. Tavoitteena on Suomessa kerätä 35 milj.mk, Pohjoismaissa vähintään 100 milj.mk. Keräyskampanja alkaa itsenäisyyspäivänä 1998 ja päättyy 31.10.1999. Kampanjahuippu on kaikissa Pohjoismaissa 17.–25.4.1999. Lions-liitto toivoo kaikkien yksityishenkilöiden, yritysten, viranomaisten ja tiedotusvälineiden auttavan omalla panoksellaan kampanjaa.

Suomessa ohjataan keräystuotosta

30 % ikäihmisten hyväksi paikallisesti. Kohteiden valinnasta vastaavat Lions-klubit yhteistyökumppaneineen. Puolet tuotosta kanavoidaan valtakunnallisesti yhteistyökumppaneiden osoittamiin kohteisiin ja kukin kerääjämaa ohjaa 20 % tuotosta vanhuusiän sairauksien yhteispuhjoismaiseen tutkimukseen. Suomen Lions-liitto valvoo yhteistyökumppaneittensa kanssa varojen käyttöä.

Ikäihmisten itsenäisessä elämässä ei ole kysymys vain apuvälineistä, asumisesta tai palveluista ja rahan riittävyydestä. On turvattava myös sosiaaliset kontaktit, estettävä syrjäytymisen, erakoitumisen ja masentuminen. Sopivat virikkeet, liikunta ja yhteisön tuki ovat hyväksi tunnettuja

keinoja. Meidän tulee huolehtia siitä, että apumme on lähellä, kun sitä tarvitaan.

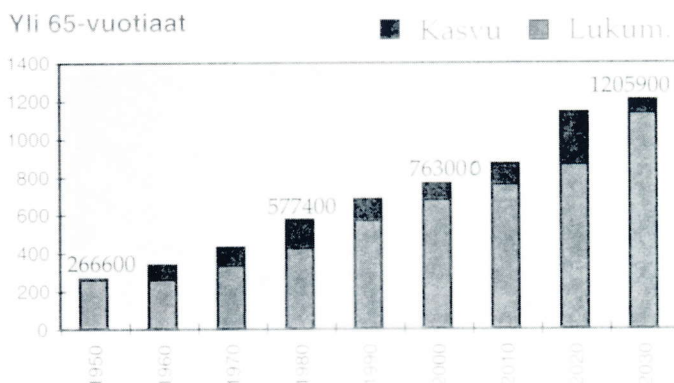
Lions-klubit ovat perinteisesti tehneet monipuolista vanhustyötä etenkin sotainvalidien ja veteraanien hyväksi ja klubit soisivat tämän toiminnan laajentuvan osaksi jokapäiväistä elämää.

Pohjolan Punainen Sulka -kampanja voi päämääriltään yleisinhimillisenä, ajankohtaisena, luotettavana ja laajojen kansalaispiirien tahdon ilmaisevana projektina kasvattaa myönteisiä asenteita ja eettistä vastuuntuntoa vanhempaa väestöä kohtaan. Sukupolvi, joka ottaisi vastuun ilman vanhempien ikäluokkien välittämää arvo- ja tietopohjaa, olisi ajellehtiva, neuvoton ja häviöön tuomittu. Nuorten myönteinen suhtautuminen ikäihmisiin ja heidän kunnioittamisensa on korvaamattoman arvokas kansallinen turvatakuu ja sivistysvaltion tunnusmerkki. (PiiriLeijona 1/98).

Dementia ja Alzheimer

- Yli 65-vuotiaista 7 % sairastaa dementiaa
- Yli 85-vuotiaista 35 % sairastaa dementiaa
- 1995 hoitokustannus oli Suomessa 10 Mrd markkaa
- 2010 sairastavia on 130 000 ja kustannus on 12 Mrd markkaa
- 2030 huippu
- 2/3:lla sairastavista on synnä Alzheimerin tauti. Vuonna 2030 maailmassa on yli 100 000 000 em. tautia sairastavaa.

Vanhusväestö

"Vuosiin elämää"

Yk on julistanut vuoden 1999 kansainväliseksi ikäihmisten vuodeksi. Suomessa teemavuoden tunnuksena on "Vuosiin elämää". Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut kaksi työryhmää valmistelemaan Suomen vuotta: 99-komitean ja työvaliokunnan. 99-komitean puheenjohtaja on sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkkäre ja varapuheenjohtaja kansliapäällikkö Markku Lehto. Vuoden suojelejoiksi ovat lupautuneet presidenttipari Mauno ja Tellervo Koivisto. Teemavuosi käynnistyy maailmanlaajuisesti lokakuun 1:nä päivänä vanhusten päivänä. Komitea järjestää avajaisjuhlan Helsingin yliopiston juhlasalissa.

Miksi kansainvälistä teemavuotta tarvitaan? – Koska kaikille maailman maille on yhteistä väestön nopea vanheneminen. Koskaan ihmiskunnan historian aikana ei ole ollut samanaikaisesti näin paljon ikäihmisiä. Suomessa arvioidaan vuonna 2020 joka neljännen suomalaisen olevan yli 65-vuotias. Moniin muihin maihin verrattuna ikääntyneiden asiat ovat Suomessa hyvin. Jokaisella ikäihmisellä on oikeus saada hoitoa ja huolenpitoa asuinpaikasta ja varallisuudesta riippumatta. Mutta on meilläkin ongelmia ja suurin niistä on se, että emme arvosta ikääntyviä ihmisiä. Arvostuksen puute heijastuu yhteiskuntamme eri aloilla. Esimerkiksi työmarkkinoilla yli 35-vuotias on jo heikommasa asemassa.

Vammalassa kaupunginhallitus on nimennyt YK:n ikäihmisten vuoden yhdyshenkilöksi vanhustyönjohtaja Terhi Knuutilan sekä työryhmän, johon kuuluvat kulttuuritoimenjohtaja Ipo Tiitinen, liikuntatoimenjohtaja Veli-Matti Tapio, vanhustyönjohtaja Terhi Knuutila ja perusturvajohtaja Kristiina Piirala (pj). Työryhmän tehtävänä on

suunnitella ja ideoida Vammalan ikäihmisten vuoden tapahtumia ja teemoja. Eri järjestöt ja yhteisöt tullaan haastamaan mukaan vuoden tapahtumien suunnitteluun ja toteuttajiksi.

Mikä on arkiteko? – Se on sellainen teko, jonka jokainen meistä voi tehdä. Se ei maksa mitään, mutta jolla on suuri merkitys kanssaihmisille. Jokainen meistä voi muistaa omaistaan, naapuriaan tai muuta ihmistä pienillä arkipäivien asioilla. Esim. käydä kylässä tai kutsua kylään, käydä tapaamassa vanhainkodissa, tarjota kyyti kirkkoon tai vaikkapa teatteriin. Monia pieniä asioita, mutta joilla voimme tuoda iloa elämään.

Vammalan vanhustyön strategia vuosille 1999–2003 on syksyllä 1998 valmistunut. Strategian avulla voimme kehittää vanhustalvuuksia kaupungissamme. Tällä hetkellä palvelurakenne on selvitysten mukaan hyvä, mutta tulevaisuus tuo haasteita tullessaan ikääntyvien määrän kasvun myötä. Suuria haasteita on turvata riittävät palvelut ikäihmisille kotiin. Kotihoito on peruslähtökohta jota täydentävät muut palvelut esim. laitoshoido ja palveluasuminen. Palvelujen tuottajia on tulevaisuudessa varmasti monipuolisemmin kuin tänä päivänä. Erilaiset järjestöjen ja vaikkapa kyläyhdistysten palvelut lisääntyvät samoin kuin hoivayrittäjäisyys. Tärkeintä on että, palveluja on yleensä saatavilla. Vammalassa merkittävä palveluiden tuottaja on ollut jo pitkään Sastamala Kodin kannatusyhdistys r.y., jonka toiminnan alkuun saattamisessa ja toiminnassa on ollut merkittävä panos Vammalan Lions Clubin jäsenillä.

Toivon kaikille Hyvää Joulua ja Onnea Vuodelle 1999! Sekä hyvää Pohjolan Punainen Sulka -keräystä ikäihmistien vuonna 1999!

Ritva Haavisto

Jouluna 1946

Sinä jouluna
ei ilosta helissyt kellot,
sade kasteli kotoiset pellot.
Tuli suru keskelle tupaa
eikä keltään kysynyt lupaa.

Sinä jouluna
isä pois luotamme lähti
syttyi taivaalle uusi tähti.
Niitti tuoni kalleinta viljaa,
kädet ristissä lepäsit hiljaa.

Sinä jouluna
ne sulkivat arkkusi laudan,
orpoina seisoiimme äärellä haudan
tunsimme, oot kotona siellä
astelit taivahan tiellä.

Sinä jouluna
humisi kaukaa metsien takaa
virsi niin harras ja vakaa
myös enkelit nurmella hohti
tähti kirkas matkaamme johti.

Kirkko ei ole ollut koskaan valmis

Tyrvöön Pyhän Olavin kirkon rakentamisesta 1600-luvulla

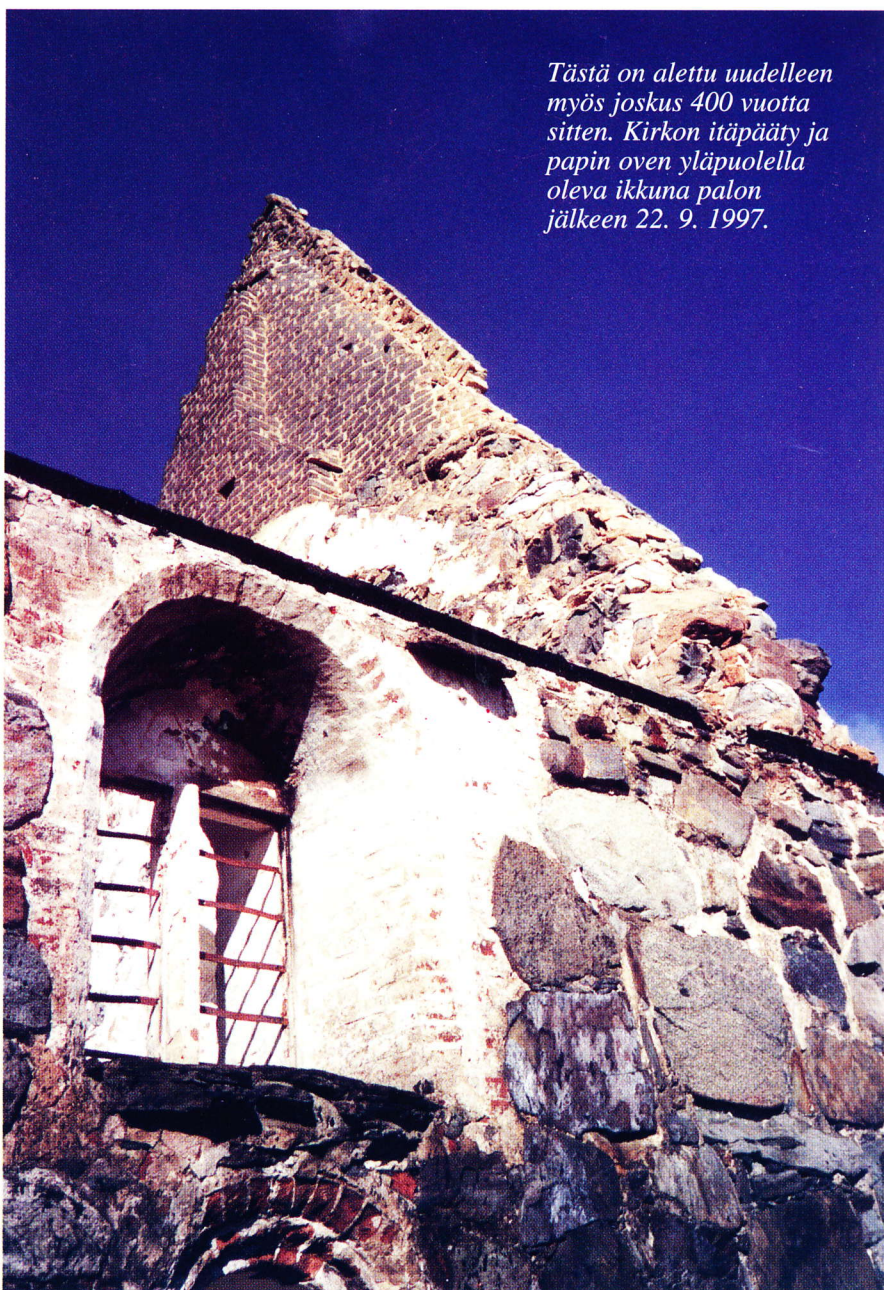
Timo Kökkö

Tyrvöön Pyhän Olavin kirkko tuhoutui tuhopoltossa 21. 9. 1997. Menetyksen tunne oli syvä ja pysyvä. Kirkon palaminen oli kuin kuolema. Mikä oli aina ollut ja mikä oli mielletty ikuisiksi, oli ikuisiksi ajoiksi menetetty. Jäljellä olivat vain rauniot.

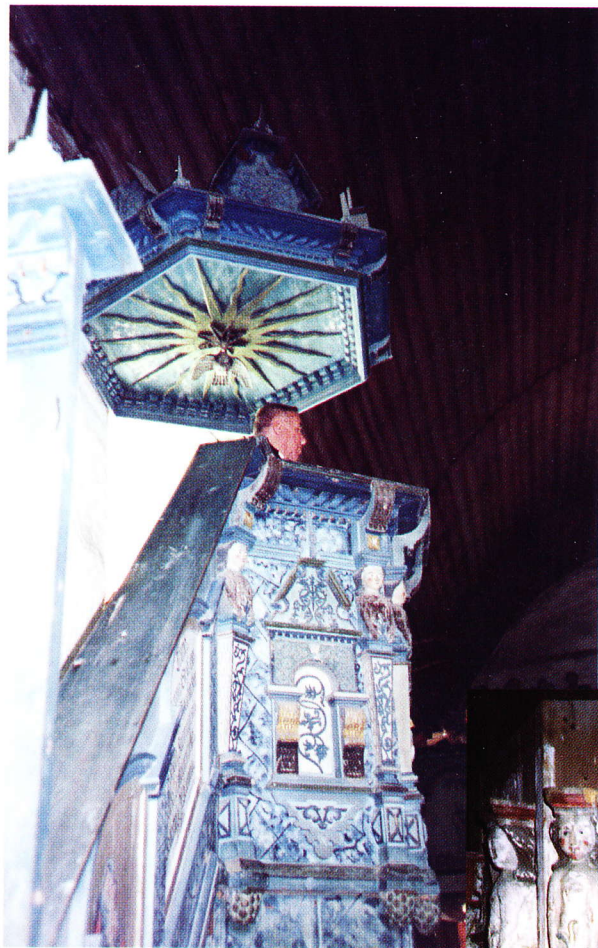
Kolme viikkoa ennen kirkon palamista vietetyssä uuden katon valmistusjuhlassa oli tullut esiin aikaisemmin tietymättömissä ollut oletamus, että kirkko olisi palanut jo aikaisemminkin. Milloin se olisi tapahtunut, ei ollut tiedossa. Joka tapauksessa sen olisi täytynyt tapahtua ennen vuotta 1629, josta lähtien ovat olemassa varsin saumattomat kirkon tilit merkintöineen kaikista suurista ja pienemmistäkin kirkossa tapahtuneista rakentamisista ja korjauksista. Niissä ei ole tietoa kirkon jälleenrakentamisesta.

Että kirkko olisi joskus aikaisemminkin tuhoutunut, tuli esiin myös viime vuoden tulipalossa, kun kirkon tiilipäätyjen sisäseinät paljastuivat kertomaan, että kirkon sisäkatto oli joskus ollut Antti Piihäsen 1748 tekemää kattoa pari metriä korkeammalla. Samoin tämän kesän kirkonkorjaajat kertovat, että tiilipäätyjen huippuja korjatessaan he löysivät irtonaisia tiiliä, joiden alla oli palon jälkiä, mitkä eivät olleet peräisin tästä tulipalosta vaan vuosisatojen takaa. Samoin oli todettu, viimeksi juuri valmistuneen kattotyön aikana tehdyissä tutkimuksissa, että päätyjen tiilimuuraukset olivat jo joskus aikaisemmin "sintraantuneet" eli joutuneet korkeaan, kiviaineksen sulataneeseen kuumuuteen.

Tuollaisen tulipalon on täytynyt merkitä kirkon täydellistä tuhoutu-

Tästä on alettu uudelleen myös joskus 400 vuotta sitten. Kirkon itäpääty ja papin oven yläpuolella oleva ikkuna palon jälkeen 22. 9. 1997.

Tyrvään kirkon tulipalossa tuhoutunut saarnatuoli, jonka valmisti puuseppämestari Niilo Pentinpoika vuonna 1646.

Sastamalan kirkon vanha käytöstä poistettu saarnatuoli.

mista myös jo silloin, vuosisatoja siten. Suurenmoista on ollut, että tuolloin kuitenkin suuri joukko vanhaa irtaimistoa on voitu pelastaa, kuten puuveistoksia, alttarikaappi, vanhat keskiaikaiset kirjat ja Kallialan kirkon tilikirjakäärö. Suuren triumfikusifiksiin, aikanaan kuoriaidan yläpuolella katosta riippuneen 1400-luvun ristiinnaulitunkuvan, menetimme vasta nyt. Alttarikrusifiksi oli Tyrvään kirkossa ja pelastui. Puuveistokset ja upea alttarikaappi oli jo 1870-luvulla viety talteen Kansallismuseon kokoelmiin ja säilytykseen, ja ovat edelleen olemassa. Mutta itse kirkko oli menetetty kokonaan. Silloinkin oli jäänyt jäljelle vain kivirauniot. Kirkko, joka niihin rakennettiin, tuli olemaan kokonaan uusi ja varmasti edeltäjästään poikennut, toisenlainen kirkko. Vanha kirkko oli ollut katolinen kirkko. Uusi kirkko tuli olemaan protestanttinen.

Emme siis tiedä, milloin tämä kirkonrakentaminen on tapahtunut. Kallialan keskiaikaisten kirkontilien jälkeen ensimmäinen asiakirjatieto, jonka olen Tyrvään kirkonarkistosta löytänyt, on kirkkoherra Josephus Casparin aloittamien kirkontilien ensimmäinen aukeama. Tämä yksi ainoa kirjan aukeama käsittää tilita-

pahtumat vuodesta 1629, jolloin Josephus Caspari tuli kirkkoherraksi, aina tammikuun 1. päivään 1646. Josephus Caspari oli toiminut ensin seurakunnan kappalaisena 20 vuotta ja hoiti sitten yksinään seurakuntaa 25 vuoden ajan sekä vielä poikansa Abrahamin avustamana viiden vuoden ajan. Herra Josephuksen sanotaan kuolleen 84-vuotiaana, ilmeisesti vuonna 1656, jolloin Abraham tulee isänsä jälkeen Tyrvään kirkkoherraksi. Tämä Abraham Josephi Tyrvenius kuolee vuonna 1662, ja hänen seuraajansa on Thomas Bartholdi Rajalenius vv. 1662–1688.

Ilmeisesti kirkkoherra Josephus on aloittanut kirjanpitonsa vuonna 1646, jolloin hän jälkikäteen on tehnyt tilimerkintöjä taannehtivasti eri kirkko-

väärtien ajoilta aina virkakautensa alusta, vuodesta 1629 asti. Vuoden 1646 kohdalla on kirkon rakentamishistorian kannalta mielenkiintoisia eriteltyjä tilivientejä, joiden ohella näkyy myös, että kirkkoherra Josephus on ollut se mies, joka on ostanut Tyrvään kirkon omaksi ensimmäisen suomalaisen, vuonna 1642 painetun Raamatun, ns. Kristiina-kuningattaren Raamatun, 37 taalarin ja 16 äyriin hintaan. Myöhemmin inventaarioihin on merkitty tämän Raamatun kadonneen. Seurakunnan nykyään omistama ensimmäinen suomalainen Raamattu on saatu vasta tällä vuosisadalla.

Tilikirjan sivu kertoo, että kirkkoväärti Jöns Mårtensson on ostanut Huittisista tervaa kirkon katon tervaamista varten 26 taalarin ja kahdeksan äyriin edestä ja sanotaan tämän tarpeellisen menoerän kuuluvan koko pitäjän maksettavaksi.

Ennenkuin etenemme samaa tilikirjaa eteenpäin, kerron, että runsaat 100 sivua myöhemmin kirjan kansien väliin on sidottu erinäisiä oikeuden päätöksiä ja irrallisia muistiinpanoja, joiden joukossa on myös seuraava (vapaasti suomennettu):

Syksyllä 1645 tilattiin uusi saarnatuoli Tyrvään kirkkoon työpalkkaa vastaan nikkarimestari Nils Bengtssonilta sadankahdenkymmenkahden taalarin hintaan kuparirahaa, minkä lisäksi tulee hänen ylöspitonsa, rauta, liima, laudat, naulat ja muut tarpeelliset kulungit kirkon maksettaviksi pitäjän omalla kustannuksella.”

Näin ei siis pidä paikkaansa se tieto, että Tyrvään miehet olisivat tuoneet upean eteläpommerilaista barokkia edustaneen saarnatuolimme sotasaaliina palatessaan Saksasta 30-vuotisesta sodasta. Saarnatuolin teettivät Tyrvään seurakuntalaiset kirkkoherransa Josephus Casparin aikana nikkarimestari Nils Bengtssonilla. Saarnatuolin valmistaminen tapahtuu vuonna 1646. Kun nyt palaamme mainitulle tilikirjan aukeamalle, löydämme sieltä seuraavanlaisia tilivientejä:

	taalaria/äyriä
Nikkarin kuuden viikon ylöspito	36:-
Nauloja Saarnatuoliin	3:16
Liimaa samoin	4:2
Kankirautaa	6:12
Lautoja Saarnatuoliin	6:-
Sepälle	3:16
Nikkarimestari Niilolle saarnatuolin teosta	5:16
Samoin Jörn maalarille saarnatuolin maalaamisesta	

Vuoden 1666 ryhdikkäät penkkikorttelit.

2 Riikintaalaria (1 RT=4 kuparitaalaria)	8:-
Samoin samettisilkkää	7:16
Liimaa	3:-
Maalarin ylöspitoo	8:-
Jörn Maalarille	
Saarnatuolista 2 Riikintaalaria	8:-
Samoin kuparirahaa	14:-
ja niin edelleen.	

Kun asetetaan rinnakkain Tyrvään Pyhän Olavin kirkon saarnatuolin ja Karkun Sastamalan kirkon vanhan saarnatuolin kuvat, käy esiin niiden hämmästyttävä yhdennäköisyys. Tulee tarve lähteä kaivautumaan myös Karkun kirkonarkistoon katsomaan, ettei vain sama Niilo Pentinpoika olisi ollut 1600-luvulla sielläkin asialla saarnatuolia tekemässä!

Saarnatuolin tekemisen jälkeen Tyrvään Pyhän Olavin kirkon rakentaminen jatkuu. 1600-luvulla korjataan kellotapulia useampaan kertaan, ja siihen tarvitaan milloin seppää ja rautaa, milloin kirvesmiestä ja parrua. Kirkon kattoa tervataan useampaan kertaan.

Kalkkia ostetaan muurauksia varten. Lasimestarilla on kirkossa työtä lähes vuosittain.

Varmasti suurin ja kirkon sisäkuvaan eniten vaikuttanut kirkon raken-

nustyö 1600-luvulla oli kirkon penkkien rakentaminen vuonna 1665. Jo 1651 oli kuoriin tehty pappien penkkejä, mutta sitten oli tullut aika uusia kirkon penkit nähtävästi koko kirkkoon. Tekijänä näyttää olleen ”kirkkonikkar” (Kyrckiosnickaren”), Mestari Matthias Blådick (?vaikeasti luettava nimi). Joko hän tai sitten toinen mestari, kirkonrakentaja (Kyrckiobyggaren) Hans Bengtsson on ollut kotoisin Kokemäeltä, jonne ja josta mestaria kuljetetaan aina silloin tällöin yhden taalarin ja kahdeksan äyrin maksusta. Kesän kynnyksellä, 23. 5. 1667, hänen kanssaan tehdään lopputiliä, jolloinka kirkon kaunistamisesta, penkkien uudelleen rakentamisesta samoin kuin alttarin ja lehterien korjaamisesta hänelle maksetaan jälkikäteen, sopimuksen mukaisesti ja täysin (työhön) tyytyväisinä kokonaissumma 255 taalaria. Jo työn kestäessä hän on saanut etumaksuja, esimerkiksi edellisenä vuonna päättyneenä tilikautena yhdellä kertaa 156 taalaria. Työn on täytynyt olla todella suuri. Olen vakuuttunut siitä, että myös tarinan, jonka mukaan Tyrvään talolliset olisivat kukin itse tehneet penkkinsä ja tuoneet sen kirkkoon, voimme unohtaa. Koko penkitys päätyineen ja nojineen, perusparruineen, penkkikortte-

leineen ja kaikkineen oli kirkossamme Blådickin Matin käten jäljiltä, pääosin vuodelta 1664.

Erinomaisen vahva kirkon penkkien ajoittamiseenkin kuuluva dokumentti on tammikuun 23. päivänä 1665 pidetyn kirkonkokouksen tuotama asiakirja, Tyrvään kirkon penkkijärjestys. Tämäkin asiakirja, jota aina on pidetty kadonneena, tulee nyt vastaan. Siitä ja tileistä näkyy, että toimitus on ollut tärkeä. Omin avuin siihen ei ole ryhdytty, vaan paikalle on tuotu itse rovasti, nähtävästi Vesilahden kirkkoherra Jacobus Raumannus. Tileistä näkyy, että hän perii toimituspalkkiota viisi taalaria ja että hänen kyydistään Vesilahdelle kahdella hevosella maksetaan kolme taalaria.

Vaikka tämä ei varsinaisesti kirkon rakentamiseen kuulu, ja vaikka Tyrvään kirkon penkkijärjestys ansaitsee aivan oman tarinansa, tekee mieli tässäkin yhteydessä siitä jotakin todeta. Penkkijärjestyksen mukaan miesten puolen ensimmäisessä penkissä istuivat Ruotsilan herra, Jalosukuinen Christoph Buhrmeister ja hänen vieressään Raukon herra, Jalosukuinen Gustaf Grass. Heidän puolisonsa istuivat vastaavasti keskikäytävän vasemmanpuoleisessa naisten puolen etupenkissä. Rautajoen

isäntä Jacob Israelsson istui miesten puolen neljännessä penkissä, mutta Rautajoen emäntä sitävastoin naisten puolen toisessa penkissä Tyrväänkylästä olevan Johan Rosensabelin rouvan vieressä. Kuten aina on kerrottu, naisten puolen kolmas penkki oli Pappilan naisten penkki. Keskikäytävään vieressä lähellä ovea 14. penkki edestä lukien oli Lousajan Härmän penkki ja sen takana Järvenpään Satimus. Kallialan Mottisen penkki oli kirkon eteläisen seinän vieressä asehuoneen oven pielessä yhdestoista penkki edestä lukien, mutta Mottisen emäntä istui kirkon kuorissa, viidennessä penkissä "Rautajoen haudan päällä".

Osaksi penkkijärjestys on vaikeasti luettavissa, kirjoitettu tylsällä sulakynällä vähän huonolle paperille. Jo ensi silmäyksellä kuitenkin näkyy, että talot eivät ole kirkossa kylittäin eivätkä missään maantieteellisessä järjestyksessä. Kappelien talot ovat vailla mitään selkeää järjestystä emäpitäjän talojen seassa pitkin kirkkoa. Mahdollisesti tilojen manttaaliluku eli tilojen koko on ollut sijoitusta ohjaamassa. Ajan muuttuminen ja

sukujen vaihtuminen näkyy penkkijärjestyksessäkin. Rautajoen kohdalla ei vielä mainita Engelbrecht Staaren sukua, joka sata vuotta myöhemmin Johannes Wegeliuksen aikaan on pitäjän voimamiehiä ja hallitsee Rautajokea, mutta Rautajoen hauta on jo kuorin pohjoisnurkassa.

Oikeastaan tämän kirjoituksen tarkoituksena oli kertoa ennen muuta vain se, että vanhan kirkkomme kanssa sen tuhoutumisen jälkeen emme ole uudessa tilanteessa tässä pitäjässä ja nykyisessä kaupungissamme. Se on joskus aikaisemminkin jouduttu rakentamaan kokonaan uudelleen kivimuuriensa sisään. Sen lisäksi jokainen sukupolvi ja jokainen vuosisata on rakentanut kirkkoa, 1600-luku hyvin voimakkaastikin. Mutta oikein voimakasta kirkon vaaliminen on ollut, kun tulemme Ruotsi-Suomen suurvalta-ajan loppukaudelle ja rovasti Johannes Wegeliuksen aikaan 1600- ja 1700-lukujen vaihteeseen. Näin joululehdessä on sydäntä lämmittävää ja hyväntekevää muistaa esimerkiksi sitä, että jouluna Tyrvään kirkon alttarilla oleva 5-haarainen messinkikynttelikkö on Johannes

Wegeliuksen vuonna 1703 hankkima 75 taalarin hinnasta. Tekijä on ollut kellonvalaja Mårten Fernant (?nimi epäselvä). Kohta 300 vuotta tämä kynttelikkö siis on jo ollut Tyrvään kirkon ja Tyrvään seurakunnan jouluvalon tuoja! – Sitten tulevat isoviha ja pikkuvihan aika, mutta kun niistä selvitään, kirkkoa taas rakennetaan. Tulee Antti Piimänen miehineen 1747 ja rakentaa kirkkoon uuden sisäkaton, tekee uuden paanukaton seuraavana vuonna ja tuuraa sen vuonna 1750. Ja viimeinen suuri peruskorjaus lehterin rakentamisineen ja maalauksineen päättyy vuonna 1780.

Kaksisataa vuotta olimme luulleet kirkon tulleen valmiiksi. Mutta ei tullut vielääkään. Meidän sukupolvemme osaksi tuli aloittaa kirkon rakentaminen taas alusta. Taas nyt vuosituhanen päättyessä tämä sukupolvi saa rakentaa sitä jotakin, minkä arvo ja merkitys on vain ihmisen mielen alueella, pyhää paikkaa, Jumalan huonetta, paikkaa etsiä ja kysyä niiden tavoittamattomissa olevien perään, jotka aina jäävät odottamaan vastaustaan ihmisen sielussa.

Kirkon edessä on miesten puolella kaksi ja naisten puolella viisi ovellista penkkiä sekä asehuoneeseen johtavalla käytävällä nähtävästi myöhemmin tehty penkkiaitio ja sen kohdalla myös naisten puolella ovellinen penkki, jossa näyttävät istuneen mm. Liuhalan Juho Matinpojan ja Kaltsilan Yrjö Sallin puoliset.

”Kun tulis jouluku, jotta sais yöllä syärä...”

Syysiltojen tummetessa, ilmojen kylmetessä ja tuulen heitellessä kirjavaa lehtiä kaduilla ja puistoissa, liitelee aatos lähestyvään joulunaikaan eikä vähiten joulun ruokaherkkuihin.

Yli kolmekymmentävuotisen siirtolaisuuden jälkeen palaa mieli ensin väkisinkin sinne kotimaahan, ja siellä vietettyihin jouluihin.

Toki perinnettä on täällä Svea-Mamman maassakin pidetty yllä tutuin joululauluin, sekä ainakin muutamia jouluruokia ”kotoisilla” resepteillä valmistuen.

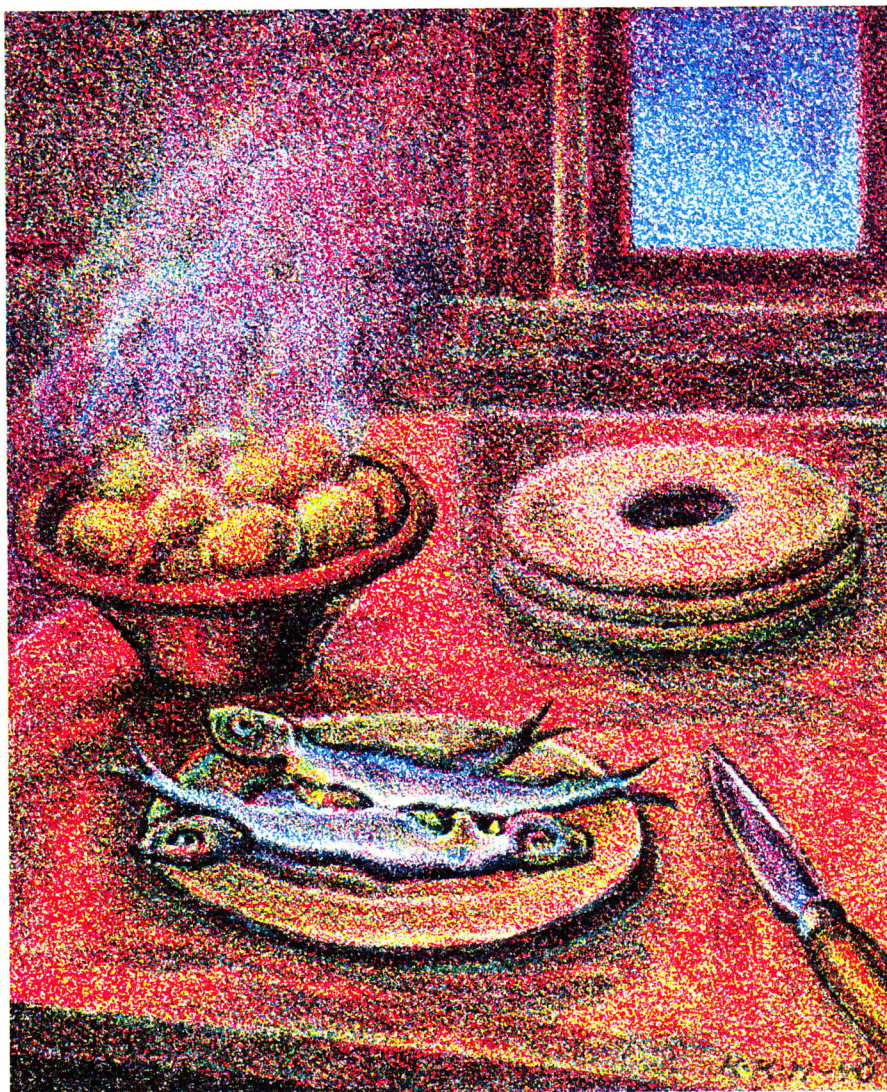
Ilman kinkkua, räätikällooraa ja maksa- sekä perunalaatikkoa (jota Hämeessä kutsutaan myöskin mokklooraksi), ei joulu maistu juhlaalta!

En kuitenkaan aio tässä tämänkertaisessa jutelmassani paneutua kovinkaan syvälle kotoisiin joulutapoihin ja muisteluihin sieltä synnyinmaasta, vaan ajattelin kertoa näistä nykyisen asuinpaikkani Ruotsin eteläisimmän maakunnan Skoonen joulukerkuista; Tähän skoonelaiseen ruokaperinteeseen antaa paljon vaikutteita Tanskan läheisyys ja naapurusten välinen kanssakäyminen mm. ruokakulttuurin alalla.

Meren ympäröimässä maakunnassa kuuluu luonnollisesti joulupöydänkin antimisiin kalaruokien runsaus. Atlantin sillithän käyvät syksyisin viettämässä ”häänsä” Ruotsin ja Tanskan erottavassa Juutinrauman salmessa, joten ei ole ihme, vaikka skoonelaiseen perinnejoulupöytään kuuluu ensimmäisenä ruokalajina ainakin 10 sorttia silliä! Määrä tuntuu varmasti suomalaisen korvaan uskottomalta, mutta totta se vaan on, emmekä me ruotsinsuomalaiset sitä enää vuosien jälkeen ihmeenä pidä.

Täällä Ruotsin eteläkärjessä on vielä monia kalansavustamoja, enimmäkseen pieniä perheyriksyksiä, jotka valmistavat tuotteitaan omalla salaisella ”reseptillään” ja monasti osteaankin täällä merenviljaherkut joulupöytään suoraan savustajalta.

Suola-, etikka-, sipuli-, sinappi- ja lasimestarinsilliä. Silliä paistettuna, haudutettuna erilaisissa marinointiliemissä sekä savustettuna jne., rasvaista savustettua tai keitettyä ankeriasta sekä kylmänä, että lämpimänä. Lohta kylmä- tai muulla tavoin savustettuna, suolattuna sekä keitettyä ja niin pois päin, vain muutamia tšekäläi-

sen joulupöydän alkupaloja mainitakseni. Kunhan on nautittu kääresyltystä, erilaisia pasteijoita, kieltä ja muutamia sorteja makkaroita, voidaankin alkaa maistelemaan joulukerkuista ehkä kaikkein skoonelaisinta elikkä kaalia; keitettyä vihreä- ja lehtikaalia sekä brockollia ja punakaalia usein runsaasti maustettuna, ja vihdoin pisteenä iin päälle mausteliemissä tunti-kaupalla keitettyä ja kannen alla haudutettua siirapille maistuvaa ruskeaa kaalia. Tämä tarjotaan kinkun, prinsimakkaroitten ja lihapullien sekä hunajan kanssa valmistettujen porsaanluiden ”kyytipoikana”.

Runsas kaalin tarjonta johtuu luonnollisesti tšekäläisistä leudoista talvista, joten tätä vihreää ja punaista herkkua voidaan hakea suoraan pellolta pataan aina kevääseen asti, lienevä-

tällä vitamiinirikkaalla tuoksuvalla kasvulla varmasti piristävään vaikutus joulunajan tihkusateiseen harmautteen, jollainen joulusää täällä useimmiten on.

Scoonelaisen jouluaaton aterian päätteeksi nautitaan riisipuuron kera mehukeittoa, joka valmistetaan puolukasta, ruusunmarjoista tai jostain muusta ”väriä” antavasta marjamehusta. Viimeksi tarjotut makeiset, pikkuleivät ja hedelmät ”kruunaavat” jouluillan tarjoilut ennen kahvia ja punssia.

Kun pukille ja tontuille on viety puurolautanen ulos ja on sen viereen sytytetty kyntiläläyhty, että punalakit näkevät nauttia herkkunsa, onkin vuoden Suurin Syntymäpäivä jo vaihtumassa yöksi Skoonessakin!

Tyrvää Stormi luokka 1947-48. Opettaja Martta Hella. Pojat takar. vasem. Tauno Koivisto, Seppo Larjava, Unto Nieminen, Pentti Lehtinen, Veli-Mies Salomaa, Unto Lahtinen, Pekka Hietanen, Aimo Ristimäki, Heikki Kallio, Rauno Pajunen, Matti Rautakallio, Pekka Haunia. II rivi Uolevi Eino, Raimo Hanski, Arto Lehikoinen, Antero Mustalahti, Esko Pakarinen, Esa Virtanen, Matti Larjava, Timo Valtanen, Matti Hannula, Oiva Anttila, Olavi Linnikko. Tytöt vas. Irja Järvinen, Anja Aittomäki, Liisa Koivisto, Aira Keikko, Salli Virtanen, Aino Palonen, Terttu Haunia, Anneli Koivula, Terttu Arjasalo, Armi Tuominen, Eila Tanni, Hilikka Junnila.

A-O. H.

Unohtumaton hetki

Sitä hetkeä en unohda koskaan, enkä sitä ikimuistoista päivää, jonka sain kokea viime kesänä. Kun tulee ikää alkaa haikailla menneitä aikoja, nuoruutta, lapsuutta ja kotikylää. Olimme kevättalvella sattumalta tavanneet parin entisen koulutoverin kanssa ja rupattelumme johti siihen suuntaan; mitäs jos puuhaisimme luokkakokouksen ja olisi se muutenkin ihan kivaa tavata yli neljäkymmenen vuoden jälkeen?

Tuumasta toimeen, saimme vielä neljännen jäsenen tiimimme ja pian oli meillä valmiit suunnitelmat toteuttamista vailla. Kurkistus koulun matrikkeliin, osoitteiden jäljittäminen, sekä muutama puhelinsoitto, siinä ne olivat pääpiirteittäin suurimmat vaivannäöt. Vanhoja luokkakuvia katsellessa tuli ikävä entistä luokkahuonetta, muistimme tervan tuoksun lattioissa syksyllä, nurkassa nuokkuva ikivanha harmoni, johon emme saaneet sormellammekaan kajota, hauskoja muistoja kirposi kaikille. Mitä lähemmäksi ajankohta tuli, sitä enemmän jännitys kasvoi. Noudattaako kaikki kutsua? Tunnemmeko toisemme? Ovatko kaikki esivalmistelut hoidettu, tervetulosanat, kukat, kahvit ja lounaat? Ensimmäinen koulupäivä ja omat hääni ammoin eivät varmaan

saaneet moista sydämentykytystä aikaan. Jännittyneessä mielentilassa lähdin matkaan, olin luvannut kyydin parille tytölle, sekä virkeälle entiselle opettajallemme, joka mielihyvin lupautui "tapaamisiimme", nyt meitä oli jännittäjiä enemmän.

Saavuttuamme kouluun huomasimme, että siinä paikassa missä me sotaajan lapset pidimme kuluneita potkukelkkoja tai puusuksia oli nyt loistavia isoja kalliita autoja, niin ne vaan ajat ovat muuttuneet, kukas olisi sitäkään silloin uskonut.

Pian kuului iloista puheensorinaa, riemunkiljahduksia, halauksia ja kohta me kaikki olimme toinen toistemme lämpöisessä syleilyssä. Kyyneleet olivat monella silmänurkassa, mutta ne olivat ilon ja onnen kirkkaita helmiä. Oli hauskaa tavata Ellu, muistan miten sinä aina voitit koulujenvälisissä hiihtokilpailuissa ensimmäisen palkinnon, nyt sinun yönmustat hiuksesi olivat saaneet muutaman ohuen hopealangan. Poikien kohdalla muutos olikin suurempi, silloiset alle ripikouluikäiset nassikat, olivat nyt eläneet miehuuttaan kuka missäkinpäin Suomea ja varttuneet keski-ikäisiksi hurmureiksi. Hauskaa oli jos joku ei heti tuntenut, mutta pian löytyi entiset kujeet muistista ja varsinkin lempini-

met putkahtivat kohta mieleen.

Kouluruokailu oli mielenkiintoinen aihe, silloin elimme niukkoja aikoja, herkut eivät olleet tiellä, emme tunteet purkkaa, karkkeja, hedelmiä, mutta popsimme kaurapuuroa, velliiä ja hernekeittoa suurella halulla, eikä kukaan siitä kaunaa kantanut. Päinvastoin Aulis kaipasi vieläkin keittolan klimppisoppaa, sen reseptin hän oli hankkinut itselleen jälkepäin. Muistot kultaavat, senkin mitenkä me tytöt aamulla kävimme keittolassa kuorimassa perunat jos oli lihakeittopäivä, tai pojat hakivat läheisestä meijeristä ison tonkallisen hyvää maittoa, joko vesikelkalla liukuen tai käsi-rattaita kolistellen.

Niin kului päivä, juttu luisti, eikä kenelläkään ollut kiire. Olimme varanneet aikaa, muistoissamme muuttuneet niiksi rasavilleiksi lapsiksi, jotka liinaharjoina juoksivat tuttuja kouluteitä huolta vailla. Vain hetken, sillä ilta koitti ja satu loppui. Oli mukava tavata, syleillä kaikki menneet ajat ohitse ja elää hetki muistoissa uudelleen.

Tämän ihanan unohtumattoman päivän olisin suonut jatkuvan, mutta muistoksi siitä saimme kukin näpsittyä kamerat täyteen kauniita hetkiä, jotka eivät milloinkaan lakastu.

Kivilinnan vaiheet

Taiteilija Emil Danielssonin vuonna 1906 rakennuttama kivilinna on 92 elinvuotensa aikana kokenut lukuisia merkittäviä tapahtumia. Viimeisin niistä on vuoden -98 aikana päätökseen saatu kivilinnan peruskorjaus, joka toteutui Vammalan kaupungin ja EU:n mahdollistaman rahoituksen turvin. Puuhamiehenä ja alulle panijana projektissa toimi Vammalan kaupungin kulttuuri-toimenjohtaja Ilpo Tiitinen.

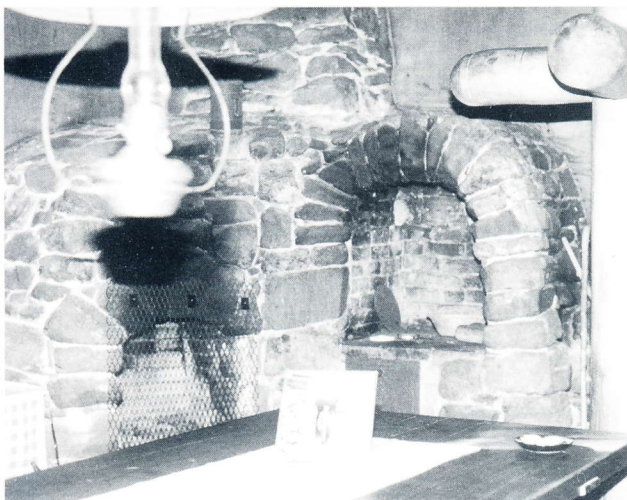
Kivilinnan historiaan mahtuu toinen toistaan värikkäämpiä tapahtumia, olihan taiteilija Danielsson värikäs kulttuuripersoona ja myöskin kansanmies, kuten tavattiin sanoa. Suullinen perimätieto kertoo muun muassa jokakesäisistä rapujuhlista, jotka keräsivät Pirunvuoren huipulle karkunkyläläisiä sekä taiteilijoita ympäri Suomea. Olihan kivilinna 50-luvulla yhden talven myös vaarallisen vankikarkurin piilopaikkana, tosin Danielssonit eivät tapauksesta tienneet, koska he viettivät kivilinnalla kesät eivät talvia.

Taiteilija Danielssonin kuoltua vuonna 1967 Helsingissä Auroran sairaalassa siirtyi kivilinna hänen puolisonsa omistukseen. Saga Aurora o.s. Andelin lahjoitti kivilinnan myöhemmin Tyrvään kotiseutuyhdistykselle, jolla oli oma olennainen roolinsa kivilinnan säilyttämisen ja vaalimisen kannalta. 1980-luvulla kivilinnalla viettivät kesäänsä maalaten ja pitäen sitä yleisölle auki muun muassa taiteilijat Anja Levoranta sekä Raimo Emil Kukkonen.

Tällä hetkellä kivilinna on Vammalan kaupungin omistuksessa ja se tulee toimimaan jatkossakin matkailukohteena, joka kiinnostaa ihmisiä aina ulkomaita myöten.

Kivilinnan ulkoasu on tänä päivänä lähes identtinen verrattaessa sitä vuoden 1906 tilanteeseen. Esimerkiksi katto palautettiin peruskorjauksen yhteydessä alkuperäiseen asuunsa, eli valmistusmateriaalina käytettiin pärettä.

Allekirjoittanut on toiminut kivilinnalla oppaana viiden kesän ajan ja haluaa toivottaa myös tulevina kesinä sekä uudet että vanhat kivilinna-vierailijat tervetulleiksi ainutlaatuisen ja kokemisen arvoiseen ympäristöön Pirunvuoren huipulle.

Ritva Haavisto

Talitiainen lasin takana

Katson huoneesi ikkunasta
etkö muistaisi lintulasta,
antaisit pientä ruokajyvää
talia myöskin, sitä hyvää.

Kylmän talven kestä täällä
vaikka ei ole turkkia päällä
pörhölle laitan höyhenpuvun
sitten oksalla yöni nukun.

Lunta on maassa, järvikin jäässä
paleltaa mua hyisessä säässä
siksi pyytelen ruokapalaa
katson ikkunastasi salaa.

Keväällä titityyn laulan sulle,
kun talvella toit ruokaa mulle.
Edessä vielä hyinen aika,
mielessä kaukana kevään taika.

Australia . . .

25. 6. 1998 istuin jännittyneenä mutta onnellisena lentokoneessa, jonka määränpää oli Australia. Maa, jonne olen aina halunnut mennä. Nyt unelmani oli toteutumassa, tosin vasta n. 30 tunnin päästä, joista 13 istuttiin lentokoneessa. Lentoreittimme oli Helsinki - Bangkok - Singapore - Sydney - Melbourne. Oli todella hienoa nähdä Bangkok ja Singapore, vaikkakin vain vilaukselta. Kävin lentokentän yhteyteen rakennetulla ulkoilmatupakointialueella, jossa minua kohtasi +35 asteen helle. Huhuh!

Kun koneeni saapui Melbourneen, minua jännitti todella paljon. Tulisin asumaan 3 viikkoa täysin oudon perheen luona ja vielä maaseudulla! Vastanotto lentokentällä oli kuitenkin todella lämmin ja ihana. Perheeseen kuului kaksostytöt, jotka olivat 8-vuotiaat, äiti Jo-Anne, isä David sekä koira, kaksi kissaa, marsu ja kanoja. Rochesterin kylässä jossa asuin, oli 900 asukasta. Vietimme perheen

Anna ja Melisa Mc Kenzie Falls-putouksilla

Sydney. Näkymä oopperatalosta.

kanssa melkein kaikki viikonloput Melbourneessa. Muutenkin matkustelimme paljon. Kävimme mm. Philip Islandilla, jossa ihmiset saattoivat seurata pienten pingviinien rantautumista merestä yöksi pesilleen. Minulle mieluisin kokemus oli tietysti kengurun näkeminen, mutta myös päiväretki The Grampians-vuoristoon. Siellä oli aivan mahtavia jyrkänteitä, kalliokielekkeitä ja vesiputouksia. Maisemat olivat suorastaan uskomattomat. Vastakohtana luonnon maisemille tutustuin Melbourneen. Siellä näin kaikki turistikohteet kuten Melbournen casinon, entisen F1-formularadan, Chinatownin ja Rialto-tornin.

3 viikkoa kului kuin siivillä ja kun lähdön aika koitti kaikki olivat hyvin haikeita. Sovittiin, että ensi kesänä taas nähdään ja että pidetään tiiviisti yhteyttä.

Seuraavat 3 viikkoa vietin Adelaidessa. Tähän perheeseen kuului äiti Lorraine, isä Graham, 19 ja 17-vuotiaat työt Nicole ja Tanya sekä labradorinnoutaja Deena. Minun lisäksi heille majoittautui tanskalainen Ditte.

Perheellä oli hieman epäluuloja suomalaisia kohtaan, koska heillä oli ollut edelliset 3 viikkoa vieraanaan kaksi suomalaistyttöä, jotka olivat olleet kovin hiljaisia ja sulkeutuneita. He ihastuivatkin minuun todella paljon, koska puhua pälätin koko ajan ja olin aktiivisesti mukana. Heidän kanssaan sain kokea myös paljon. Pääsin mm. sellaiselle alueelle, jonne vain 0,1 % australialaisista pääsee koko elämänsä aikana käymään! Paikan nimi oli Woomera. Siellä testattiin mm. raketteja. Perheen isä oli ollut töissä jossakin Woomeran projektissa ja näin olimme etuoikeutettuja yksityiselle opastuskierrokselle Woomeran alueelle, joka muuten on todella laaja. Woomeran alue sijaitsee keski-

Australiassa, joten sinne ajettaessa oli kiehtovaa nähdä kuinka kaupunkilaismaisema muuttui autiomaaksi. Autiomaan oli nimensä veroinen. Pelkkää tasaista tyhjää silmäkantamattomiin. Mutta ehkä siksi se juuri olikin niin kaunista, ja mikä parasta siellä saattoi nähdä villinä eläviä kenguruja.

Kävimme myös monessa suklaatehtaassa, surffaamassa ja näin jopa maailman suurimman keinuhevosen. Perheen mielestä minä ja Ditte olimme aivan hulluja, koska halusimme ehdottomasti mennä surffaamaan keskellä talvea, heidän mielestään jäätävään veteen. Meidän mielestä vesi kuitenkin oli suht'koht lämmintä ja olimme meressä monta tuntia.

Aika heidän kanssaan oli aivan mahtavaa enkä olisi millään halunnut lähteä pois, mutta pakko oli. Kyllä lentokentällä itku tuli kaikille, jopa isä Grahamille, mutta lupasin palata, mikä helpotti heidän oloaan.

Matkan päätteeksi koko Lions-ryhmä viipyi vielä 3 päivää Sydneyssä. Sydneyn oopperatalo oli todella mahtava niinkuin itse kaupunkikin.

Ilma tosin oli huono, vettä satoi kaatamalla kokonaiset 3 päivää. Sydneyssä kävimme myös buddhalaisessa luostarissa, eläinpuistossa ja tietysti vielä viimehetken ostoksilla.

Sitten oli edessä lähdön hetki unelmani maasta. 8. 8. 1998 klo 6.00. Saavuimme lentomatkasta uupuneina Helsinki-Vantaan lentokentälle. Ensimmäinen kysymys äidin suusta oli: "Millaista oli?" Miten siihen pystyisi vastaamaan lyhyesti? Ei mitenkään. Matka oli elämäni parasta aikaa ja auttoi ehdottomasti päättämään mitä aion lukion jälkeen tehdä.

Joten Te, Vammalan Lions Club antamalla minulle tämän mahdollisuuden annoitte minulle todella elämäni parasta aikaa. Kiitos siitä oikein paljon ja Hyvää Joulua!

“Laiska Heikki” työssä, taustalla Laineen talo.

Hannu Mäkinen

Kahden kansakoulun kylä

Eräs kylä paikkakunnallamme on Kaltsila. Kaltsila ei ole pelkästään jylhien vuorien komistama kulmakunta, vaan se on virallisesti kylä, maarekisterikylä. Kylällä on aina oma, tavalista kulmakuntaa erikoisempi ja vanhempi historiansa, Kaltsilallakin on historia monien vuosisatojen takaa. Suurin osa paikkakuntamme vanhoista kylistä on sijoittunut Rauta- ja Liekoveden läheisyyteen, missä asutus on vanhaa, mutta joitain kyliä on ollut kauempanakin, niinkuin Kaltsilakin.

Alkuaan Kaltsilan nimi on ollut Vanhakylä. Niin kerrotaan Antero Varelius vanha Tyrvään pitäjän kertomuksessa, ja Helvi Eskolan kirjassa ”Tyrvään kylän- ja talon nimistä”. Varhaisin maininta Kaltsila-nimestä on Helvi Eskolan mukaan vuodelta 1558, sitä aikaisemmin on puhuttu vain Vanhastakylästä. Helvi Eskola arvelee kirjassaan, että muinainen Vanhakylä on sijainnut lähellä nykyistä Vanhankylän taloa, josta myöhemmin olisi siirretty taloja eri paikalle pienen matkan päähän, ja se uusi taloryhmä olisi saanut nimen Kaltsila.

Vanhassakylässä oli ollut seuraavia taloja: Lomma, Salli, Rossi, josta myöhemmin on tullut Rosila, Harsu, Poukka, Tapsi ja Prasiainen. Myöhemmin kylän ollessa Kaltsilan nimellä, oli lisäksi ollut taloja Prinkka ja Katinhäntä, ja vielä uudempana aikana Vanhakylä. Helvi Eskola mainitsee vielä, että perimätieto on muistanut kylässä olleen myös Haukka-nimisen talon, mutta mitkään asiakirjat eivät sellaista tunne. Olisikohan jotain taloa kutsuttu kahdella nimellä. Hassunkurinen nimi Katinhäntä muutettiin 1800-luvun jälkipuoliskolla Sorvaksi. Sorva-nimen Helvi Eskola arvelee juontuvan lähellä olevasta Sorvonvuoresta.

Näistä taloista Poukka, Tapsi ja Prasiainen ovat hävinneet jo aikoja sitten, samoin Haukka, jos sellaista koskaan on ollutkaan. Kylästä on myöhemmin hävinnyt myös muita vanhoja taloja, ja niiden maita on yhdistetty toisiin taloihin. Mutta ne muut ovat hävinneet vasta isojaon jälkeen, jolloin niille on ollut jo maat jaettuna ja rekisterinumero annettuna. Sellaisesta talosta jää vähemmän merkkiä jäljel-

le, joka ennen isoajakoa häviää. Vanhankylän talo Kaltsilassa taas on sellainen, että se on syntynyt vasta isojaon jälkeen.

Vanhankylän talon historiasta kerrotaan vuonna 1964 ilmestyneessä Maatilakirjassa, että Vanhankylän talo on puolet entisestä Rosilan ratsutilasta, joka v. 1751 jaettiin kahteen osaan, Rosilaan ja Vanhaankylään, ja että Vanhaankylään liitettiin 1830-luvulla Prinkan perintötalo. Mistä Vanhankylän talo sai nimensä, sitä ei Maatilakirja kerro, mutta se entinen, vanha, kylän nimi ja kylän tontti siinä varmaan on ollut esimerkinä. Prinkan talon liittämässä Vanhaankylään, saattaa Maatilakirjan tieto olla liian varhaista vaihetta tarkoittava. Koska asiasta on vielä kansan muistissa jotain tietoa, niin voi olettaa sen tapahtuneen vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla, ja mistä Antero Varelius olisi löytänyt mainitsemansa 7 taloa Kaltsilasta, ellei siinä olisi ollut Prinkkaa mukana. Mutta joka tapauksessa Prinkan talo on Vanhaankylään jossakin vaiheessa liitetty.

Varelius ei nimitele kylän seitse-

mää taloa, mutta todennäköisesti ne ovat olleet: Rosila, Vanhakylä, Katinhäntä, josta myöhemmin tuli Sorva, Salli, Lomma, Harsu ja Prinkka. Maarekisterinumeroita on kuuteen asti, vaikka taloja onkin seitsemän. Rosilalla ja Vanhallakylällä on yhteinen talonnumero, koska ne ovat yhdestä erotetut. Näiden seitsemän talon maata on alkuaan ollut koko Kaltsilan maarekisterikylän alue. Torppia on Kaltsilan kylän alueella ollut useita kymmeniä, lisäksi mäkitupia. Sitten on vielä muulla tavoin lohkomalla syntyneitä maatiloja.

Kaltsilan kylän alue menee yksimitaisena Rautaniemeen asti. Sen yhtenäisen ja laajan alueen lisäksi on monilukuinen joukko pieniä erillisiä kartasmaita. Useimmat kartasmaat ovat hyvin pieniä, parin hehtaarin niitypaloja, mutta joitain on suurempiaakin. Sammaljoella päin on Evon kylän maiden keskellä kaksi kartasmaata, joihin on perustettu torppa. Aivan lähellä Sammaljoen kylää, Sammaljoen rannassa vähän matkaa Myllyhauhasta ylös päin, sijaitsee myös isompia kartasniittyjä. Ne niityt otettiin sodan jälkeen asutustarkoituksiin, ja niille asutettiin siirtolaisia ja rintamamiehiä.

Rautaniemessä on ollut Kaltsilan talojen torppia. Mutta koko Rautaniemi ei kuulu Kaltsilan kylään, vaan siellä on monien muidenkin kylien takamaita. Huomattavat alueet ovat kuitenkin Kaltsilan kylää, ja Rautaniemen entinen kansakoulu on myös Kaltsilan alueella. Kaltsilassa on niinmuodoin ollut aikoinaan kaksi kansakoulua. Oli varsinainen Kaltsilan

koulu, ja Rautaniemen koulu siellä kylän perämailla. Nykyisin ne kumpikaan koulu eivät enää ole toiminnassa. Kummassakin koulussa kävi kuitenkin myös muiden kylien lapsia. Rautaniemessä oli, kuten tuli mainittua, usean kylän perämaata, ja siellä Kaltsilan kylän keskuspaikallakin oli muiden kylien rajat lähellä. Pienessä määrin taas on Kaltsilan kylän lapsia käynyt Ekojärven ja Sammaljoen kouluissa.

Kaltsilan Rautaniemen alue erottuu selvästi Kaltsilan muusta alueesta. Rautaniemi on Kaltsilan kylästä katsoen suurien, asumattomien metsien takana, ja tieyhteydet eivät kulje suoraan metsän läpi, vaan Häntyrinkan-kaan kautta kiertäen. Rautaniemessä ovat yhteydet aina olleet Sammaljoelle päin.

Kaltsilan Lomman taloon liittyy sellainen tarina, jonka mukaan Lomman isäntä ja poika olisivat ensi keran tavanneet toisensa 30-vuotisessa sodassa, Saksassa. Poika oli syntynyt isän sotaan lähdettyä, ja kun sota 30 vuotta kesti, niin sinä aikana ennätti poikakin sotaan. Tämä tarina on kerrottuna v. 1938 ilmestyneessä Kotiseudun Joulussa.

Kaltsilan taloista on olemassa seuraavanlainen runo:

Vanhassakylässä on hoikka Olga,
joka taitaa Saksanpolkan.
Salli se laittoi komean tallin,
ja Lommalla on se emännän malli.
Harsu on Kaltsilassa vallan liikaa,
ja Rosilaan ei ole saatu köksäpiikaa.

En tiedä milloin tämmöinen loru on

sepitetty. En myöskään tiedä, onko runolle olemassa jatkoa, minä en ole kuullut tämän enempää. Sorvan taloa tässä ei mainita, olisiko runo kenties tehty sen jälkeen, kun Sorvan talo oli Kaltsilasta hävinnyt, vai onko runossa kenties ollut enemmän mittaa, ja Sorvakin mainittuna. Prinkan talo oli jo aikaisemmin hävinnyt, kuten edellä tuli mainittua.

Kaltsilan historiaa voidaan lukea myös Erkki Kaasalaisen kirjoittamasta kirjasta, ”Herman Salli, tyrvääläinen vaikuttaja”. Kirjasta selviää, että Herman Sallin suku oli tullut Sallille v. 1874, jolloin Herman Sallin isoisa, kiikkalaissyntyinen Jooseppi Matinpöika oli talon ostanut.

Sallin ja Lomman talot sijaitsivat lähekkäin, samassa pihapiirissä. Niinpä molempien talojen lapset olivat leikkiveroita keskenään, ja eritoten sitä olivat tämä Erkki Kaasalaisen kirjan päähenkilö, Herman Salli, ja Lomman samanikäinen Kalle-poika. Lommalla oli silloin ollut muori, joka vähän puolisalaa poltteli tupakkaa, ja muori oli harmitellut, kun edellä mainitut pikkupojat häntä aina tulivat häiritsemään, ja oli sanonut, että siinä aina kuljette kuin Purrin kaksoiset. Niin kertoo kyseinen Herman Salli -kirja.

Tämä kirjassa kerrottu Lomman muori ei todennäköisesti kuitenkaan ollut samaa sukua, kuin sen aikainen Lomman isäntäväki. Ei hän ainakaan isännän äiti ollut, eikä oikein tunnu, että olisi ollut emännänkään äiti. Lomman talon sen aikainen isäntä, Tuomas Lomma, ei ollut kotoisin Lommalta, vaan hän oli lähiseudulta, Evon kylän Kuutin taloon kuuluvasta Hanhijärven torpasta. Hänen äitinsä oli Hanhijärven vanha Leena-muori, vanhin ihminen, minkä perimätieto vielä hämärästi muistaa Hanhijärvellä eläneen. Leena Mikontytär hän oli, ja hän eli vuosina 1805–1893. Hanhijärven sukututkimuksesta selviää, että Tuomas Lomma oli kaksi kertaa naimisissa, ja molemmat vaimot mainitaan Kiikassa syntyneiksi.

Kyseisestä sukututkimuksesta selviää edelleen, että Tuomas Lomma eli vuosina 1840–1908. Hänen ensimmäinen vaimonsa, vuodesta 1868 oli Hilma Stina Matintytär, syntynyt Kiikassa v. 1851, ja kuoli v. 1878. Toinen vaimonsa, vuodesta 1879 oli Johanna Matintytär, syntynyt Kiikassa v. 1847, ja kuoli v. 1899. Lapsia Tuomaalla oli molemmista avioliitoista. Edellä mainittu Kalle-poika, Herman Sallin lapsuuden leikkivero, oli yksi heistä. Kaarle Aksel on hänen nimensä sukututkimuksessa. Hän oli syntynyt samana vuonna kuin Herman Sallikin,

Kanoja ruokkimassa Rauha Joutsen ja Mirja Valtanen. Takana oikealla Suonsivun kauppa ja vasemmalla Sorvan Talo.

v. 1875, mutta sen verran oli "Purrin kaksosilla" ikäeroa, että Lomman Kalle oli syntynyt helmikuussa, ja Sallin Hermannin saman vuoden marraskuussa. Kalle muutti v. 1899 Tampereelle.

Millä tavalla Hanhijärven torpan pojasta oli tullut Lomman talon isäntä, siitä minulla ei ole täydellistä tietoa. Mutta osansa siinä on 1860-luvulla olleilla nälkävuosilla, eli köyhillä vuosilla. Juhani Piilosen kirjoittamassa kirjassa. "Hopun koulun synty", kerrotaan, että tiukalla silloin oli sekä leipä että raha. Taloja joutui silloin pakkohuutokauppaan, ja niiden joukossa oli Kaltsilan Lomma. Jotenkin siinä tilanteessa oli Hanhijärven torpan poika päässyt Lommaan käsiksi. Mistä hän sitten lienee rahat ja luotoksen ottanut, en tiedä. Erkki Kaasalaisen mainitsema Lomman muori oli ilmeisesti seurannut taloa, vaikka isäntä vaihtuikin. Niin on ennen vanhaan ollut tapana. Kun Herman Sallin isoisä oli ostanut Sallin talon, niin hänkin oli ostanut sen syytinkivaareineen ja muoreineen.

Tätä samaa Hanhijärven sukua on paljon olemassa. Leena-muurilla on suuri joukko jälkeläisiä. Kaltsilassa tätä sukua on vaikuttanut kaksi haaraa Lomman sukuhaaran lisäksi. Perkiön torpan emäntä, Erika Helena, syntynyt v. 1838, oli Lomman Tuomas-isännän sisar. Pykälän torpan emäntä, Pauliina, syntynyt v. 1854, oli toisen sisaren tytär. Näissä molemmissa torpissa oli paljon lapsia. Pykälän torpasta lähti kaksi poikaa Amerikkaankin. Perkiön torpan tytär, Karoliina, syntynyt v. 1865, oli emäntänä Ison-Kuovasen torpassa, ja toinen tytär, Vilhelmiina, syntynyt v. 1873, oli emäntänä Pitkäjärven torpassa, toisena vaimona Frans Pitkäjärvellä. Pykälä ja Iso-Kuovanen olivat Vanhankylän torppia. Perkiö oli Vanhaankylään yhdistetyn Prinkan talon alueella oleva torppa, ja Pitkäjärvi oli Harsun torppa.

Merkittävänä asiana Erkki Kaasalaisen Herman Salli -kirjassa tulee esille kolmen vanhan kantatalon häviäminen Kaltsilasta. Aikaisemmin hävinneen Prinkan talon lisäksi sieltä hävisivät Sorvan, Lomman ja Harsun talot.

Liikemies Wihtori Vilho Torra oli ostanut Sorvan talon Nestori Sorvalta v. 1912. Seuraavana vuonna hän myi talon Herman Sallille, joka myi siitä osia edelleen, ja osa jäi hänelle itselleen. Niin Sorvan talo hävisi, myöhemmin rakennuksetkin purettiin. Minkä vuoksi Nestori Sorva myi talonsa, ei selviä kirjasta, eikä minulla

Tiiliä tekemässä Ropon Nestori, Ville Perkiö vasemmalla, Timo Rosila hevosta ajamassa, sitten Toivo Rosila, naisia ei tunneta.

ole siitä muutakaan tietoa.

Vähän aikaisemmin, kun Sorvan talo myytiin pois omasta suvusta, oli talon perämaasta Rautaniemestä lohkaistu perintöosuutena maata, sen mukana eräs torppa, ja pantu näin syntyneelle itsenäiselle talolle nimeksi Vähä-Sorva. Vähä-Sorvan oli perintöosuutenaan ottanut Sorvan talon poika Frans, eli Pransi, kuten paikkakunnallamme sanotaan. Oliko tämä Pransi Erkki Kaasalaisen mainitsemman Nestori Sorvan veli, sitä en tiedä, mutta samaa Sorvan sukua kuitenkin. Kun Kaltsilasta pää-Sorva hävisi, niin sen jälkeen oli vielä olemassa tämä Rautaniemen Sorva. Sorvaksi sitäkin taloa sanottiin, vaikka se virallisesti olikin Vähä-Sorva.

Tyrvään Murrekirjassa kertoo Wihtori Hollo, että hän oli joskus nuorena ollut edellä mainitulla Sorvan Pransilla renkinä, ja että hänen tätinsä oli siellä silloin ollut emäntänä.

Juhani Piilosen kirjoittamassa Sastamalan historiassa on lyhyt maininta Kaltsilan Sorvasta. Kirjassa mainitaan, että Kaltsilassa oli ollut meijeri v. 1889, ja että meijerin omisti talollinen Ville Sorva.

Vuonna 1917 Herman ja Siiri Salli ostivat Lomman talon, joka sijaitsi aivan Sallin talon naapurina, ja siten sopi hyvin siihen liitettäväksi. Myyjinä olivat Sakari ja Santra Lomma. Sakari Lomma oli edellä kerrotun Tuomas Lomman poika, ja hänen vaimonsa Santra oli kotoisin Sammaljoelta Kuutilta. Samassa yhteydessä Salli oli ostanut Lommalta myös puimakoneen velkoineen ja osuudet Lopen-Salon Osuusmeijeriin, ym. pienempää.

Myytyään talonsa, Sakari ja Santra

Lomma siirtyivät Sammaljoelle, pitämään Santran kotitaloa, josta kuitenkin lohkaistiin perintöosuuksia Santran toisille sisaruksille. On kerrottu, että Santra tahtoi, että tehdään niin, ja Sakari oli alistuvainen, ja luopui kotitalostaan.

Lomman talon monivuosisatainen historia päättyi, kun se liitettiin Sallin taloon. Mutta Lomma-nimi jäi elämään Sammaljoella. Sammaljoella oli siihen aikaan nimen puute. Kuutin talo oli aikoinaan jaettu kahtia, mutta niillä molemmilla puolikkailla oli vain Kuutin nimi, ei ollut uutta nimeä keksitty. Kansan keskuudessa erotettiin niihin aikoihin Kuutit toisistaan isännän etunimen mukaan. Sanottiin että Juha-Kuutti ja Kalle-Kuutti. Kalle-Kuutista tuli Lomma-Kuutti, kun Sakari Lomma tuli sinne isännäksi, ja vähitellen vakiintui käytäntö sanoa vain pelkkä Lomma.

Vielä hävisi Kaltsilasta Harsun vanha kantatalo. Vuonna 1925 Herman Salli, Teodor Rosila ja Oskari Vanhankylä ostivat Harsun talon Antti Verner Harsun perikunnalta. He ostivat kukin haluamansa osuuden talosta erikseen, ja talo jakaantui kolmen talon lisämaiksi.

Kaltsilasta on näin ollen hävinnyt neljä vanhaa kantataloa. Viimeksi hävinneestä Harsusta on vielä rakennuksia jäljellä, sen paikka on nähtävissä. Lomma on sijainnut Sallin läheisyydessä, kuten edellä tuli mainittua. Sorvan talo on minun käsitykseni mukaan sijainnut lähellä entistä Kaltsilan kyläkauppaa, toisella puolen maantietä. Siitä minä en tiedä mitään, missä varhaisemmassa vaiheessa hävinnyt Prinkan talo on sijainnut.

Tax freeen lopettaminen vielä keskeneräinen asia

Euroopan Unionin välisessä liikenteessä luovutaan tax free -myynnistä 1. 7. 1999. Vaikka valmisteverovapaa myynti päätettiin lopettaa jo v. 1991, ei muutosta koskevaa lainsäädäntöä ole saatu jäsenmaita tyydyttävään ratkaisuun.

Esim. se mikä maa voi kerätä valmisteveroa ensi vuoden kesäkuun jälkeen, on vielä epäselvää. Oletushan oli se, että tähän mennessä myös verotuksen yhtenäistämisen olisi edennyt niin pitkäl-

le, että valmisteverot olisivat olleet EU-maissa samat. EU-komission haluttomuus esittää tarkistuksia valmisteverodirektiiviin on nyt johtanut siihen, että kukaan ei vielä tiedä, minkä maan valmistevero peritään laivassa tai lentokoneessa myytävistä tavaroista. Samoin epäillään, voidaanko minkään maan verotusoikeus ulottaa kansainvälisille vesille tai kansainväliseen ilmatilaan.

Finnairin myymälä esim. Tampere-Pirkkalan lentoasemalla säilynee, mutta kauppa muuttuu verolliseksi 1. 7. 1999 alkaen.

Tax free -tuotteita voidaan myydä vain, jos olisi tilauslentoja esim. Turkkiin tai muualle EU-verorajan ulkopuolelle.

Yksi helpotus suomalaisille lomailijoille on myös se, että Kanarian saaret ovat Ahvenanmaan tavoin verotuksellinen poikkeusalue. Sama koskee Englannin kanaalin saaria, joille myös lennetään Suomesta chartereita. Tästä huolimatta arvioidaan, että Helsinki-Vantaalla olevan Finnairin tax free -kaupan myynti putoaa n. 60 %.

Laivojen tax free -myynti saa ensi heinäkuun alusta jatkua vain mikäli laivat poikkeavat mennessä Ahvenanmaalle tai EU-alueen ulkopuolelle kuten Virossa.

Turun ja Tukholman välisellä reitillä ei ehditä vuorokauden aikana käydä kahta kertaa Maarianhaminassa. Sen vuoksi sekä Silja Line että Viking Line ottanevat ensi ke-

sänä Ahvenanmaalla käyttöön uuden sataman. Molempien laivayhtiöiden Turun linjan laivat poikkeavat Maarianhaminan lisäksi myös Långnäsissä Ahvenanmaan itäosassa.

Helsingin osalta tilanne on vaikeampi. On pakko selvittää, kulkevatko verovapautta hakevat matkustajalaivat Ahvenanmaan tai Viron kautta. Viron kautta kulkiessa tulee esiin passiasia. Ahvenanmaalla on ratkaistava, valitaanko Maarianhaminan sata-

ma vai Långnäsiin kunnostettava satama.

Jos komissio ei muuta nykyistä lainsäädäntönsä, niin jäsenvaltioiden välillä voidaan mennä jonkinlaisiin keskinäisiin sopimuksiin.

Ehdottomasti pitäisi selvittää, mikä maa verotuksen toimittaa. Se pitäisi sanoa selvästi direktiivissä. Nyt näin ei ole ja säännökset ovat osittain myös ristiriitaisia.

Suomen osalta ei kuitenkaan ole kyse kovin suurista summista, koska suuri osa laivaliikenteestä voi kulkea Ahvenanmaan tai Viron kautta ja niillä reiteillä verovapaus säilyy.

Tämän jutun kirjoittamisen aikaan syyskuun viimeisinä päivinä tilanne on seuraavanlainen. EU-alueiden komitea on esittänyt, että verovapautta myyntiä jatkettaisiin EU-maiden sisäisessä liikenteessä nykyisellään vielä viisi vuotta. Tämän viiden vuoden aikana selvitettäisiin perusteellisesti myynnin lopettamisen vaikutukset. Alueiden komitea pyytää nyt EU-komissiota ottamaan lopettamis päätöksen uuteen käsittelyyn. Alueiden komitean mukaan uutta selvitystä tekemään pitää koota työryhmä, johon otetaan kansallisten viranomaisten lisäksi mukaan mm. alan yritysten edustajia.

Lähtulevaisuudessa asia joka tapauksessa tulee ratkaistamaan johonkin suuntaan.

Lähteet: Taloussanomien, Aamulehti

Tauno Lehtimäki

Kotoni naapuritalossa, Vettentrannassa oli ruista kylvössä ja se oli tuleentunut niin että se oli leikkauskunnossa. Isääni Vihtoria oli pyydetty sitä leikkaamaan ja sanottu, että Eijärin Venneri tulee myös. Tämä tapaus oli vähän ennen sotia jolloin Vettentrannan omat pojat Tuomas ja Jaakko olivat vielä kotona ja miehet parhaimmillaan. Isä puhui, että heti aamulla he huomasivat Vennun kanssa, että veljeksillä oli pirunkurit mielessä siinä leikkohommassa. Kun pääsivät pellolle, niin Tuomas ja Jaakko menivät samaan sarkaan ja alkoivat heti leikata sirpeillään kovaa vauhtia . . . Heillä oli tarkoitus, etteivät he Vennun kanssa pärjää viereisellä saralla ja että heidät näin nolataan.

Rukiinleikkuu

Mutta isä tiesi omat kykynsä sirpin kanssa ja tiesi senkin että Vennu on täysin peräänantamaton mies. Hän sanoi hiljaa Vennulle, että kai se on nyt niin, että se koitetaan tänään kuka on leikkomies ja tämä oli samaa mieltä. Jaakko ja Tuomas saivat alkuryssä hiukan etumatkaa, kun olivat varmaan jo illalla hivoneet sirppinsä teräviksi, ettei tarvinnut kun ruveta heti leikkaamaan. Mutta jo puolivälis-

sä pitkää sarkaa isä ja Venneri saivat heidät tavoitettua ja sitten vähitellen ohitte.

Isä sanoi että he osasivat sen leikkaustekniikan paremmin, eikä selkää juurikaan välillä oikaistu.

Näin painoivat koko ruismaan ja illalla olivat omat pojat, Jaakko ja Tuomas nelisenkymmentä metriä heistä jäljessä. Kun illalla syömään menivät, niin Jaakko oikein kuistin lattialle, eikä syönyt, eikä juonut, eikä puhunut. Tuomas söi näykki vähän ja häipyi sitten johonkin, eikä silläkään tuntuu olevan mitään puhumista. Isä puhui, kuinka he Vennun kanssa monta kertaa muistelivat sitä, kuinka he näyttivät veljeksille, kuinka oikein sirpillä ruista leikataan.

Armi Hohko

Totta ja tarinaa Woimistelu- ja Urheiluseura Taimen 90-vuotistaipaleelta

Joulukuun 1. päivänä 1908 pidettiin Kaukolan Yliknaapin talossa Woimistelu- ja Urheiluseura Taimen perustava kokous. Kokouspöytäkirjan ensimmäinen pykälä kertoo seuraavasti: puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti Lauri Pohjala ja kirjuriksi Antti Vänniä, seuran johtajaksi Kalle Saukko, varajohtajaksi Kalle Winter, rahastonhoitajaksi Akseli Kajava, sekä tilintarkastajiksi Kalle Winter ja Lauri Aalto. Seuran nimeksi päätettiin yksimielisesti ottaa ”Taimi”, samoin se ettei seuran jäseniksi oteta 14 vuotta nuorempia. Jäsenmaksuksi kokous määräsi 1 mk jäseneltä. Pöytäkirjan seitsemännessä pykälässä mainitaan: ”Jos jäsen on poissa harjoituksista ilman laillista estettä on hänen maksettava sakkoa 25 penniä, tai jos seuran jäsen tulee harjoituksiin päihtyneenä on hänen sakkoa maksettava 50 penniä”.

Seuran jäseniksi ilmoittautuivat tuolloin Kalle Saukko, Kalle Winter, Lauri Pohjala, Lauri Aalto, Akseli Kajava, Juha Saukko, Vilho Saukko, Hannes Lehtinen, Feeliks Hakanen, Antti Vänniä, Juho Yliknaapi, Heikki Yliknaapi, Hugo Helenius, Oskari Juvela, Vilho Hohko ja Kalle Tähtinen.

Silloinen ajan henki innoitti perustamaan kyläkuntiin urheiluseuroja, jotka sitten aluksi toimivat hyvinkin vilkkaasti. Taimen jäsenistö koostui kolmen kylän alueelta; Liuhalan, Vinkkilän ja Kaukolan kylästä. Samana vuonna oli perustettu Vammalan seudun Voima, johon Taimikin liittyi helmikuussa 1911.

Ensimmäisen kerran Taimen jäsenistö tuli ikuistettua valokuvaan, kun joulunpyhinä 1908 kaikki kolme koskea Hartolassa jäätyivät pohjia myöten niin ettei veden tippaakaan lirisyt. Pakkasta oli 20°C ja raju tuuli puhalteli idästä. Lunta ei ollut lainkaan. Toisena joulupäivänä ajoi Vihtori Josua Juvela hevosella Välikoskesta Tyrväänkylän puolelle vain todetaksen että jää kestää. Koska tapaus oli erittäin harvinainen, haki Antti Vänniä kirkonkylältä valokuvaaja Eetu Stenholmin ikuistamaan ennennäkemättömän luonnonilmiön. Kuvassa Taimen miehet seisovat rivissä, sekä kylän nuorisoa, mutta hevosesta tuli kuvaan vain takapäätä.

Vilho Hohko oli täyttänyt ne vaadittavat neljätoista vuotta liittyessään taimilaisiin. Hänen muistiinpanoiinsa löytyy seuran alkuvuosien taipaleelta erilaisia sattumia ja tapauksia:

”Syksyllä 1908 perustettiin Kaukolan kylässä Woimistelu- ja Urheiluseura Taimi. Synnytystuskat olivat vaikeat kuten vallan esikoisilla, mutta pikkuhiljaa alkoi innostustakin kehittyä. Kalle Saukko, joka oli saanut sotilaallisen koulutuksen Suomen Kaartissa, johti voimisteluharjoituksia. Koulutettavaa raaka-ainetta olikin runsaanpuoleisesti, kloppipoikasista aina roteviin uroksiin asti. Ensimmäisenä talvena harjoiteltiin Hohkon pirtissä iltapuhteella pari kertaa viikossa, vapaa-, sauva-, ym. liikkeitä, kamelia ja pyramidejakin yritettiin, sikäli kun niissä tiloissa oli mahdollista. Seuraavana talvena saatiin vuokrata Katilan

tupa, jota sitten lämmitettiin talkoilla hankituilla puilla. Hakasen Hermannin teki nojapuut, jotka olivatkin ahkerassa käytössä.

Kevätpuolella Hakasen Feelin käveli jo käsillään nojapuut päästä päähän, käänsi ympäri ja takaisin. Se vasta oli saavutus, johon toiset eivät koskaan yltäneet, vaikka kauniita saavutuksia oli toisillakin.

Kerran taas kun käytiin harjoituksissa oli pahanlainen lumipyry ja tuisku. Siihen aikaan oli kahden puolen tietä tiiviit pinta-aidat ja lunta aitojen tasalla. Yöllinen hirmumyrsky oli kaatanut aidat ja merkkillistä – ne olivat kaatuneet ulospäin, toinen puoli vastatuuleen. Aamulla metsätöihin menijät ihmettelivät tapausta, johon Suihkos-Fabiaani hoksaavaisena miehenä huomasi: ”Taimen pojat on taas käyneet harjoituksissa ja tulokset on näkyvissä.

Talvikausi oli myöskin hiihtourheilun aikaa, siinä lajissa Juvelan Oskari näytti ne valtavat voimansa ja kestävyytensä ja hänen leveät hartiansa saivat ansaittua ihailua. Saukon Vilhellä oli myös ruista ranteissa, kerran kun oltiin piirin mestaruuskilpailussa Porissa, hän toi mestaruuden Tyrvään. Olosuhteet olivat kehnot, kun hiihrettiin jokijäällä jossa toisin paikoin oli nilkkavesi, heikot eivät olisi kestäneet. Kyllä siellä kateellisina katseltiin, kun hän äitinsä kutomassa harmaassa sarssipuvussa haki ansaitun pokaalinsa. Olihan niitä toisia-kin hyviä miehiä mukana, Antti Vänniä saapui perille vähän myöhästi-

neenä ja sanoi että hän painoi näännyttämällä.

Toiminnan rahoittamiseksi pidettiin iltamat Myllymaan Savikon suuressa pirtissä. Nyt rohjettiin jo näyttää taitojakin, ja olihan se jotain erikoista siihen aikaan. Tyrvään Voiman johtajat Ville Nummeliini ja Martti Viitanen olivat mukana innostamassa, sekä Tyrvään V.P.K:n torvisoittokunta, joka aluksi puhalteli niin että tomut katosta varisi. Tunnelma nousi heti alusta korkealle. Kalle Hohko piti urheiluaiheisen pitkän tervetuliaispuheen, joka mahtipontisena esityksenä oli vaikuttava. Voimistelunäytös, varsinaisen tilaisuuden kohokohta, muodostui ikimuistoiseksi. Riveissä oli sellaisia miehiä kun Juvelan Oskari, Aallon Lauri, Heleniuksen Huugo, Saukon Jussi ja Ville, sekä Knaapin Jussi, joiden keskipaino lähenteli 100 kiloa. Vapaa- ja sauvaliikkeiden jälkeen kun pojat vetivät ne kiiltävät rautasauvansa muurin takanurkkaan, niin se alkoi jo herättää ansaittua kunnioitusta. Tehtiin siinä ahtaudessa vielä kameli ja pyramidikin. Viimeksi esitettiin sellainen ihme, että Juvelan Oskari asettui keskelle, Aallon Lauri vasemmalle ja Knaapin Jussi oikealle puolelle. Oskari ojensi kätensä Laurin ja Jussin olkapäille, takana seisoivat Pohjalan Lauri ja Hakasen Feeli tekivät hitaan kiepin Oskarin käsivarsilla. – Silloin yleisö pidätteli henkeään ja vartos koska ne käsivarret katkee, mutta onnellisesti ja kauniisti tuli suoritettua. Siitä riitti iloa ja riemua, joka ei meinannut loppua ollenkaan.

Siihen aikaan oli yleinen tapa eri kyläkuntien miesten omalla tavallaan suorittaa häiritsevää ohjelmaansa, niinpä täälläkin eteisessä pitivät tehtyä tungosta niin ettei tahtonut lävitse päästä. Muutamat olivat astuneet pahasti pontikkapullon tapin päälle ja päästelivät kulkijoille kompasanoja saadakseen riidanaihetta. Sillä kertaa se jäi onneksi vain hiljaiseen kahnaukseen. Puffetin puolella oli Hilteenin Miina kaffekokkina ja oli mielisensä kun kauppa kävi hyvin. Torvisoittokunnan tahdissa tanssahdeltiin aamupuoliin yötä ja Murtoon Kalle kyyditsi soittajat pois, hänelle siitä annettiin vaivanpalkaksi joku marka. Tämä Savikossa tapahtunut ensiesiintyminen oli Taimen taloudelle antoisa ja muutenkin innostava, näin voitiin aloittaa kaluston hankintaa ja monipuolistaa harjoittelua.

Kesäaikana saatiin hyviä tuloksia. Knaapin Jussin kuulankaaret lähentelivät 12 metriä ja vertailun kestäviä olivat myös Aallon Laurin korkeushyppytulokset. Pelattiin sitä potkupal-

Jussi Sauko voimistelemassa.

loakin, raskaat miehet kovalla voimalla juoksivat vastapuolen miehiä nurin, niinkuin luokoa vaan. Säksbergin kentällä urheiltiin, parempaa ei silloin ollut. Kesällä tuli johtajan vaihto, Saukon Kalle muutti pois paikkakunnalta ja tilalle valittiin veljensä Jussi. Hän oli 8-päiväisillä alan kurseillakin. Tästä alkaen muuttuivat ne kaartilaisen terävät komennot joustavimmiksi ja rauhallisemmiksi.

Ensimmäisenä keväänä seura piti Vinkkilän Katilassa ohjelmaltaan monipuolisen Voimistelu-iltaman, joka keräsi väkeä tungokseen asti. Suosio oli saavutettu ja niinpä heti heinäkuun puolenvälin jälkeen järjestettiin jäsentenväliset urheilukilpailut ja päälle hauskat iltamat Ala-Knaapin suulissa. Urheiluja sai katsella ilmaiseksi, mut-

ta iltamiin piti ostaa 50 pennin pilette. Rounen Vihtori ei ostanut lippua, vaan ihmetteli suulin ovella: "Mistä näin paljon on väkkee löytynyt?"

Kiikan palokunnantalolla pidettiin joulukuussa iltamat, siellä oli monipuolisempaa ohjelmaa. Oli hyvät tilat ja nojapuutkin käytettävissä. Näytelmän "Mustasukkaisia" jälkeen pyörähdeltiin Koron Vernerin viulun tahdissa.

"Taimen" maine oli kiirinyt jo kauas, niinpä eräänä helluntaina pidettiin Keikyän työväentalossa iltamat, ohjelmaa oli koetettu saada kasaan useampaa lajia. Sepän Otto ja Nuutilan Niilo soittivat viululla yhteen, Otto esitti myös pari kuplettilaulua. Kilpakaverit Hakasen Feeli, Pohjalan Lauri ja Tähtisen Kalle ehtivät jo val-

lan ihmeellisiin näytöksiin. Hakanen tapaili jo jättiläisen heittoakin. Voimistelusuuden jälkeen alkoi tanssi kiikkalaisen Hannun viulun tahdissa. Yleisöä oli saapunut runsaasti, joten taloudellinen tulos oli tyydyttävä. Näin Taimen taloutta kartutettiin, saatiinpa jo voimistelutankokin, se oli uutta ja erikoista. Intoa riitti, pojat olivat rohkeita ja saavutukset sen mukaisia.

Yliä muistui mieleen eräät kesäaikaiset Putajassa pidetyt iltamat. – Kauniin ilman ollessa väkeä oli saapunut paljon ja tilaisuus onnistui kaikin puolin niin ohjelmien kuin taloudenkin puolesta. Poliisikin oli järjestystä valvomassa, siitä huolimatta eräs mies oli juovuksissa niin paljon, ettei poliisin kauniit puheet tehonneet. Silloin Taimen poikain kärsivällisyys loppui ja kaksi kookkainta rotovaa miestä tarttuivat rehentelijään ja matka jatkui vastustamattomasti ulos. Eteisessä uhri selälleen ja toinen otti toiseen ja toinen toiseen jalkaan, vedettiin rappusia alas niin että pää kolisi. Vietiin vähän sivummalle, ettei jäänyt jalkoihin, raittiseen ilmaan virkistyn. Vähän päästä äijä kompuroi sisälle, asettui ovipieleen nurkaan ja olipas oppinut oleen siivosti.”

Vuosina 1. 12. 1908 – 4. 1. 1914 seuraavat henkilöt olivat Taimen toimihenkilöitä tai jäseniä: Lauri Pohjala, Kalle Saukko, Kalle Winter, Akseli Kajava, Lauri Aalto, Jussi Saukko, Vilho Saukko, Hannes Lehtinen, Felix Hakanen, Antti Vänniä, Jussi Yli-Knaapi, Heikki Yli-Knaapi, Hugo Helenius, Oskari Juvela, Vilho Hohko, Kalle Tähtinen, Herman Hakanen, Akseli Tähtinen, Ville Yli-Knaapi, Niilo Knuutila, Vilho Juvela, Otto Seppä, Jalmari Tähtinen, Nikolai Helenius, Kalle Juvela, Kalle Valli, Ville Mäkinen, L. Laine, Nikolai Tähtinen, Kalle Aspi, Kustaa Mattila, Oskari Aspi, Oskari Lehtinen, V. Valli, Kalle Hohko, Hugo Asp, Ville Katila, Aaro Rautajoki.

Taimen toiminta oli lähtenyt innolla eteenpäin, harjoituksia ja kilpailuja pidettiin, joissa paremmuus ratkottiin kymmenottelun perustein. Ottelun lajeina saattoi olla: kieppi, leuan veto, kuulun työntö, kiekon heitto, keihään heitto, pituushyppy, korkeushyppy, 100 metrin juoksu, 1500 metrin juoksu ja 50 metrin uinti.

Sitkeistä ponnisteluista huolimatta toiminta taantui tammikuun 1914 jälkeen, syiksi voidaan mainita ns. Ameriikan kuume, jäsenistä muutama muutti Atlantin taakse, joku perusti perheen tai vaihtoi paikkakuntaa, lopullisen hiipumisen aiheutti sota-ajat,

jotka tainnutivat seuran 30-vuotiseen uneen.

Vasta huhtikuussa 1948 heräteltiin ”Taimi” uudelleen henkiin. Kaukolassa oli paljon nousevaa nuorisoa, siirtoväkeä sekä voimailtoksen henkilökuntaa, innostusta riitti, nyt kelpasivat pikkupojat ja työtökkin joukkoon. Valle Stenvall, joka oli Tyrvään Voima ry:n silloinen puheenjohtaja ja innokas urheilumies patisteli Kalle Kankaista kokoamaan alaosastona olleen Taimen hereille. Puhtia antoi myös se, että kaukolalaiset olivat käyneet ahkerasti ”Seukulla” voimisteluharjoituksissa ja esiintyneet ansiokkaasti Helsingin suurkisoissa Voiman riveissä. Nyt oli saatu pää auki ja aineistoa oli valmiina. Vänniän pirtissä pidetyssä kokouksessa valittiin Kalle Kankainen puheenjohtajaksi. Hänellä oli erinomainen kyky luoda hyvä yhteishenki, lisäksi hän oli armoton innostaja. Sihteeriksi valittiin Armas Järvinen ja rahastonhoitajaksi Heikki Kaukonen. Myöhemmin puheenjohtajuutta hoiti Yrjö Sipilä. Urheiluharjastusta löytyikin montaa lajia. Nyrkkeilykuumeen puremat harjoittelivat iltapuhteella Vänniän ja Pohjalan pirtteissä Huhtaniityn Pentin ja Sillanpään Pentin ja Antin ohjauksessa. Pääseura lahjoitti kahdet nyrkkeilyhanskat sekä nahkasäkin. Kesälajien harjoituskenttien suhteen ei oltu järin nirsoja, jalkapalloareenaksi kelpasi kovasti Vänniän Hakanperä tai Kokin Vainio, niiden ollessa viljelyksessä, annettiin lupa potkia Impolan Hakassa.

Jalkapalloilta oli kerran viikossa, jotka hiet käytiin huuhtomassa Vänniän Koiviston vilpoisessa uimaranassa. Illan kruunasi kellarikyelmä limonaadi tai pilsneri Aspin pihassa. Impolan Hakassa harjoiteltiin myös tosissaan korkeushyppyä Heleniuksen Toivon tekemillä korkeushyppytelineillä. Hyvin sinne sovittiin karjan kanssa, mitä nyt liukumiinat joskus aiheuttivat luistavia yllätyksiä. Vasta 50-luvun puolivälissä siirryttiin uuden koulun kentälle.

Talvisin pidettiin hiihtokilpailuja. Ladut tehtiin perinteisesti hiihtämällä usein 20 miehen porukalla, matkat mitattiin 50 metrin köysinärulla. Sarjoja oli miesten yleinen, sarjat alle 10-, 16-, 14- ja 12-vuotiaille, naisten ja tyttöjen sarjoja. Toimitsijoita oli useita, sekä erikseen ajanottaja rautatien vieressä, koska latu kulki pari kertaa radan poikki ja juna saattoi aiheuttaa aikahävikkiä. Osanottajamäärä olikin runsaanpuoleista, sillä alunperin hankitut 100 numerolappua eivät riittäneet alkuunkaan, vaan piti hankkia

parikymmentä lisää. Mäki-Kerttulan Pentillä oli jo alkuunlähdössä toinen suksi poikki, mutta ei se häntä haitannut. Perille päästyään vaan tokaisi: ”Aina ei voitto ole tärkeintä, vaan osallistuminen.”

Koko kyläkunta kannusti hiihtäjiä, väkeä oli seuraamassa niin paljon kun kynnelle kykeni. Lähtöpaikka oli joko Juvelasta tai Vänniältä, mutta myöskin Kokilta. Hiihtäjille oli varattuna maaliintulon jälkeen aina kuumaa mehua sekä lämmin sauna. Saunat vaihtelivat, väliin oltiin joko Saukolla, Vänniällä tai Pohjalassa.

Kertalämmitteisen kiukaan kuumentamiseen sai nousta hääriilemään jo anivarhain ja Hilteenin Ville oli asiaan vartavasten vihkiytynyt osaten hoitaa homman. Seurojen väliset hiihdot Myllymaan Lähdon ja Kallialan Vesan kanssa pitivät myös nuorison sukset hyvässä luistossa.

Pontta hiihtokilpailuille antoi L. Frangenin lahjoittamat kolme kiertopalkintoa, miesten yleinen 20 km:n kiertopalkintoon ensimmäisen kiinnityksen sai M. Järvensivu, seuraavat kaksi Lauri Tuominen ja kolme kertaa perätysten Matti Asp. K.F. Juvela lahjoitti kiertopalkinnon miesten yleisen sarjan 15 km:n matkalle ja pystiin kaiverrettiin: 1954 Tauno Aspia (Hohko), Leo Rossi, Matti Asp kaksi kertaa, Veikko Vaununmaa, sekä Matti Asp, jolle pokaali sitten jäi. Pokaalit olivat myös naisten sarjalle 10 km, alle 12-v. tyttöjen ja poikien, jota luultiin, ettei sitä kukaan voita kolmea kertaa, mutta niin vain kävi, että Lauri Mäki-Kerttula katkaisi voittamalla kolmasti.

Kesälajeissa niittivät mainetta keskimatkojen juoksuissa Eino Pusa, Kauko Mäkelä ja Yrjö Pylkkänen, sekä kolmiottelun lajeissa Sulo Lintula. Moni urheilija kartutti näinä vuosina palkintohyllynsä sievän tukun hopealusikoita.

Toiminnan rahoittamiseksi piti taas ottaa esille vanhat keinot ja järjestää kesäisiä suulitansseja. Niitä pidettiin ainakin Saukon, Juvelan ja Katilan suuleissa ja menestys oli huikea. Joskus löytyi soittajat seuran omista riveistä: Pentti Ritala, Armas Järvinen, Einari Tammi ja Ensio Nieminen. Talvikausina tanssittiin Kiikan seuratalolla Taimen hyväksi useasti, mutta kerran tuli takkiin, vaikka orkesteri oli tilattu Helsingistä asti.

Näin toimi Taimi aina 50-luvun jälkipuoliskolle asti jolloin sen jäseniä lähti opiskelun tai työn perässä suurempiin kaupunkeihin ja uudet harjastukset tulivat muotiin.

Mitä tapahtui vuonna 0?

– Jouluevankeliumi, historiaa vaiko satua?

”Ja tapahtui niinä päivinä, että keisari Augustukselta kävi käsky, että kaikki maailma oli verolle pantava. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Kyreniuksen ollessa Syyrian maaherrana... Niin Joosefkin lähti Galileasta... verolle pantavaksi Marian, kihlattunsa, kanssa, joka oli raskaana”. Näin alkaa se perinteinen, ”ainoa oikea” jouluevankeliumi, joka on talletettu Luukkaan evankeliumin toiseen lukuun. Tämä kertomus virittää useimmat meistä vanhan ajan joulun tunnelmaan. Tämän tunnelmallisen ja koruttoman jouluevankeliumin todenperäisyys on kuitenkin monella taholla asetettu kyseenalaiseksi. Paueudumme nyt joihinkin vääntämiin, joiden mukaan Luukas olisi erehtynyt niin aikamäärissä kuin tapahtumien todellisen kulunkin suhteen ja yritämme antaa niihin kriittisenkin tarkastelun kestäviä vastauksia.

Verollepano

Roomalainen verotuslaki määrää: ”Sen, jolla on maaomaisuutta toisessa kunnassa, on jätettävä ilmoituksensa siinä kunnassa, jonka maa-alueella omaisuus on. Sillä maavero on maksettava siihen yhteisöön, jonka alueella maaomaisuus on”. Joosefilla ei ollut muuta mahdollisuutta, kuin lähteä viranomaisten määrämänä aikana Beethemiin, ”hän kun oli Daavidin huonetta ja sukua” (Lk. 2:4).

Verollepanon ajankohdasta ollaan oppineiden keskuudessa kiistelty pitkään. Tiedetään näet, että tällainen vero todella toimitettiin, mutta vasta v. 6 j.Kr. Tästä v. 6 verotuksesta on näet dokumentteja, kun taas Luukkaan aikamääritys veisi meidät vuosiin 8–4 e.Kr. joiden vuosien verotustapahtumasta ei ole muuta talletetta kuin Luukkaan kertomus.

Kuitenkaan tällöin ei ole otettu huomioon sitä, että Augustuksen määräämä vero oli ensimmäinen. Jotta vero voitiin kantaa, tuli kaikki veronmaksajat ja heidän omaisuutensa ensin luetteloida kuten Rooman verolaki määräsi... Augustuksen antaessa käskyn verollepanosta v. 8 e.Kr. alkoi Kyrenius v. 7 e.Kr. toimittaa veroluettelointia, jonka pohjalta vero myöhemmin määriteltiin ja kannettiin. Verotus suoritettiin n. 14 vuoden välein,

jolloin seuraava suuri verotustapahtuma olisi sattunut vuosiin 6 j.Kr. Kriitikot, jotka käyttävät v. 6 j.Kr. verotusta aikasuureenaan määritellään Augustuksen toimeenpanemaa verotusta, erehtyvät siis itse 14 vuodella.

Lähtiessään Beethemiin Joosef ei lähtenyt maksamaan veroa rahaa mukanaan, vaan tekemään selkoa omaisuudestaan, todennäköisesti perimästään maa- tai pelto-omaisuudesta.

Miksi Maria mukaan?

Jotkut ovat paheksuneet sitä, että Joosef otti pitkälle, rasittavalle ja vaaralliselle matkalle raskaana olevan Marian. Ajatelkaamme kuitenkin hetki tilannetta, jossa Joosef ja Maria olivat. Maria oli tullut raskaaksi ”ennen aikojaan”. Tällainen tiesi skandaalia ja häpeää, lukemattomia juoruja ja vihjailevia silmäyksiä. Uskon, että Joosef ei yksinkertaisesti tahtonut jättää Mariaa yksin synnyttämään ja kantamaan häpeäänsä. Ainakin jonnekun tuli olla Marian tukena ja turvana synnytyksen hetkellä. Beethemissä juorupuheet olivat varmasti vähäisemmät. Kysymyksessä oli Joosefilta ymmärtäväinen ja herrasmiesmäinen, suorastaan jalo teko.

Toinenkin selitysmalli on mahdollinen. Syyrialainen verotuslaki määräsi näet naisetkin osallistumaan verotusluettelointiin. Roomalaiset viranomaiset eivät varmasti myöntäneet juutalaiselle naiselle ilmoitusvelvollisuudesta vapautumista raskauden täh-

den. Joosefilla ja Marialla ei yksinkertaisesti ollut valinnanvaraa lähteäkö Beethemiin vaiko ei.

Syntyikö Jeesus jouluna?

”Ja hän synnytti pojan, esikoisensa, ja kapaloit hänet ja pani hänet seimeen” (Lk. 2:7). Tiedämme, että Jeesus syntyi kuningas Herodeksen aikana. Nykyisen ajanlaskun mukaan Herodes kuoli 4 e.Kr. (ajanlaskumme perustuu 500-luvulla eläneen munkin laskelmiin, jonka mukaan Jeesus olisi syntynyt 754 vuotta Rooman perustamisen jälkeen. Hänen laskelmissaan on siis Kristuksen syntymää ajatellen ainakin 4 vuoden virhe).

Ikivanhan perimätiedon mukaan Jeesus olisi syntynyt joulukuun 25. päivänä kuningas Herodeksen aikana.

”Ja sillä seudulla oli paimenia kedolla vartioimassa yöllä laumaansa” (Lk. 2:8). Yleensä lampaat eivät enää olleet ulkosalla joulukuussa. Tämän johdosta on ajateltu Jeesuksen syntymän tapahtuneen syksyllä, lampaiden vielä ollessa laitumella. On kuitenkin todettu, että temppelissä käytettyjen uhrilampaiden laumat ja niiden paimenet olivat ulkosalla läpi vuoden. Uhrilampaiden paimenille ilmoitettiin siis Golgatan uhrin syntymästä, sillä kuvasihan viaton lammasuhri Jeesuksen viattomuutta ja kuolemaa meidän edestämme (vrt. Johannes Kastajan sana: ”Katso Jumalan Karitsa, joka pois ottaa maailman synnin”). Mi-

kään ei siis estä uskomasta vanhaa perimätietoa Jeesuksen syntymän ajan- kohdasta.

Tähti

Matteuksen evankeliumi kertoo meille joulun tähdestä ja itämaan tietäjistä, jotka olivat nähneet tähti- taivaalla oudon ilmiön ja tulkitsivat sen juutalaisten kuninkaan syntymän merkiksi (Mt. 2:1–2).

Tähtitieteilijät ovat laskeneet v. 7 e.Kr. tapahtuneen jupiterin ja saturnuksen kohtaamisen kalojen tähtikuviossa. Tämä ilmiö toistui ko. vuonna peräti kolme kertaa, touko-, syys- ja joulukuussa. Mikäli Beethemini tähti oli tämä harvinainen planeettojen konjunktio, Jeesuksen syntymän ajan- kohta olisi siis joulukuussa v. 7 e.Kr.

Jos tietäjät olisivat lähteneet matkaan syyskuussa, he olisivat päässeet perille hyvin joulukuuksi, jolloin tähti johti heitä Beethemiin.

On kuitenkin todettava, että tähti, joka johdatti tietäjät Beethemiin, on voinut olla joku muukin meille tois- taiseksi tuntematon tähtitaivaan ilmiö. Mitään syytä ei kuitenkaan ole olla uskomatta ilmiön todenperäisyyttä.

Joulun sanoma

Joulun sanoma kätkeytyy kuitenkin enkeleiden paimenille ilmaisemaan viestiin: ”Teille on tänä päivänä syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra, Daavidin kaupungissa” (Lk. 2:11).

Jeesuksen syntymä tähtäsi hänen sovittavaan uhrikuolemaansa ristin puulla. Synnin ja syyllisyyden taakkoittama ihmiskunta kaipasi ja kaipaa Vapahtajaa. Jeesus on tämä Vapahtaja, joka pois ottaa maailman synnin, siis sinunkin syntisi. Hän ei odota mitään muuta niin paljon kuin sitä, että hän saa sen tehdä, juuri sinulle ja juuri minulle.

Suoma Oksanen

Pieni joulusatu

Tien laidassa pienoinen mökki
– yksinäinen vanhus
jouluattoaan hiljaa vietti.

Poikkesi mökkiin mies, vaimo ja kaksi lasta.
He pyörähti vain,
sillä oma joulu oli heille alkamassa.

Ja kuin ohimennen
sanat lausuivat
”Hyvää Joulua”,
vaan niin ei tehnytään nuorimmainen.

Hän vanhuksen eteen pysähtyi,
ja katse silmissä kirkastui.
Hän lämpimän kätensä ojensi,
kun Hyvää Joulua toivotti.

Se vanhuksen silmään sai kyöneleen
jäädessään jälleen yksikseen.

Hän ilosta itki ja kiitti Jumalaa,
kun enkelin lähetti lapsen hahmossaan.

Se lohtua tuotti vanhuksen sydämeen
ja rauhassa hän vaipui uneen yölliseen.

Aili Uotila

Suven kukkiva alppiruusu

Suven kukkivan alppiruusun näin
se täytti sieluni yllättäin
kun kerran sun vierelles seisautuu
siinä varmasti kaikki unhoittuu.
On niin hiljaista ja tuuletonta
näen sieluni silmillä aikaa monta.
Vain kerran niinkuin sinäkin
on aika ja hetki valloittavin...

Kun pääskysen laulu ilmassa soi
ja auringon säteillä leikkiä voi
kukat väreissä sun juurellas
taivaalla sini, sun Jumalas
kuin salattu luonto ihmeineen
se antaapi voimaa sydämeen...
– Kaunis alppiruusu tunnethan sen
olet saanut nähdä katseen viimeisen.

Taas alppiruusun muistojen aikaan
katselen yksin tähtiä taivaan.
Kun kerran kaiken kauneuden saa
on ihana taivas ja kukkiva maa.
Muistojen sillalta katsoen
voi nähdä sen paremman huomisen.
– On onnea taivasta tavoittaa
muistojen alppiruusu omistaa...

Täsä suvella satteen ravosa lähriin karhujahtiin ku niitä kuulemma näillä Karkun perämetillä on nähty. Asseekseni otin hyvin terätyn heinäseipään jonka aattelin panna sitte toraukseen ku se karhu hyökkää mun päälleni. Sitte mulla oli nualipyssy kans ja teräväks veistettyjä puunualia parikymmentä. Aattelin niillä sitte viimmestellä sen karhun ku se ensin on juassu ittensä siihen heinäseipäseen.

Kyllä täytyy sanoo niettä en yhtään karhua nähny, en eres verokarhua joka mulle lähettellee alvarituiseen uusia verolappuja joitten hinta sitte aina nousee kerta kerralta. Vaiken muuta tekis ku korjaisin pirttiäni, ni verokarhu murahtaa.

Mutta sitte yhren korkeen vuaren (Karkusa on järviä ja vuaria, sanoo vanha sananlasku) päällä hel-eiku kamalan suuren männyn oksalla istu miäs ja huuteli korkeella äänellä niettä "Minkäs oot menosa ja mitä hajet?"

Mää vastasin, niettä karhuja oon mettästämsä ja toi sun takavärkkis roikkuu vähä siihen malliin että tairan pittää sitä pilkkanani ja ampasen siihen jokusen nualeni. Äijä kuulkaas karjas niinku karhu ja tuliki sitten äkkiä alas siältä puusta.

Kuules ny nulkki, sano se äijä, jos olsit ampunu ja osunu vaikka mun perhekalleuksiini ni en olis tuanu sulle ens jouluna yhtään lahjaa.

Sanon sille niettä "Enno monneen jouluun mittään saanu niettä uhkaukses oli mittään tekemätön ja ku akanki on aina pää kippee joulun aikana ni tyhjän nyhjäsit".

Äijä istu kannon päähän, pani kären poskelleen ja oli sitte nin nyrreen näköne, huakas syvästi ja tuumas ärreenä – Juu, juu sama tauti täälä, akalla pää kippeenä juur joka jouluna ja siks mää kiärränki pitkin maita ja manteireita konnei kotona mittään tommosia ehtoopuhretöitä saa tehrä.

– Ooksää joulupukki, kyssyin siltä? – Joo, joo semmonen virka on ollu mulla jo monta sattaa vuatta. Juu, mää kerronki sulle vähä noista joulun asioista, saat meinaten ilmasta invormaatiota kun oot noin hyväuskosen näköne ja uskot joulupukkiinki. Näät tarinat on kyllä tarkotettu lapsille, mutta sää meet kyllä täyrestä ku näytät olevan nin lapsellinen.

Mää vähä ihmettelin, niettä mistä se sen tiäsi että mulla on kolme plikkaa elikkä lasta, ku se mua lapselliseks sano.

Sitte se äijä kyseli multa näistä Karkun järivistä, ku hän on ni innokas kalamias ja suvisin vallanki on aikaa kalastella konnei sitä varsinaista virkaa tarte hoirella.

– Onks sulle noita lapsia siunaantunu, kyselin uteliaana? – Juu kyllä siunattu on ja runsaasti sitteki, vastas ukko, äskön juuri soittelin kotio ja tiarustelin akalta mitä kuuluu uutta. – Kyllä kuuluu, vastas akka, äskön juur saimme kommeen pojan se painoki 14 killoo. – Mitenkäs semmonen on mahrollista imehtelin? – Kyllä se on mahrollista, vastas akka, ku se poika punnittii sun kalapuntarillas!

Mää nauron sitte kuallakseni, meinasin puppuuni tukehtua ja sanonki

Mikko Rautakallio

Joulupukin tarina!

sitte sille ukolle niettä – Kyllä mää uskon sun olevan joulupukki. On sulla semmoset puhheet ja valehrelläki ossaat ni nästisi. Niinku senki, että akalla pää kippee alvarituiseen?

– Koskas niitä mukuloita sitten on värkäty, tiarustelin?

– Ukko murahteli, katto mua altakulmiensa ja sano – Meirän akka on hyvä nukkuun ja on sikkeuninen.

Sitten se ukko katteli mua noin altakulmiensa sillai ovelasti ja varmaanki aatteli niettä, mahtaakohan toi karkkulainen perämettän miäs uskoo mitä hän on sanonu? – Mää päätin auttaa vähäsen ja sanon, niettä – Kerros ny mulle noista joulun sympooleista ku oot kumminki paremmin alan miähiä

ja kauvan eläny. – Älä sitte keskeytä mua, sano se äijänkönsikä, ny tullee totta ja tarua sekasi, pas ny pannen muistiis.

Joulukaktus tunnetaan ihan hyvin ku se on ni piikikä. Siittä tuli ihan pikkasen sanomista oman eukon eli joulukan kans ku mää meinasin niettä se kuvvais parraiten häntä. Akka oli sitä mielipualta niettä joulutähtee hän mialuummi muistuttais.

No me tehti sitte joulurauha sen asian kohralla ja julistettiin sen kestävän 20 päivää joulukuun 21. päivästä lukujen.

Se Nikolaus ei oo sitte yhtään suassittu meirän porukasa. Vallanki noi enkelsmannit ja amerikkalaiset on ihan paniikisa ku niitte oma "joulukaktus" pörhistellee piikkejänsä alvarituiseen kun niitten Nikolausten täytyy mennä talloihin sauhupiipun kautta. Tiätää sen minkälaisek sitä tullee ku alkaa leikkiä nuahoojaa noin oikein konkreettisesti. Punanutusta tullee mustavariksen näköne ja ku se täytyy viä tehrä yällä hiljaa niettei mukulat herrää ni varsinki takasi kiipeemine on tyälästä. Kotona sitte orottaa kaktuksen piikki ja pesukone.

No on siittä ainaski se hyäty ettei nuahoojaa tarvita ennenku seuraavana jouluna.

Sitte toi joulutonttu. Se vasta onki sitte kuulusa ja niitä on sitte paljon pitkin maailmaa. Meinaten tonttuja. Täytyy vaa sanoo niettä ei ne kaikki joulutonttuja oo joita tontuiks nimittetään. Kyllä ne on niitä kotitonttuja etupääsä.

Tästä tuliki miäleen yks tapaus ku siviilisa olin piänesä maistisa ja mennin naapuriin kyllään. Otin siittä sitte semmosen viiren vanhan tyttösen polvelleni juttelemista varte. Ei siittä mittään tullu ku se tyttö sano ensimmäittek niettä, "Sää haisekki ihan joulupukille".

Mää pualustelin itteeni ja sanon, niettä "kyllä sää oot kuule ollu varmaanki joulutontun kans tekemisisä".

Eihän ilman joulukuusta kai oo jouluaka? Sen joulukuusen tiimoilta vasta monta tarinaa löytyiski. Lukematomat on ne kerrat ku kuusenhakijat on erehtyny oman toisen omistaman mettän sijaintipaikasta. Erreys on varmaanki tapahtunu mettän rajan kohralla, eihän sitä kai kukkaa ehron tahron oo toisen mettään menny taikka rajjaa siirtäny?

Vaikka kyllä mulleikki on kans köpelösti käyny, jatko ukko juttuansa, ku mun toi vakituinen assuinpaikkani Korvatunturi siirrettiinki ilman luppaani naapurin pualelle täsä jokunen vuasikymmen sitten. Mehän ryhryimme heti töihin ja kaivoimme tunnelin

Karkun kauniit rakennukset

tänne Suomen puolelle niettei kukkaan huamannu mittään. Jokusena vuatena ku oli sitä rähinää jäi noi joululahjat pikkasen vähemmälle. Tämönen homma oli tehtävä, meinaan ei hän siitä olisi mittään tullu sen naapurin "pakkasherran" kanssa ku sillä on ihan erilainen aikatauluki. Taitaa olla vähä laiskan vikkaa ku lähtee liikkeelle vasta sitte ku jouluku on jo ohitte ja riisipuurot ja väskynäsovat syäty.

Nin siitä Korvatunturista vielä sen verran, ettei se mikkään kalju päälaki oo, vaikka nimi pikkasen semmoseen viittaaki. Sinne vuaren sissään on kai-verrettu semmonen joulu-pukin paja. Toi nimiki on pikkasen harhateille johtava. Emmää mikkään pukki oo, vanha kylläki koska mun nuuruu-renaikasia siis yli parisattaa vuatisia, ei taira olla montaaka ennää jäljellä. Oon tainnu muuten sevota vuasista ja vuasisaroista ku muistan ku Lutherin Martin kans lauletti yhesä joululauluja.

Mutta siitä pukin pajasta jäi juttu kesken. Siä käy melkonen melske ja meteli ku tontut tekkee hommia koko vuaren. Sitte täytyy vielä välillä käyrä ympäri maita ja mantuja kattomasa onko lapset kiltejä ja täytyy hakkevia niitten kirjeekki lukituista paikoista ilman avvaimia. Se onki semmonen sallaisuus niettä sitä en ikänä paljasta. Kyllä ne kaikki kivien alle ja muualleki salaseen paikkaan laitettut kirjeet hajetaan ja luetaan.

Tosa joulun alla pittää piäntä kiurutta ku tarttis olla monesa paikasa yhtäaika. Mutta mää oon laittanu etulaiset asialle, itte käyn vain parraisa paikoisa.

Siälä misä on lapsia, sinne mää aina itteni tällään. Lasten laulut ja kirkkaat silmät on sitte mulle ittelteni niitä parraita joululahjoja. Kyllä mun taskustani aina löytyy jottain hyvää annettavaks ja silloin ilo on molemmiin puolin. Etulaiset käy semmosisa paikoisa joissa virtaa aineet ja ollaan muka iloisisa joulutunnelmisa.

Täsä oli ny sitte tiatoo joulu-pukista, sano äijä ja alko kattella kampeitansa kokkoon. Ku jouluku alkaa lähesyää ni sitte mää valjastan sen poron pulkan etteen ja lähren ajeleen etelään päin. Ensteks täytyy tiätysti hoirella lähiseutu. Jos tullee kiiru ni panen porolle ja ittelteni "seittemän penikulman saappaat" jalkaan ja otan tallilyhryn kätteeni ni eiköhän ala matka joutua.

Tämmösiä se äijä mulle kertoili siä mettäsä. Pisti saappaat jalkaansa ja alkoi astella seittemän penikulman askelilla kohti Korvatunturia.

Karkku, Rautaveden ja Riippilänjärven kulttuurimaisema, on tunnettu kauniista luonnostaan järvineen ja jyrkkine maastoineen.

Satakunnan vanhimmissa asutuspaikassa on perinteistä talonpoikaista rakennuskantaa sekä kauniita huviloita ja kartanoita jäljellä harvinaisen paljon.

Fulkila:

Hovioikeudenneuvos C.F. Munck rakennutti v. 1895 Mäkipäänkylään Riippilänjärven rannalle Fulkila-nimisen huvilan. Uusrenessanssisen kaksitornisen rakennuksen suunnitteli piirilääkäri Otto Stenbäck. Fulkilassa ovat asuneet mm. kansakoulutarkastaja O. Hynninen, Katara, kihlakunnantuomari Hällfors, asianajaja Soivio, tohtori Busdorf, Nordgren ja Huj.

Sorja:

Piirilääkäri Otto Meurmann rakennutti 1907 Sorja-nimisen huvilan. Ensimmäiset suunnitelmat teki arkkitehti Lambert Pettersson mutta ne eivät

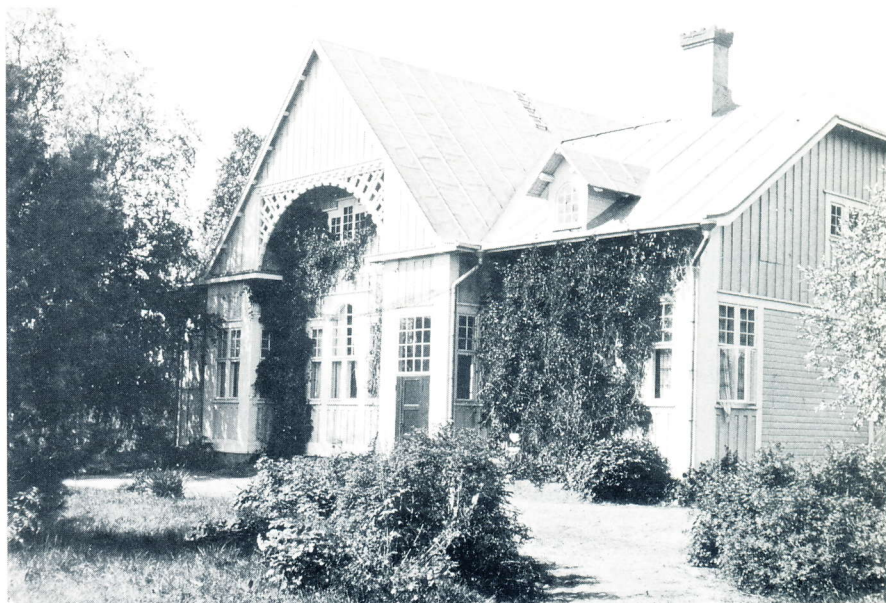
Meurmannia miellyttäneet ja uudet suunnitelmat teki rakennusmestari Heikki Tiitola. Nimen Sorja antoi Meurmannin vaimo Aina.

Rakennus on tyyliltään jugendia. Sorjan hirret tuotiin Kajaanista ja talon urakoitsi rakennusmestari Karimaa. Sorjan pihapiiriin ovat kuuluneet talousrakennus, talli, vaunuliittri, aitta, halkoliittri, uimahuone, leikkitupa.

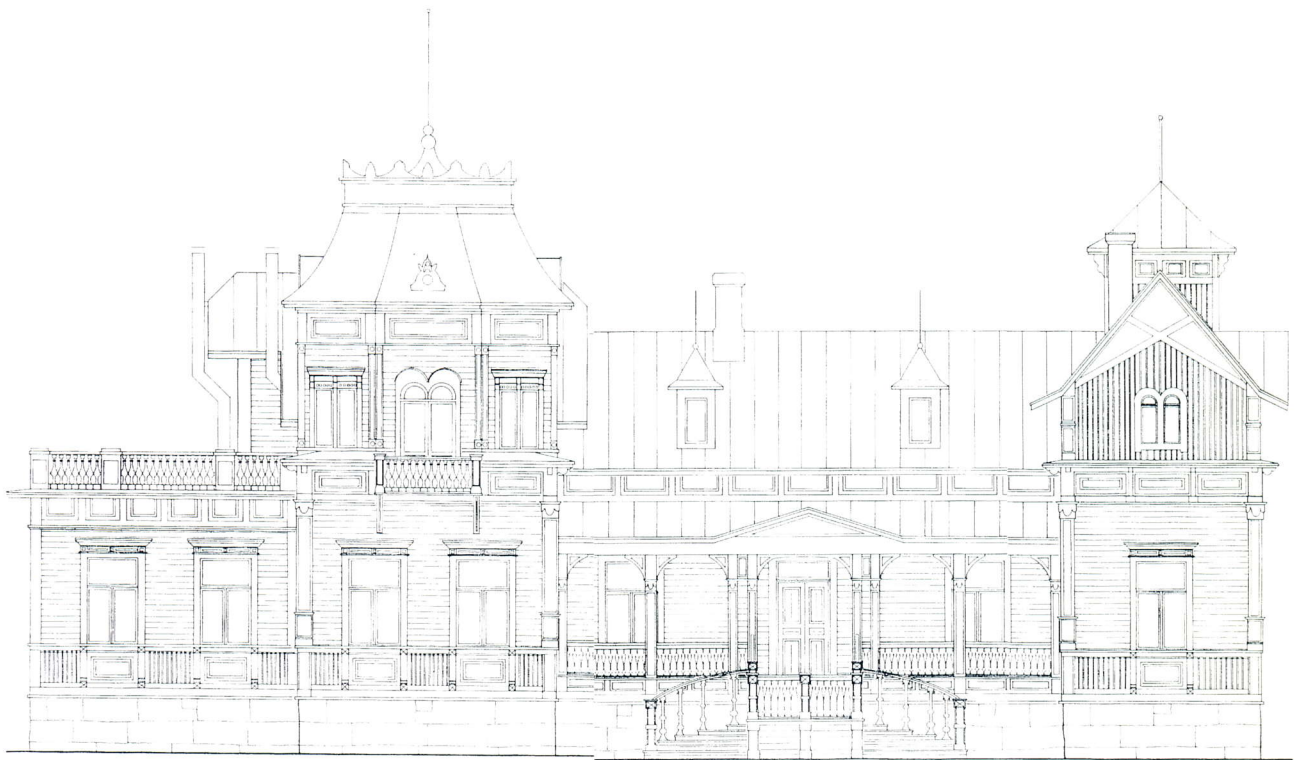
Talvisodan aikana Sorjalla toimi evakkojen tilapäisasunto. Vuonna 1940 Sorja myytiin Lotta-Svärd-järjestölle viestikoulutuskeskukseksi ja v. 1944 Suomen naisten huoltosäätiölle. v. 1954 Tampereen kaupunki osti Sorjan kesäsiirtolaksi.

Rumeli:

Rumelin huvila sijaitsi Riippilänjärven rannalla Linnais-huvilaa vastapäätä. Jugend-tyylisen suunnitteli arkkitehti Lambert Pettersson. Rumeli oli harvinainen pystyhirsinen talo. Alkuaan talo oli matala, yksikerroksinen rakennus. Rumelissa ovat asuneet Viipurin lääninsihteeri Carl Lagermarck, kihlakunnantuomari Ivar Ky-

Rumelin huvila ennen vuosien 38-39 korjauksia, todennäköisesti jo 20-luvulla. Tätini on kirjoittanut kuvan viereen "Se ostettiin syksyllä 1917. Olimme siellä ensi kerran kesän 1918, sitten se oli 5 vuotta vuokrattuna ja vuodesta 1924 vakituinen kesäpaikkamme 11. 6. 1952 saakka, tällöin se paloi".

Fulkkila

Sorja

ander ja lopuksi apteekkari Nyman-Lähdekivi sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Reino Kuuskoski. Rumeli tuhoutui tulipalossa kesällä 1952.

Rumelin huvila ennen vuosien -38-39 korjauksia, todennäköisesti jo 20-luvulla. Tätini on kirjoittanut kuvan viereen "Se ostettiin syksyllä 1917, olimme siellä ensi kerran kesän

1918, sitten se oli 5 v. vuokrattuna ja v:sta 1924 vakituinen kesäpaikkamme 11. 6. 52 saakka, jolloin se paloi".

Piirrän harrastukseni Karkun rakennuksista pohjapiirroksia ja pääjulkisivuja. Tähän mennessä olen piirtänyt Fulkkilan ja Sorjan lisäksi Rumelin, Mainiemi- ja Koivikkohuvilat, Pussin talon ja lisäksi aloittanut Linnais- ja Päiväniemi-huvilat, Tuomisto-,

Metsämökki- ja Haapala -nimiset talot. Lisätiedon saamiseksi Karkun taloista haluaisin lainata vanhoja postikortteja ja valokuvia. Erityisesti minua kiinnostavat jo hävinneet Kosken kartano, Toijalan kartano, Mayniöhuvila ja Pirunvuoren näkötorni. Minun voit ottaa yhteyttä puhelimitse 050 511 1938.

Tyrvään Ruoksamon kylässä oli menneinä vuosisatoina neljä taloa: Kolari, Jarkko, Jakkinen ja Puuki. Puukin talo oli kuitenkin loppullisesti hävinnyt tulipalon takia heinäkuulla vuonna 1866. Isäntä Eerlanti oli myynyt talon veljellensä Anttoni Kolarille ja muuttanut perheineen Kolarin torppaan Saunanojalle. Kolmea taloa asuttiin ja viljeltiin voimaperäisesti silloin viime vuosisadan loppupuolella. Kolarin isäntä Anttoni oli kotoa kotoisin ja emäntä Eeva Loviisa, omaa sukua Aakula, oli talon tytär Kokemäeltä. Jarkkon emäntä Emma oli kotoa kotoisin ja isäntä Kaarle oli Rekola-nimisen talon poika Alastaron pitäjän Tammiainien kylästä. Jakkisen emäntä Johanna oli syntyisin Laukulan Laarulta, mikä oli sotilasvirkatalo eli kruunun puustelli, niin kuin siihen aikaan sanottiin. Ei ole varmasti tiedossa, mistä oli syntyisin Jakkisen isäntä Antti, luultavasti Metsä-Hailan torppasta. Siellä Metsä-Hailassa olivat Antti ja Johanna yhteisen elämänsä aloittaneet. Torppa oli silloin ollut kovin pieni ja kaikinpuolin huono. Peltoa oli vähän ja rakennukset huonoja ja vanhoja. Mikäli vanhojen ukkojen muistitiedot paikkansa pitävät, niin Metsä-Hailan torpan oli 1700-luvun alkupuolella perustanut joku ulkomaalainen, jonka nimi oli Hailand. Hänen tiedettiin olleen syntyisin Skotlannista. Papit olivat kovin aikaisessa vaiheessa suomentaneet nimen Hailaksi. Ei ole varmaa tietoa, minkä takia tämä Hailand oli Suomeen torppariksi tullut. Luullaan hänen olleen joko ammattinsa menettänyt hansakauppias taikka armeijasta pois jäänyt palkkasotilas. Ruotsin suuruuden aikana länsieurooppalaisia palkkasotilaita oli Ruotsin armeijassa suuri joukko.

Antti ja Johanna olivat aloittaneet Metsä-Hailassa oikein suuret perusparannustyöt. Kaksi sarkaa valmistui aina yhtäaikaan. Isännän kuokka heilui vinhaan tahtiin ja rinnalla olevalla saralla emännän kuokka yhtä vinhasti. Tehtiin myöskin uusia rakennuksia. Heillä oli yksi hyvä ystävä, Antti Vilho Impola, isäntämies Vinkkilän kylästä. Hänet tunnettiin kuitenkin vallan nimellä Ränken Äijä. Ei ole tiedossa, mistä Metsä-Hailan väen ja Ränken Äijän välinen ystävyys johtui, oliko jostain kautta sukulaissuhde taikka olisiko Johanna tai Antti aikaisemmin kuulunut Ränken talon palvelusväkeen. Tämä Ränken Äijä oli

kovin edistynyt ja varakas maanviljelijä. Hän saapui yleensä kerran kesästä Metsä-Hailaan ja silloin olikin juhlapäivä. Katseltiin pellot ja rakennukset ja Ränken Äijä antoi hyviä neuvoja, miten peltoa parhaiten sai raivattua ja minkälaisia uusien rakennusten oli oltava.

Sitten tuli niin sanottu ”köyhät vuo-

Lauri Jarkko

Hopealuoti

det”. Keväällä vuonna 1866 lumi hävisi maasta vasta kesäkuun alkupäivinä. Sitten alkoi sataa kylmää vettä lähelle joka päivä koko kesäkuun ajan. Kevätkylvöt jäivät tekemättä. Jos joku sinne kuran joukkoon kävi hiukan jyviä sekoittelemassa ja jos sieltä vähän korsia nousi, niin ne syksyllä halla vei. Halla vei myös edellisenä syksynä kylvetyn rukiin. Seuraava vuosi oli jotenkin samanlainen, ei minkäänlaisista satoa pellostaa saatu. Kolmantena köyhänä vuonna, vuonna 1868 olisi jo hiukan viljaa saatu, mutta aniharvalla oli enää siemenviljaa. Sinä vuonna ja jo edellisenäkin vuonna kulkivat kerjäläislaumat pitkin teitä ja Tyrvään uuden kirkon eteen Vammaskosken rannalle suureen joukkohautaan haudattiin pitkästi kolmattasataa ”nälkäkuumeeseen” kuollutta. Sen nälkäkuumeen luullaan olleen lavantautia.

Mutta Metsä-Hailan torppassa ei ollut hätää, oli jo riittävästi varastossa riihikuivaa ruista. Tämän jälkeen tuli taas hyviäkin vuosia. Vuonna 1869 saatiin kaikki kylvöt tehtyä ja vilja kasvoi hyvin. Silloin Ränken Äijäkin taas saapui Metsä-Hailaan ja antoi hyviä neuvoja. Mutta tällä kerralla olivatkin Antti ja Johanna yllättyneitä ja masentuneita hänen neuvoistaan, kun hän seliitteli, että nyt oli maailman tilanne se, että oli kaikki jätettävä siihen paikkaan ja lähdeittävä pois, irtaimiston vain sai ottaa mukaan. Oli yrittävä ostaa itsellensä oma talo. Hän seliitteli edelleen: ”Kun te saatte tämän torpan oikein hyvään kuntoon, niin sitten ei isäntä enää uusikaan torpan vuokrakirjoja. Tänne tulee näitä peltoja viljelemään isännän oma lapsi ja te saatte lähteä maantielle tyhjin käsin vanhoina ja työkyvyttöminä, joudutte ehkä huutolaisiksi.” Ränken Äijä tarjoi hallussansa olevaa Kontin taloa Kiikasta ja sanoi, että kyllä te

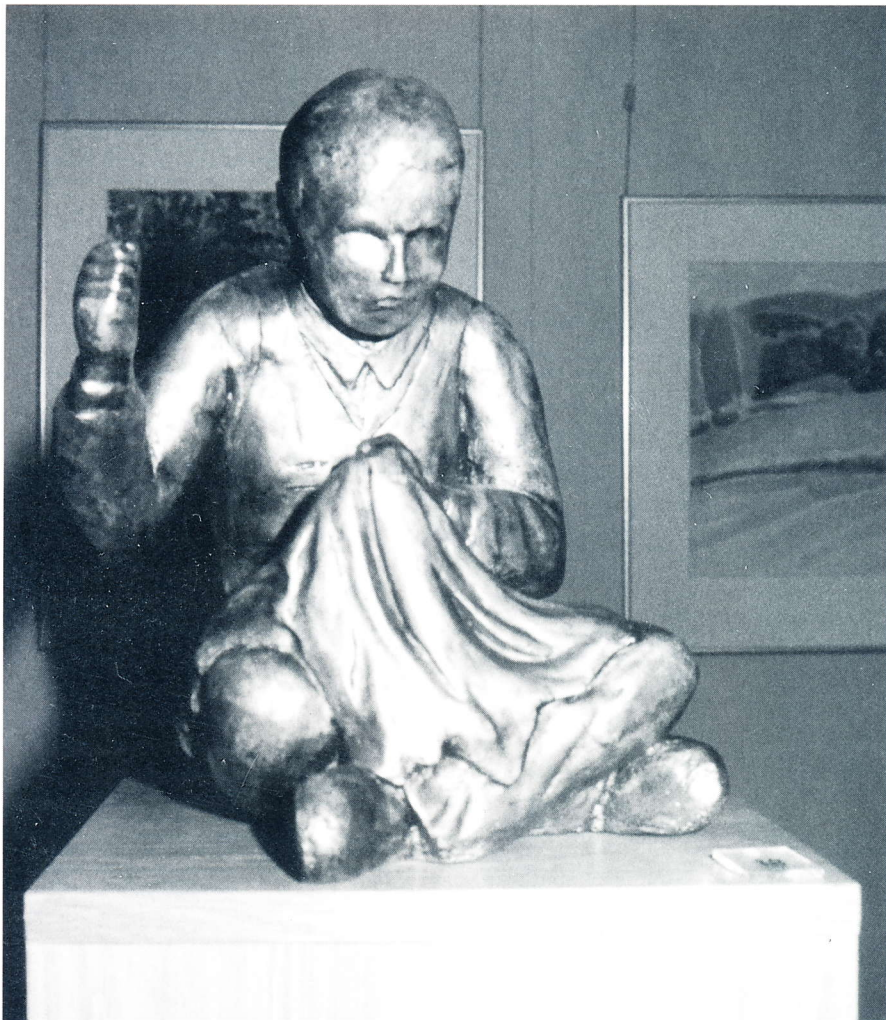
saatte luottoa, kun olette niin kovin hyviä työtä tekemään.

Silloin myytiin paljon taloja pakkohuutokaupalla, kun kaikki rahantulot olivat taloilta loppuneet. Ennemmin oli viety viljaa kaupunkeihin myytäväksi, mutta se oli vallan loppunut kaivuosiensa takia. Kaupunkeihin oli myyty myös paloviinaa, mutta talojen etuoikeutena ollut viinankeittokin oli loppunut. Se oli vuonna 1866 siirretty kaupunkeihin tehtaitten oikeudeksi. Siitä huolimatta vaikka taloilla ei minkäänlaisia rahantuloja ollut, meni valtionverot kuitenkin talon manttaaliluvun

mukaan. Kun kolmen vuoden verot oli kokonaan maksamatta, kuulutettiin pakkohuutokauppa. Jos joku kykeni maksamaan rästiin jääneet verot, niin sillä rahalla jo yleensä talon sai.

Antti ja Johanna olivat pari kolme viikkoa harkinneet sitä talonkauppa-asiaa ja siihen lopputulokseen he olivat päätyneet, että kyllä kai Ränken Äijä sittenkin oikeassa oli, kun hän sanoi, että kauppa on tehtävä silloin kun on kaupan aika, että talojen hinnat nousee, kun tulee peräkkäin muutama hyvä vuosi. Antti ja Johanna lähtivätkin sitten Metsä-Hailasta loppullisesti ja ostivat sen Kontin talon. Mutta se ei alkuunkaan ollut heille mieleinen, eivät he siellä viihtyneet. Kontti myytiinkin piakkoin pois ja ostettiin Ruoksamon Jakkinen. Jakkisella ei tarvinnut alkaa kohta tekemään uusia rakennuksia, ne olivat kohtalaiten hyvässä kunnossa. Eikä tarvinnut raivata uutta peltoa, sitä oli riittävästi raivaamattakin. Mutta yksi asia oli heikosti, peltojen kasvuvoima. Siihen asiaan isäntä Antti ottikin kiinni oikein lujalla kädellä. Kaikki talvipäivät hän seisoi hakotukin vieressä. Niin ahne hän oli sille työllensä, että ehtoolla, kun pimeä tuli, hän vasta kerkisi enemmän syömään. Kun hän sitä työtä muutaman vuoden jatkoi, ei kotometsäsaralla enää kunnan kuusta ollut. Kaikki kuusien havut oli kulkenut navetan lävitse. Hakosontaa kynnettiin kesantomaahan ja syyskynntöjen alle. Vilja kasvoi aina hyvin, oli poutavuosi taikka sadevuosi, kyllä Jakkisen isännän kylvö onnistui.

Tarmokas oli myöskin emäntä Johanna. Navetassa oli monta suurta lehmää ja ne lypsivät hyvin. Saunan päässä aina samassa paikassa oli lantuntaimimaa. Kesäkuun puolivälin aikaan alettiin tarkkailemaan säätilaa; kun näytti siltä, että alkaa sadeaika, taikka on edes muutaman päivän tai-

Eero Mäkisen patinoitu kipsityö Räätäli 1986.

vas pilvessä, istutettiin lantun taimet. Se olikin mahdottoman suuri työ, kun taimia istutettiin yksi tai kaksi pitkää sarkaa. Emäntä itse piti lanttumaan kunnossa, usein hän siellä konttasi nahkaiset suojat polvissa. Lantut syötettiin lehmille ja maitoa tuli paljon. Aina kahden viikon väliajoin isäntä taikka renki lähti hevosella Tampe-reelle ja kuormassa oli paljon voita. Se asia ei sitten millään sopinut naapurien emäntien päähän. Pimeinä iltoina kahvikesteillensä he kuiskailivatkin ihmeellisiä asioita. Sanottiin, että Jakkisen emännällä on kuolleen-sormi, sillä se voi tehdään, ei sitä luonnollisilla keinoilla hullumaisen paljon tehdä. Silloin oli vielä muutamilla vanhoilla ihmisillä keskiajalta peräisin olevaa taikauskoa. Tiedettiin, mitenkä voita helposti paljon sai. Kirnutessa vaan pyöriteltiin kuolleen-sormea kirnun suulla ja luettiin määrätyt loitsut, niin kirnu tuli täyteen voita. Toimenpiteen onnistuminen edellytti tietysti, että oli oltava luja liitto Pirun kanssa, johon henkiolentoon olikin helppo saada yhteys. Ilkeyttänsä ja vallan aiheettomasti naapurien emän-

nät Jakkisen emäntää noituudesta syyttivät, ei hänellä mitään sen kaltaisia harrastuksia ollut.

Mutta yksi kovin hämäreperäinen asia kuitenkin tapahtui. Oli elokuun kuutamona ja myöhäinen ilta, kun Kajavan Hilma oli menossa Kolarilta kotiinsa päin, niin hän näki, että Ruoksamon ahteella hänen lähellensä pomppi joku pieni valkoinen olento. Hilma juoksi kotio niin lujaa kuin vanha nainen vaan juosta voi. Hän oli kovin puhelias ihminen ja hän kertoi kaikille, että hän oli kummituksen nähnyt. Se oli lumivalkoinen ja aikuista ihmistä puolta lyhyempi. Hilman puheille naurettiin, vähän säälin-tunteella ajateltiin, että kun ei vaan olisi Hilmaa ruvennut päästä heittäjän, eihän kummitusta missään ole. Mutta asia saikin sitten vakavan käänteän, kun kummituksen nähneitä olikin jo monta. Kummitusasia oli koko kylälle häpeellinen. Sitten pidettiinkin suuri kylänkokous, siihen osallistui kaikki kylän vanhempi väki ja muutamia kylän ulkopuoleltakin. Siinä kokouksessa tietonsa puhui Tanhuansivun Hermannin ja muutamat toisetkin van-

hukset olivat samaa mieltä: Todennäköisesti kylässä oli tapahtunut lapsenmurha ja vainajan haamu näyttäytyi ja merkkejä antoi siihen saakka, kun ruumis saatetaan siunattuun multa. Kokouksen jälkeen oli tarkat ja laajat etsinnät, tarkastettiin kaikkien kolmen talon tonttimaat, ettei vaan mihinkään ollut haata kaivettu. Jarkkon pajassa oli tehty pitkien riukujen päähän rautaiset koukut, niillä vedettiin semmoisien rakennusten alustat, mihin ei mahtunut menemään tarkastusta pitämään. Kolarin nykyisen asuinrakennuksen paikalla oli luhtirakennus; sen alta kun vedettiin pitkillä riuvuilla, niin sieltä se etsitty paha tuli. Se oli kyynärän mittainen vaatekäärö kovasti nuoralla ympäri köytettyinä. Kaikki olivat varmoja, mitä se sisälsi. Sitten kysyttiin, että kukas sen aukaisee. Ville Toivanen oli kovin suuri mies, hän ei pelännyt mitään, ei ainakaan Pirua eikä vainajien haamuja, eikä hän niihin ollenkaan uskonutkaan. Ville meni kääron viereen polvillensa ja alkoi aukaista nuoria, ensimmäiseksi siitä selvisi miehen takki, jälleen paljon nuoraa, sitten miehen housut, sen jälkeen villapaita ja kaikkein viimeksi kuusinen halko. Ville nousi sitten seisomaan halko kädessä ja nauroi kovasti, sitten hän heitti halon maahan miesten eteen ja sanoi: "Siinä on perskeles se teitin kummituksenne". Siihen loppui se suuri tarkastus. Hyvin tiedettiin, mikä se vaatekäärö oli, kun Kolarilla oli poliisivankila ja isäntä oli vankivööräri. Kovin monen Turkuun vietävän miehen päälle oli Kolarin pirtissä kruununpuku puettu. Joku oli salaa käynyt lykkäämässä omat vaatteensa rakennuksen alle siinä mielessä, että kotiin palatessa hän ne sieltä sitten saa.

Niitä vankeja tuotiin pitkin lähiympäristöstä, joskus pohjois-Satakunnasta saakka. Ne vietiin tavallisesti Lauttakylään, toisinansa kyllä Turkuun saakka. Monet vangit olivat isännälle tuttavilla, kun olivat jo useamman kerran käyneet Isossa-Heikkilässä. Aina väliin tuli outokin mies. Jos ei mies itseänsä esitellyt, niin isäntä, joka oli vähän huonopuheinen, kysyi "Oosos sinäin sieltä Parannosta?" Ei ole tiedossa, minkä takia isäntä niin kysyi, oliko Parkanossa tapahtunut siihen aikaan paljon paha, luultavasti ei. Ehkä Parkanon jätkillä oli vaan senkaltaisen elämäntyyli, kuten vanhassa Muurari-nimisessä laulussa kerrotaan, että talvella kaikki toiset ammattimiehet näkivät nälkää ja kärsivät kurjuutta, mutta linnassa loikoi hamppari.

Oli kulunut muutamia päiviä suu-

Eero Mäkinen kirjasinmetallista valmistama Pyykkipäivänä 1994.

resta tarkastuksesta, kun Jarkkon pirtissä etuseinällä olevalla pitkällä penkillä istui muutamia nuoria miehiä. Siinä oli myöskin Jakkisen renki. Muurin vierellä lyhyemmällä penkillä vastapäätä istui nuoria poikasia. Oli ehtoopuhde ja miehet keskustelivat ajankohtaisista asioista. Joku puhui, ettei vaan saatu selville, mikä kummitus oikein on. Isäntä Kaarle Jarkko tuli sillä hetkellä muurin toiselta puolelta keittiöstä pirttiin ja kuuli, mitä miehet puhuivat. Hän seisoikin pirtin lattiaa ja sanoi, että kyllä pian selviää. Miehet ihmettelivät ja kysyivät, että miten selvitätte? Isäntä sanoi vaan, että hän valaa hopealuodin. Silloin oli vanhoilla ihmisillä vielä muistissa vanhaa kansantietoa. Tiedettiin, että taistelua johtava upseerikin voitiin taikakeinoilla niin manata ja suojella, etteivät vihollisen ampumat luodit voineet häntä vahingoittaa. Siihen asiaan oli kuitenkin poikkeus, mikä taikakeinot kumosi – jos vihollinen ampui hopealuodin.

ei ole tiedossa, valoiko isäntä hopealuodin ja käyttäisikö hän kuutamoina pyssyinsä kanssa kummitusta,

mutta tieto siitä vaikutti vallan saman kuin tekeminenkin. Ei kummitusta sen jälkeen enää koskaan nähty. Kun oli kulunut toista vuotta, niin asiat selvisivät. Jakkisen pienenkokoinen piika ei jaksanut pitää salaisuuksia takanansa, hän oli joillekin ystävilensä kertonut, että hän se kummitus oli. Hän siellä ahteella oli kyykkysillänsä pomppinut, emännän palkkaamana ja pakottamana. Emännän vihkihuntu oli ollut hänen päällensä. Kovin ymmärrettiin, minkä takia Jakkisen emäntä oli semmoiseen kummitustouhuun ryhtynyt: sen teetti naapurikateus. Jakkisen Johannalla ja Antilla ei koskaan ollut lasta. Oli mahdotoman raskas asia, kun talon väki oli aina vaan kaikenlaisia vajaakykyisiä huutolaisia ja naapureissa oli pian naimaikään tulevia tyttäriä, joiden naimaonnea emäntä tahtoi vahingoittaa. Oli selvä asia, ettei kukaan kunnollinen nuori isäntä lähtisi hakemaan itsellensä emäntää semmoisesta talosta, missä kummitus näyttäytyi. Niiden näyttäytymisten tiedettiin olevan seurausta kovin pahasta jumalattomasta elämästä ja kammottavista rikoksista.

Ritva Haavisto

Satakunnan kansansoutu

17.–19. 7. 1998

Taas soutaa Satakunnan kansa ovat hetken poissa auraltansa. Kauas, minne katse kantaa matkaan kohti Porin rantaa. Vammalasta matka alkoi kuningasväylä pellot halkoi. Kirkkoveneissä miehet, naiset asut yllä melko samanlaiset.

On veneitä paljon, on koskia monta valjaisiin laitettu verratonta jauhamaan sähköä kuluttajille, emme soutajat laita estettä sille. Voimalaitoksilla talkoomiehiä riittää heitä kaikkia tahdomme yhdessä kiittää.

Sateen ripaus ei matkalla haittaa, joku sadeviittaa yllensä laittaa. Keikyän kyläseuran reipas väki ruokahuollosta vaivaa näki jo neljältä nousivat sopan keittoon, tokko aikaa jäi edes huulenheittoon. Oli maukasta soppa, hyvä on jatkaa tätä heinäkuista soutelumatkaa. Karhiniemi, Tintti ja Kiettareen silta, kun Risteelle saavuimme oli jo ilta. Saunan jälkeen jalalla koreasti toiset jaksivat ihan aamuun asti.

Lauantaiamuna sää mitä parhain venoset vesille jo hyvin varhain. Kynsikangas, Kolsi ja Tulkkilan keitot näläntunteelle taas antoivat heitot. Kuurolan kylä, sieltä Harjavaltaan, joku taisi maistaa makua maltaan. Vielä ennen Poria koskea kaksi Arantila mainitaan hurjemmaksi.

Jo hämmöttää Porin kirkkoranta, ja jokaisella on vakaa kanta, emme matkan vaivoja kauan muista kuin tähtenä loistaa souteluista se perille pääsyn onnen hetki. Ensi kesänä tehdään uusi retki.

Olemme lady Raijan kanssa Conventionin pääsisäänkäynnillä Birminghamissa.

Juha Noenkivi

Mitä ne leijonat eli lionit oikein ovat?

Usein kuulee kadunmiehen arveluja Lions-järjestöstä, että onko se jokin salaseura tai muu hyväveli-yhdistys. Lionismihan on siinä toiminnassa mukanaolijoille; - vapaa-ajan harrastus, - työn vastapainoa, - yhteinen ja iloinen asia. Lions-toiminta on siis vapaaehtoista, mutta silti meiltä edellytetään, että täytämme velvoitteemme klubia, klubinjäseniä sekä järjestämme kohtaan.

Järjestömme Lions Clubs International'n perusajatus lausuttiin Chicagossa 7. 7.1917, nuorella chicogolaisella vakuutusmiehellä Melvin Jonesill'a oli unelma voimakkaasta yhteisöstä palvelemaan ihmiskuntaa. Perustava kokous pidettiin La Salle -hotellissa Chicagossa ja se rekisteröitiin myöhemmin Illinois'n osavaltiossa. Kansainväliseksi järjestö tuli 1920 jolloin perustettiin Kanadan ensimmäinen Lions-klubi. Seuraavina olivat mukana Kiina, Meksiko ja Kuuba. Eurooppaan se tuli Ruotsin Tukholman kautta 24. 3. 1948. Suomeen lionismin toi kanadansuomalainen Arne Ritari ja ensimmäinen klubi perustettiin Helsingissä 14. 8. 1950. Lions Clubs Internationalista on tullut maailman suurin vapaaehtoinen palvelujärjestö, jäseniä n. 1,5 miljoonaa ja se toimii 186 maassa tai itsehallintoalueella. Suomessa on tällä hetkellä yli 900 Lions-klubia, joissa jäseniä lähes 29.000, lisäksi 55 Leo-klubia 14-29-

vuotiaille nuorille.

Tänä päivänä toimii Pirkanmaalla 83 klubia, joista 74 perinteisiä miesklubeja, 8 nais- ja yksi yhteisklubi ja neljä Leo-klubia.

Lions-jäsenyyteen tullaan kutsun perusteella, kohdistuen hyvämaineisiin ja palveluhenkisiin miehiin ja naisiin kaikista ikä- ja ammattiryhmistä. Tärkein edellytys jäsenelle on halu auttaa ja palvella, vapaaehtoisesti ja omalla ajallaan. Lionsklubi tarjoaa vastikkeeksi mahdollisuuden tavata erilaisia ihmisiä, olla mukana paikallisissa-, kansallisissa- ja kansainvälisissä tapahtumissa. Toiminnan erityispiirteenä on tehtävien vuosi kierto niin klubeissa kuin piiri- ja valtakunnallisella sekä kansainväliselläkin tasolla näin heidän järjestökokemuksensa kehittyä monipuolisesti.

Lions-järjestön toiminta perustuu vapaaehtoiseen työhön. Kaikki lions-toiminta tapahtuu "Me palvelemme" hengessä. Ja se suuntautuu nuorisoon-, vanhusväestöön, sotiemme veteraaneihin ja muihin avun tarpeessa oleviin. Varoja hankitaan mitä erilaisiin keinoin kirpputoreista kirkkokonserteihin. Lisäksi on käytännön palvelutyötä erilaisten talkoiden ja palveluaktiiviteettien merkeissä. Organisaatiota ylläpidetään jäsenistöltä perittävillä varoilla. Olemmekin ylpeitä siitä, että keräysemme tuotot menevät lyhentämättöminä etukäteen ilmoitet-

tuihin avustuskohteisiin.

Tämän päivän uusimpia kohteitamme on ympäristön suojelutyö jota E-piirissämme ohjaa sen Ympäristön-suojelutoimikunta. Huumevalistustyö on ehkä tämän ajan tärkein, onhan kotimainen teemammekin "Huumeeton huominen", sen tavoitteena on auttaa ja tukea nuoria saavuttamaan sellaiset elämän olosuhteet, joiden avulla he pysyvät irti huumeista ja heidän tulevaisuudestaan muodostuisi onnellinen, terve ja tulokellinen. Tänä päivänä on huumeiden käyttö todella vakava ongelma jota vielä vaikeuttaa niiden helppo saatavuus. On tärkeä tukea nuoria ja heidän perheitään, nuoret ovat todella saatava ymmärtämään huumeiden vaarallisuus sekä niiden tuhoava vaikutus heidän tulevaisuuteensa. Näinä päivinä aloittavat leijonat eri paikkakunnilla koko Pohjolassa suuren ponnistuksensa nimeltään "Pohjolan Punainen Sulka", siinä joutuvat yksittäiset klubitkin jännittämään voimavaransa lähes äärimmilleen jotta 35 milj. mk (Suomessa) on kasassa. Tavoitteena tällä keräyksellä on ikäihmisten elämän laadun parantaminen.

Toivokaamme; että Lions-työtä arvostetaan ja klubeissa koettaisiin palvelutyö mielekkääksi. Sillä siten voimme "Luovuttaa Isänmaamme Onnellisempaan Uudelle Sukupolvelle".

Päivölä

Päivölän Kansanopisto sijaitsee Valkeakoskella, hyvien liikenneyhteyksien varrella. Kolmostie kulkee läheltä, ja Helsinkiin on 135 km ja Turkuun 145 km. Päivölä on yli 100-vuotias oppilaitos, jonka opetusohjelmat ovat tänäänkin nuorekkaita ja tehokkaita. Se on myös sisäoppilaitos, missä on 200 opiskelupaikkaa.

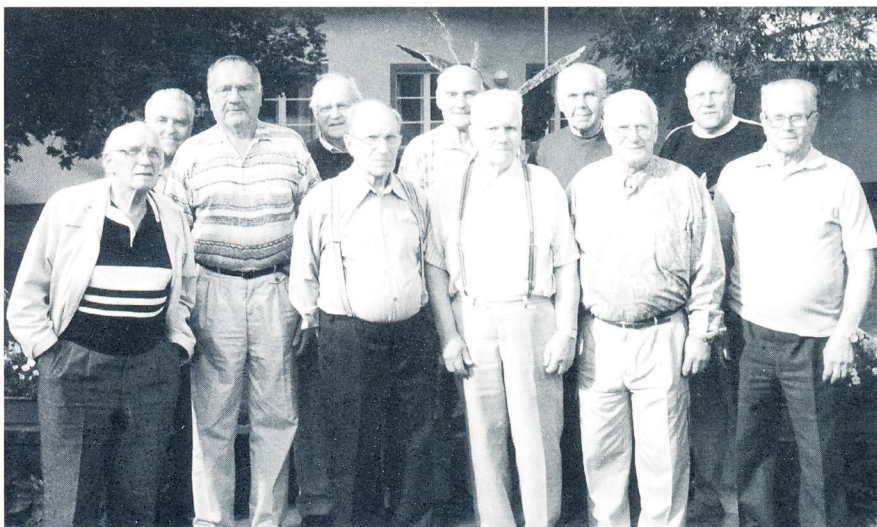
Päivölässä opiskellaan läpi vuoden niin talvi- kuin kesäajankin: Perusoppijakso, joka on talvityökauden tärkein opiskelujakso, kestää 16:sta 40:een viikkoa, käsittäen kieli- (ranska, espanja, saksa), matematiikka-, matkailu- (matkatoimisto-, kohdeopas-, elämysmatkailu- sekä messu- ja kongressiosiot) ja PR-linjat. Perus-

oppijaksolla opiskelee vuosittain 120–130 opiskelijaa. He ovat pääosin ylioppilastutkinnon suorittaneita. Päivölän kurssimaksut sisältävät opinto-, ruoka- ja asunomaksun sekä eri harrastustilojen käyttömahdollisuuden. Pitkien kurssien opiskelijat saavat opiskeluunsa valtion opintotukea.

Perusoppijakson rinnalla talvityökaudena opistolla pidetään lukuisia lyhytkursseja. Niillä opiskellaan monia muitakin kieliä kuin ranskaa, espanjaa ja saksaa. Samoin talvityökauden aikana opistolla on 10 kurssia, jotka on tarkoitettu sotaveteraaneille, sekä naisille että miehille, ja yleensä eläkeläisille. Kurssit ovat yleensä viiden vuorokauden mittaisia. Kaikki opis-

Tapani Kuronen

Vammalan sotaveteraaneja yhteisessä kuvassa Päivölän edessä.

Päivölän kurssilaisia.

kelijat asuvat opistolla.

Kurssitoiminta jatkuu koko kesän. Silloin opistolla on monia eri kielten lyhytkursseja; myös abi löytää kesällä – ja syksylläkin – ohjelmasta valmennuskursseja. Varsin kysytyjä ovat myös sekä Päivölän maalauskurssit, jotka on 10 vuorokauden mittaisia, että Päivölän teatterikurssi ja monen monet muut sisäoppilaitoskurssit, jotka on tarkoitettu aikuisille ja nuorille aikuisille.

Seuraava tilasto kertoo Päivölän opiskelijamäärästä vuonna 1997:

– valtionavunalaiset	
lyhytkurssit	1381
– perusoppijakso	210
– muut sisäoppilaitoskurssit	892
– 1 päivän tilaisuudet	3667

Yhteensä opiskelijoita 6150

Edellä oleva tilasto opiskelijaviikkoina on seuraava:

– valtionavunalaiset	
lyhytkurssit	1081
– perusoppijakso	2857
– muut sisäoppilaitoskurssit	1350
Yhteensä opiskelijaviikkoja	5288
– 1 päivän tilaisuuksissa	
on ollut osanottajaa	733

Kuten alussa totesin, Päivölä on sisäoppilaitos. Se on siitä hyvä koulu- muoto, että opiskelija voi paneutua pääasiaan, opiskeluun, kaikista kotona olevista käytännön tehtävistä vapaana. Hän oppii opettajiltaan ja hän saa virikkeitä kansaopiskelijoiltaan.

Samalla kun toivotan tämän lehden lukijoille Päivölän Kansanopiston puolesta hyvää joulua ja hyvää alkavaa uutta vuotta, niin kehotan: tilaa esite ja tule Päivölään.

Vammalan Mieslaulajat vuosikymmenten saatossa

Kuluneen syksyn alettua paikallisessa sanomalehdessä ei enää ollut tullut ilmoitusta Vammalan Mieslaulajat ry:n laulukauden alkamisesta. Kun tämä merkinnee sitä, että kuoron toiminta, ainakin tilapäisesti on keskeytynyt, lienee paikallaan saattaa joitakin muisteluksia kuoron taipaleelta tämänkin lehden lukijoiden tavoitettavaksi, varsinkin, kun lehden päätoimittaja sitä on pyytänyt.

Kuoron toiminta sai alkunsa heti sotiemme jälkeen, kuten oli laita monella muullakin pienellä paikkakunnalla. Täällä se alkoi varsin erikoisella tavalla – sotilaskäskyllä. Vammalaan sotien aikana siirtyneen puolustuslaitoksen asepujohtaja kapt. Yrjö Haavisto oli jo aiemmin tutkinut mahdollisuuksia mieskuoron perustamiseksi oman laitoksensa piirissä, mutta sopivaa johtajaa ei löytynyt. Asiasta kiinnostui myös asevarikon päällikkö evl. Arvo Kervinen, joka määräsi varikon palveluksessa olleen väepeli Eino Kaasalaisen, joka siviilikoulutukseltaan oli kanttori, perustamaan mieskuoron mainittujen laitosten henkilökunnasta.

Käskeytettiin täytettiin, ja mieskuoro esiintyi henkilökunnan pikkujoulussa v. 1945. Kuoropohja todettiin kuitenkin liian kapeaksi, ja niinpä kuoroon alettiin etsiä laulajia myös mainittujen laitosten ulkopuolelta. Niinpä jo vuoden 1946 lopulla kuoro järjestäytyi virallisesti ja otti nimekseen Tyrvään Mieslaulajat ry. Sittemmin vuonna 1954 nimeen Tyrvään tilalle otettiin Vammala, kun Vammalan alue laajeni silloisen Tyrvään kunnan alueelle.

Eino Kaasalaisen muutettua paikkakunnalta kuoron johtajaksi saatiin tri Olavi Raivio, YL:n ensitenori ja muutenkin taitava musiikkimies. Vaikka hän aloitti kuoron johdossa vasta vuoden 1948 alussa, niin jo alkukesästä kuoro antoi ensimmäisen julkisen konserttinsa. Siitä alkaen konsertti kuului ohjelmaan joka kevät, ja esiintymässä käytiin myös paikkakunnan ulkopuolella. Kuoro osallistui useana vuonna Satakunnan laulujuhille ja siellä järjestettäviin kuorokilpailuihin ja toimi muiden paikkakunnalla vierailteiden kuorosten konserttien järjes-

täjänä ja isäntänä. Kuoron vahvuusnoina aikoina oli 30–40 miestä. Kuorolla oli laulajien lisäksi myös useita ulkopuolisia ns. ainaisjäseniä, joiden arvovaltainen ja taloudellinen tuki olivat varsin merkittäviä, erityisesti noina kuoron alkuaikoina. Näistä ainaisjäsenistä mainittakoon erityisesti lääkintöneuvos K.J. Melartin, talousneuvos K.J. Niemi, johtaja Antti Heikkonen ja tehtailija Yrjö Lounasalo, jotka pysyivät kuorolle uskollisina aina kuolemaansa saakka.

”Raivion aikana” alkoi myös kansakäymien pohjoismaisten kummi-kaupunkiemme (Skövde Ruotsi, Halden Norja ja Ringstedt Tanska) kuorosten ja soittokuntien kanssa. Kesällä -50 sekakuoro Ringstedtistä vieraili Vammalassa, kesällä -54 mieskuoro Sångens Väner Skövdestä ja keväällä -55 kaksi torvisoittokuntaa Haldenissa. Kuoromme vieraili Ringstedtissä ja Skövdessä v. -51, Haldenissa -54 ja uudelleen Haldenissa ja Skövdessä -62, jolloin Olli oli jo siirtynyt pois Vammalasta, mutta oli kuitenkin mukana toisena johtajana. Nämä vierailut olivat omiaan lähentämään ystävyyspaikkakuntien ns. tavallisia asukkaita toisiinsa, todennäköisesti paremminkin kuin ns. virallisten delegaatioiden vierailut. Majoihushan oli pääosin järjestetty laulajien ja soittajien tai heidän ystäviensä kodeissa, jolloin henkilökohtainen kontakti syntyi välittömästi. Kielivaikeudetkaan eivät muodostuneet ylitsepääsemättömiksi. Näiden matkojen jälkeen puolin ja toisin tehtiin yksityisiä vierailuja, ja ne jättivät pysyviäkin ystävyysuhteita.

Raivion johtajakausi päättyi vuoden -58 lopulla, kun hän siirtyi Lappeenrannan kaupunginlääkäriksi. Mieleenpainuva oli Ollin vielä pyynnöstämme valmistama lähtiäiskonsertti Tapaninpäivänä, juuri muuttopäivän aattona ja sen jälkeinen karonkka. Kuoro oli tuolloin suurimmillaan, sillä 47 miestä nousi korokkeille. Monet jo sivuun jääneet laulajat olivat juuri tätä tilaisuutta varten tulleet mukana syksyn harjoituksiin. Kuoron ystävät täyttivät konserttitalin ja myös karonkkapaikan. Juhlan jälkeen lastimme muuttoauton, ja matka Lap-

peenrantaan alkoi. Välimatka kasvoi, mutta kontaktit eivät katkenneet.

Kun paikkakunnalta ei ollut saatavissa ulkopuolista kuoronjohtajaa, uuden johtajan valinta ratkaistiin varsin erikoisella tavalla. Kolme miestä joukosta, joiden tiedettiin jotenkin tuntevan pianon koskettimia, määrättiin antamaan vaalinäytteet, kuin kansanaan kanttorinvaalia varten. Piti opettaa yhden uuden laulun stemmat ja johtaa yksi tuttu laulu. Lippuäänestyksessä valituksi tuli metsäteknikko Pentti Poutanen, jonka johdolla sitten lähdettiin kohti ”uusien seikkailuja”, kuten kuorossa oli tullut tavaksi sanoa lentävänä lauseena. Pentti osoittautui erinomaiseksi kuoronjohtajaksi, vaikka alan koulutus ja kokemus olivat vähäiset. Hän paneutui tehtävään tunnollisesti, tiesi, miten laulu pitää esittää ja myös vaati laulajilta parasta mahdollista suoritusta – seikka, jota juuri laulajat odottavat ja arvostavat. Pentin johdolla kuoro nousi lavalle 15-vuotiskonsertin merkeissä keväällä -60, ja hänen johdolla kuoro teki konserttimatkan Skövdeen ja Haldeniin keväällä -62. Pentin johtajakaudella tuli mukaan yhteistoiminta paikallisen jousiorkesterin ja kamarikuoron kanssa. Esitettiin ”Iloista leskeä”, ”Etelän ruusuja”, ”Tonava kaunoista” jne. Yhteiset kevätparaatit keväisin päättivät harrastelijoiden kauden. Vakava sairastuminen, josta Pentti ei täysi toipunut, pakotti hänet jättämään kuoronjohtajan tehtävät. Kuoron johtoon valittiin nyt opettaja Leo Luukkainen, kuoron rivistä hänkin, mutta ilman vaalinäytteitä. Laulajavoimien väheneminen, jota alkoi ilmetä jo 60-luvulla, oli käynyt yhä selvemmäksi. Ikä teki tehtävänsä kokeneittenkin peruslaulajien kohdalla, luonnollinen poistuma ja paikkakunnalta muutot vähensivät voimia. Vastaavasti ei saatu uusia laulajia, ja tuntui, että paikkakunnalle muuttaneissakin oli kovin vähän niitä, joilla oli edellytyksiä tai haluja tämänkaltaiseen harrastukseen. Ehkäpä joku katsoi kuoron tason tai johtajan tavoitteiden omalta kohdaltaan liian vaatimattomiksi, eikä siksi halunnut kantaa korttaan yhteiseen kekkoon. Leo kuitenkin hoiti tehtävänsä moit-

teettomasti, säännölliset harjoitukset pidettiin, ja vakiintuneet esiintymiset hoidettiin, osallistuttiinpa SULASOLin 50-vuotisjuhlakonsertteihin Kuopiossa keväällä -72.

Kun Matti Koho tuli Tyrvään seurakunnan kanttoriksi, hän ryhtyi myös Vammalan Mieslaulajien johtajaksi Leo Luukkaisen haluttua vetäytyä taas rivilaulajaksi. Hänen kautensa jatkuikin aivan viime vuosiin. Tämän kauden merkittävistä tapahtumista mainittakoon kuoron vierailua Elz'iin Saksaan v. -82, jossa kuoro esiintyi siellä järjestetyllä Suomi-viikolla. Tältä matkalta syntyi yhteys sikäläiseen laadukkaaseen mieskuoro Germaniaan, joka sitten vierailikin Suomessa kesällä -87 konserttoiden Vammalassa ja Hämeenkyrössä. Kyröskosken Mieskuoro ja Vammalan Mieslaulajat tekivät sitten yhdessä matkan Elz'iin keväällä -92, jolloin yhteistä kuoroa johti Kyröskosken Mieskuoron johtaja Kalevi Uusitalo. 80-luvun alkupuolella Vammalan Mieslaulajat ja 6 muuta lähiseutujen mieskuoroa järjestivät kaksi kerta yhteisen konserttikiertueen, jolloin kahden päivän aikana esiinnyttiin kullakin paikkakunnalla yhtyneen kuoron miesvahvuuden noustessa jopa yli 150 laulajan. Kun monenkaan kuoron omat voimat eivät riittä oman konsertin järjestämiseen, on hienoa joskus koota voimat yhteen ja tuntea aitoa laulajan iloa ja veljeyttä. Samoissa merkeissä Vammalan Mieslaulajat vietti 50-vuotisjuhlaansa v. -95, jolloin kuoroa vahvistivat Kyröskosken, Huittisten ja Punkalaitumen Mieskuorit.

Kun Matti Koho saamieni tietojen mukaan pari vuotta sitten pyysi eroa kuoronjohtajan tehtävästä, kuoro sai johtajakseen dir.mus. Martti Viston, joka pitkään ja tuloksellisesti oli johtanut Vammalan Kamarikuoroa. Oli täysi syy odottaa, että kuoro hänen johdollaan lähtisi uuteen nousuun, ja että ajan myötä olisi saatu myös uusia voimia joukkoon. Laulukauden aletua koettiin kuitenkin jonkinlainen odottamaton yllätys. Vammalan Opistossa aloitti opintopiirinä myös mieskuoro, johtajanaan Matti Koho. Osa Vammalan Mieslaulajien jäsenistä siirtyi tähän kuoroon, osa jäi entiseen ja muutamat lopettivat. Kun ei tarkemmin tunne taustoja, lienee viisainta tyytyä toteamaan, että omituiselta tällainen asiointi vaikuttaa. Kun resurssija ei tahtonut riittää yhteen kuoroon, ei niitä luulis riittävän kahteen. Toki Vammalan Mieslaulajissa yli 20 vuotta laulaneena ja 16 vuotta puheenjohtajana toimineena olisin näh-

nyt, että laulajaveljet olisivat pysyneet uskollisina kuorolle ja antaneet uudelle johtajalleen mahdollisuuden, mutta jokaisellahan on vapaus valita harrastuksensa.

Kun totean tuon edelläolevan tahtomattanikin muotoutuneen kuivaksi historiikinomaiseksi höpinäksi liitetäkseen tähän lopuksi joitakin irrallisia ja mieleenjääneitä tapahtumia ja tunteuksia kuoron taipaleelta.

- Kuoron valmistuessa Haldenin matkalleen v. -54, Olli oli ottanut ohjelmistoon Merikannon mahtavan laulun Laatokka, jossa on irrallinen tenorisoolo, ja joka tavallisesti esitetään pianon säestyksellä. Solistina oli Urho Ulvio, ja säestäjäksi "temmatitiin" Seppo Autio, joka silloin oli vielä koulupoika, sittemmin lääket.tri. Jotkut olivat epäilleet Sepon mahdollisuuksia, koska säestys on varsin vaativa, mutta kun esitimme tuon laulun lähtökonsertissamme, se oli ainakin minulle todennäköisesti vaikuttavin musiikillinen elämys omalta kuoroajaltani. Olen toki laulanut tuota laulua ja kuullut sitä laulettavan solistien ja säestäjien vaihdelta, mutta niin kauniisti ja vaikuttavasti kuin Urho ja Seppo sen tuolloin esittivät, en sitä koskaan ole kuullut.

- Kuorolle oli tullut tavaksi kuoroveljen täyttäessä 50 vuotta (olimme joskus niinkin nuoria!) käydä merkkipäivän aattoillan viime hetkinä päivän sankaria tervehtimässä lauluin. Kun Olli Raivio tuli tuohon ikään syksyllä -62, hän oli jo Lappeenrannassa, mutta emme antaneet sen vaikuttaa perinteeseen. Koska halusimme järjestää pienen yllätyksen Ollille, valmisteluista ei juuri huikittu. Kun Vammalassa joissakin piireissä kyseltiin, oltiinko kuoron piirissä tietoisia tulevasta merkkipäivästä ja miten siihen reagoimme, meillä oli jo varattuina Tampereen lentokentällä Aeron lentokone DC 3, joka aattoillan pimeydessä ja pienessä myrskyssäkin vei kuoron, muutaman kuorolaisen rouvan, talousneuvos K.J. Niemen ja Tyrvään Sanomien toimittajan Lappeenrantaan, jossa Ollin oven takana kajautimme Ollin säveltämän kuoromme marssin. Päivän sankari itse oli viemässä autoaan talliin jossakin lähikorttelissa, mutta hänen palatesaan uusimme operaation, nyt jo oven sisäpuolella, ja yllätys oli todella täydellinen. Kun parin tunnin päästä jälleen hankkiuduimme paluumatkalle, tunnelmaa ehkä parhaiten kuvaa rouva Anna-Liisan toteamus: "Tämän jälkeen ei mikään ole mitään". Seuraavan päivän vastaanotolla varmaankin Vammala tuli tunnetuksi omitui-

sista ihmisistään.

- Kun Olli väitteli tohtoriksi, hän oli jo Lappeenrannassa. Hän pyysi Vammalan Mieslaulajien 10-miehisen kvartetin muodossa tulemaan tähän tilaisuuteen ja sen jälkeiseen tohtorikaronkkaan, joka pidettiin hotelli Marskissa. Kuoro vastasi tuossa tilaisuudessa viihteellisestä ohjelmasta, muustakin kuin vain kvartettilaulusta, ja vastaväittäjänä olleen prof. Soinisen mukaan tuo karonkka oli aivan erikoistapaus lääketieteellisen tiedekunnan siihenastisessa käytännössä. Hän kertoi, että kun väitöstilaisuuksia on paljain, monet ikäänkuin virkansa tai asemansa puolesta mukana olevat yleensä lähtevät karonkasta heti, kun juhlaillallinen on syöty ja asiaan kuuluvat puheet pidetty, mutta Ollin karonkassa lähes kaikki viihtyivät aamutunneille saakka.

- Kuorolle oli tullut tavaksi tehdä vuodesta -59 alkaen kesäretki jollekin Suomen paikkakunnalle jonakin viikonloppuna, ja myös vaimot olivat mukana näillä retkillä. Matkakohteenamme oli kerran Pihtipudas, jossa olimme sikäläisellä Niemenharjun motellilla. Motellin ravintola oli kaksiosainen, jossa meille oli varattu ns. ruokailupuoli, jonka jonkinlainen seinämä erotti suuremmasta salitilasta, joka sekin illan mittaan oli täytynyt kesäasukkaista ja muusta yleisöstä.

Kuoron silloinen johtaja Leo Luukkainen ei ollut mukana, joten puheenjohtajan osalle lankesivat myös kuoronjohtajan tehtävät. Laulajia toki oli kaikista äänistä, ja illallisemme jälkeen lauleskelimme ja esitimme muutakin ohjelmaa, koettaen kuitenkin mahdollisimman vähän häiritä muuta yleisöä. Se oli kuitenkin turhaa, sillä yleisön joukosta esitettiin toivomus, että tulisimme laulamaan johonkin paremmin esilläolevaan kohtaan, jotta he paremmin näkisivät ja kuulisivat. Illasta muodostuikin oikea toivekonsertti. Toiveet vain pyrkivät ylittämään mahdollisuutemme.

Seuraavana kesänä pankinjohtaja Yrjö Lehtinen soitti minulle ja kertoi poikenneensa samaisessa motellissa palatessaan matkaltaan Oulusta. Kun keskustelussa paikan isännän kanssa oli käynty ilmi Lehtisen olleen Vammalasta, isäntä oli kertonut, että heillä oli edellisenä kesänä ollut mieskuoro Vammalasta ja järjestänyt heidän vierailleen oikein viihtyisän illan, niin että vierailun oli jopa toivottu toistuvan. Lehtinen kertoi sanoneensa, että tällaisia terveisiä on aina mukava viädä.

*Hyvää joulua ja
vireyttä alkavalle vuodelle!*

Vammalan
KEYSIO
Kunto
Päivi Hiirijoki
fysioterapeutti
Tassarintie 2, 38210 Vammala
Puh. (03) 514 1290 tai 040 525 8770

Tele • Data • Office

**Palveleva
asiantuntijaliike
paikkakunnalla**

 TeleRing

KAIKKI TOIMIVAN TYÖHUONEEN TEKNIikka

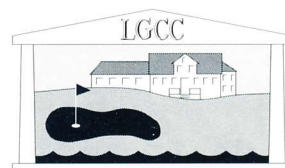
Onkiniemenkatu 5, 38200 Vammala
puh. 511 5299

MUSTA PÖRSSI

PARHAAT MERKIT • SOPIVAT HINNAT

Onkiniemenkatu 9 38200 VAMMALA (03) 511 4400

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1999*

Lakeside Golf & Country Club Oy
Puh. 03-513 4070, Häijääntie 943, 38100 KARKKU

*Palveleva
liivi- ja
alusasujen
erikois-
liike*

PUTIIKKI
Naiselle

Puistokatu 18, Vammala, puh. (03) 514 2665

PUUTAVARAA

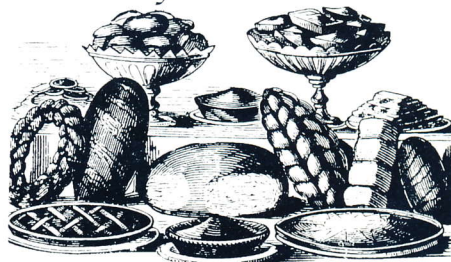
Kotiin toimitettuna,
sahattuna,
kyllästettynä ja höylättynä

HAKASEN SAHA

38250 ROISMALA

Puh. (03) 513 0182

*Tervetuloa nauttimaan kahvilamme
tunnelmasta ja laatuleivonnaisista!*

Pyymäen Konditoria
Torin laidassa

*Hyvää
Joulua
ja
Onnellista
Uuutta
Vuotta*

Merja

Puistekatu 16, Vammala, puh. 511 2911

www.jps-mainos.sci.fi

PARHAAT MERKIT JA LAATUTUOTTEET LÖYDÄT YHDESTÄ PAIKASTA

109

KAUKOPUHELU

ESP:n tarjoama
edullinen
kaukopuhelu

109

YSTÄVÄ LÄHELLÄ

Soitat normaalia halvemmalla
kaukopuhelun kolmeen ennalta
valitsemaasi numeroon

999

ULKOMAANPUHELU

ESP:n tarjoama
edullinen
ulkomaanpuhelu

999

YSTÄVÄ LÄHELLÄ

Soitat normaalia halvemmalla
ulkomaanpuhelun kolmeen
ennalta valitsemaasi numeroon

**PLUS
PALVELUT**

Käteviä lisäpalveluja
puhelimeesi ilman lisälaitteita

- * soitonsiirrot
- * koputuspalvelu
- * välipuhelu ja kolmen
neuvottelu

**PLUS
LINJA**

Soitto kotipuhelimestasi
omaan GSM:n puhelimeen
vain 63 p/min + ppm
kellon ympäri

**GSM / 050
RADIOLINJA**

ESP:n tarjoama digitaalinen GSM-matkapuhelinverkko

DIANA 050-PALVELU

Yrityksen sisäinen langaton puhelinjärjestelmä,
joka toimii koko maassa

KOLUMBUS-TIETOVERKKO

ESP:n tarjoama yhteys maailmanlaajuisiin
tietoverkkopalveluihin esim. Internet

VALTUUTETTU
NOKIA
KAUPPIAS

**KELTAISET
SIVUT**

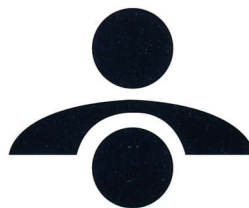
**NUMERO-
PALVELU**

118

*Ilahduta Ystävää
Jouluna
Matkapoikien
Lahjakortilla!*

MATKAPOJAT

VAMMALA, Puistokatu 19, p. (03) 5141 301

ESP
FINNET-YHTIÖT
Marttilank. 5, puh. 51 991

Maakita

Sähkökalut

OIKEA OTE TYÖHÖN

Tule meillä palvellaan

RAUTIA

PLUSSA

Plussaa ostokistasi.

VAMMALAN RAUTA Ky

Puistokatu 4 VAMMALA puh. 511 2628

Vammalan Vaneri Oy

MAMIN GRILLI

Puistok. 3, Vammala

puh. 511 3976

Asemakatu 20 38210 Vammala (03) 511 3055

PLUSSA

– JOKA OSTOKSESTA

MARKET

TORIKESKUS

Vammala, puh. 511 4440

MA-PE 9-20, LA 8-18

**Huonekaluliike
Pekka Ahonen**

Humppila • Vammala • Kankaanpää

Saluunassa
syöt hyvin.

Tervetuloa!

Vammalan

SALUUNA

Puistokatu 16 38200 Vammala
Puh. (03) 511 2954

- Perustettu v. 1900
- Asemakatu 34, Vammala
- 03-514 3662

Uusi PEUGEOT 206

*Älyä ja
iloa*

H. alk. 1.4 XR 3-ov. 79.900,- (tk. 2.400,-)

Nyt myynnissä meillä:

Vammalan Autokeskus Ky

Itsenäisyudentie 5, puh. (03) 514 1100 myös ilt.

expert

kesport
✓ INTERSPORT

KAUPPAHUONE
VELJEKSET

JÄRVINEN OY

Vammala, Itsenäisyudentie 8, puh. 511 2831, 511 2832

**Uunituoreita
leivonnaisia
jo 15 vuotta!**

**Kotileipomo
Eilan Pakari Ky**

Riipantie 4, Vammala, puh. 03-514 2580

INARIALLA TUPLAAT KÄYTTÖNELIÖSI

INARIA
-PARAS KAIKISSA MITOISSA-

**Ylöjärven
asunotomessujen
menestystuote!**

Inaria on joka kodin tilaihme. Tuplaat helposti käyttöneliösi, kohennat kotisi ilmettä ja lisäät sen arvoa hankkimalla Inaria säilytysjärjestelmän!

SYDÄNKALUSTE OY

Peilitie 15 B, Vammala

Puh. (03) 511 3020, (03) 513 0210

*Rauhallista Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!*

Toivoo

ESSO

**VAMMALA
H. JOKIKOIVU KY**

Pesurinkatu 3, puh. 03-511 2190

Rauhallista Joulua!

Vammalan ev.lut.
seurakuntayhtymä

Kuva Jaakko Ojala

NUOTILIKE
RJAANNÄKINEN

PUUSTOKATU 6 38200 VAMMALA PUH. 03-511 2273

SINÄKIN
SAAT
PLUSSAA!

Kun käytät ja näytät uutta Plusa-korttia K-Supermarketissa, saat Plusaa kaikista ostoistasi - kaikilla maksutavoilla. Jokaisesta 10 markan ostoksesta saat yhden Plusa-pisteen. Kun Sinulla on 1.000 Plusa-pistettä saat 50 markan arvoisen etusetelin. Etuseteli on Sinulle ostoksissasi selvää rahaa!

Tutustu Plusa-pisteiden keräämiseen. Pisteitä Sinun ei kuitenkaan tarvitse laskea itse, sillä saat suoraan kotiasi Plusa-infon, joka kertoo Sinulle ajan tasalla olevan pistetilanteesi.

Ota Plusa-kortti jokapäiväiseen käyttöön. Mitä enemmän Plusa-korttiasi käytät, sitä enemmän hyödyt.

Näin Plusa-pisteet kertyvät:

Ostot mk/kk	Plusa- pisteet	Kuukausiostojen lisäkerroin	Kertyvät Plusa- pisteet yhteensä
1.000	100		100
1.500	150	1,5	225
2.000	200	2	400
3.000	300	3	900
4.000	400	4	1.600
5.000	500	5	2.500
6.000	600	6	3.600
7.000	700	7	4.900
8.000	800	8	6.400
10.000	1000	8	8.000

Lisätietoja Plusa-kortista ja Plusa-pisteistä saat omasta K-Super-marketistasi.

KIKI SUPERMARKET SUPERI

Vammala, Roismalan risteys, puh. 511 2854, Avoinna ark. 9-21 • 9-18

TEKNIKUM

Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta

www.ips-matmos.sei.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta!*

Vammalan ..
SILMAASEMA

Aittalahdenkatu 6,
puh. (03) 511 4299

**JOULUN HERKUT MONET HYVÄT
MAHTAVAN HYVÄ JOULUGLÖGI**

**Tyrvään
Yrtti-Aitta**

Puistok. 10 Vammala
Puh. (03) 5141 166

*Pidäthän markkasi kotiseudulla.
Palvelua paikkakunnalla jo 15 v ajan.
Palvelemme ark. 9.00–17.30*

Vammalan kaupunki toivottaa
Sastamalan Joulun lukijoille

**Rauhallista Joulua ja
menestyksestä vuotta 1999!**

Jouluihoa!

KAJAMAJA

TORIKATU 1 PUH. 514 3360

**KIIKAN
HUUTOKAUPPAKAMARI Oy**

Jokisivuntie 68, 38300 KIIKKA
p. 03-513 5359

OSTAA JA MYY ANTIIKKIA
SEKÄ VANHAA TAVARAA

MOUHIJÄRVEN
MOM
OSUUSMEIJERI

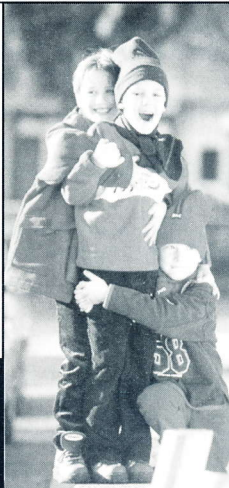
Suosi
MOM-
maitotuotteita
- tuet kilpailua!

Puh. 03-512 0200, fax. 03-512 0225, Meijerintie 10, 38460 Mouhijärvi

PIZZARAVINTOLA
KARHUNTASSU

ASEMAKATU 10.
P. 511 4515

Talven iloiset
ja yksilölliset

**LASTEN-
VAATTEET**

(54-170 cm)

löydät Birbasta.

BIRBA

Torikeskus, puh. 511 3150

TRAKINKATU 5
38200
VAMMALA

Tehdas puh. (03) 512 5000
Fax (03) 512 5011
Konttori puh. (03) 512 5022
Fax (03) 512 5021

Vammalan katsastusasema

Trakinkatu 2, 38200 Vammala
Ajanvaraus 0204 88 147
Vaihde 0204 88 2630
Fax 0204 88 2631

Kodikasta Joulua ja
Värikästä Uutta Vuotta

VÄRISILMÄ

Vammalan
Väriaitta

ESKO PAJUNEN KY

38200 VAMMALA
ITSENÄISYYDENTIE 10

PUHELIN 511 2895
FAX 03-511 5100

PARHAAT
KOTIMAISET
KENGÄT!

ASEMAN KENKÄ

Puistokatu 9 Vammala p. 514 3160

**JOULUN
LAATULAHJAT
MEILTÄ**

**LELUTALO
MUOVIMAAILMA**

Vammala Marttilank. 2, puh. (03) 514 2420
Palvelemme ma-pe 9-17, la 9-14

KALLIOKOSKI

Neljä kerrosta torin reunassa
Vammala, puh. 03-511 2323

**HYVIEN JA AJATTOMIEN
LAATUTUOTTEIDEN
OSTOPAIKKA**

NIEMELÄN LEIPOMO

*Kiittäen
kuluneesta vuodesta
toivotamme
asiakkaillemme*

**KODIKASTA
JOULUA ja
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA!**

*Parempaan palvelun
kosmetiikka*
Aniliini

Puistokatu 14, Vammala
puh. 03-511 3113

Vammalan
OP-Kiinteistökeskus Oy, LKV
Puistokatu 2, 38200 Vammala

 suunnittelutoimisto
SH HAKALA

PL60 JAATSINKATU 1 38201 VAMMALA PUH+FAX+358 (0)3-514 2111

- * Rakennusten sähkösuunnittelu
- * Tievalaistussuunnittelu
- * Sähköalan koulutuspalvelu
- * Kopiopalvelu

NESTE

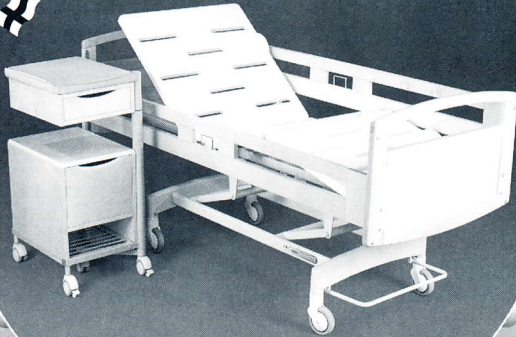
Neste Vammala
Valkoja & Niskanen Ky
Itsenäisyudentie 66
38200 Vammala
Puh. (03) 511 2780

Lojer afia

Harkittu kokonaisuus

JPS-mainos

NEW FINNISH DESIGN

Soita ja tilaa esite tai esittely!

**VAMMALAN
KONEPAJA OY**

PL 54 38201 Vammala
puh.512 6700 fax 03-514 3134

LÄHIVAKUUTUS
kaikista läheisin

Marttilankatu 45, Vammala, puh. 511 2155

JPS-mainos

ISORA
TUOTTEET

ThermiSol
FINLAND OY

Sinun Kotiasi Varten

SKV

SKV VAMMALA Oy, LKV

Liekolankatu 11

Välitys 511 5110

Isännöinti 511 5111

Kauneushoitola

Dipl.kosm.

Dipl.kosm.

Terhi

Sari

Ketonen

Lehtinen

Marttilankatu 26, Vammala, p. 511 2077

TAUNO KIVIRANTA Oy

TRAKINKATU 4, 38200 VAMMALA. Puh. (03) 511 4311, fax. (03) 511 3332

TEKNISET TUOMINEN

EURONICS

VAMMALA • Marttilankatu 44 • puh. (03) 511 4000

Tarvitsetko

PUUTAVARAA?

Meiltä sitä saa

- sahattuna
- myös laude-apachia
- kyllästettynä
- listoina
- höylättynä
- paneeleina

KOIVULAN SAHA KY

38250 Roismala 03-513 0201

*Tunnelmaa
ja joulurauhaa*

KULTA-KUKAN liikkeistä

*Monipuoliset valikoimat
kukkia ja kuivakukkatöitä
joulun viettoa juhlittamaan.*

Roismala, puh. (03) 513 0102

kuljetusliike kauko mäkinen oy

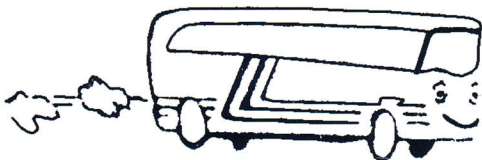
VAMMALA Pesurinkatu

(03)

514 3300

TILAUSAJOT LAUHAMON TURISTIBUSSEILLA

LINJA-AUTOLIIKENNE ROISMALA

ANTTI LAUHAMO OY P. 513 0412

REITTI- JA TILAUSLIKENNETTÄ JO VUODESTA 1965

leipomo
ROSETTI

**EDULLISESTI
LEIPOMOTUOTTEITA**

aamuvarhaisesta n. klo 17.00
Nuutilankuja 4 Vammala 03-514 2334

PALVELEMME

ARKISIN klo 9.00–21.00
LAUANTAISIN
– parittomina viikkoina 9.00–18.00
– parillisina viikkoina 9.00–15.00
SUNNUNTAISIN
– parittomina viikkoina 12.00–17.00

Vammalan I Apteekki

Puistokatu 15 38200 VAMMALA
Puh. 03-514 2271

**RENGAS
CENTER**

**Vammalan
RENGASPALVELU KY**

Hopunkatu 12 • 38200 VAMMALA • Puh. (03) 514 2660

Vammalan seudun
ammattilliset oppilaitokset,
aikuiskoulutus- ja
oppisopimustoimisto

toivottavat

*Rauhaisaa
Joulun aikaa!*

IDEA
MAINOS

Sen idea lienee
ainutlaatuinen

KULJETUKSISTA VARASTOINTIIN

KAUKOKIITO

VAMMALA ☎ 03-512 4000
FAX 03-512 4010

03-514 3531
☎ PÄIVYSTYS
049 236 212

KULJETUSLIIKE
FINSKA
VAMMALA

**Haapaniemen juhla- ja pitopalvelu
käytettävissänne!**

Haapaniemen Pitot Ky

Haapaniementie, 38140 Kärppälä
VAMMALA, p. 03-515 4121

- * perhejuhlat
- * yritys-tilaisuudet
- * mukava retkikohde; tilauksesta lounas/kahvi
- * viihtyisä rantasauna

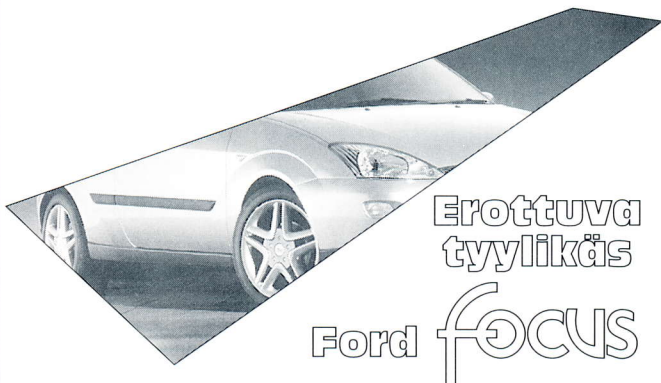
TERVETULOA TUTUSTUMAAN!

Liity Infon kanta-asiakkaaksi ja
käytä hyödyksesi kuukausittaiset
kanta-asiakastarjoukset.
Kysy lisää liikkeestämme!

INFO

**Tyrvään
Kirjakauppa Oy**

Marttilankatu 18 38200 Vammala
puh. 03-512 7133

Erottuva
tyylikäs

Ford **FOCUS**

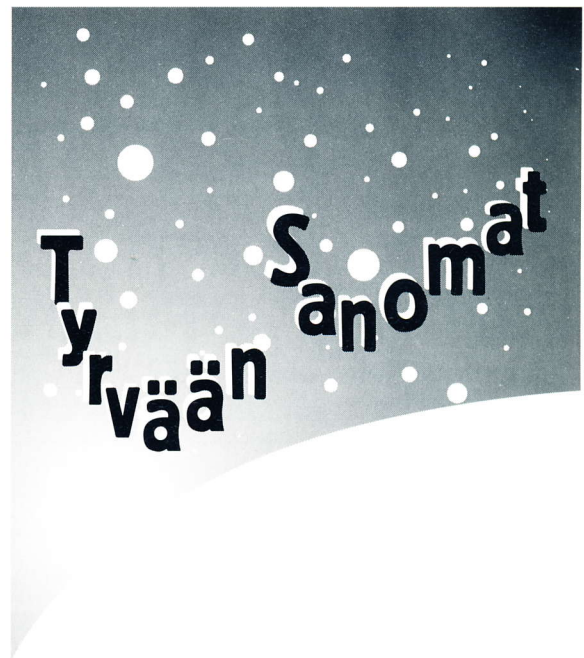
**Ford Focus
odottaa
tutustumisasi
ystävällisessä
Ford-liikkeessä.**

Ford Focus -malliston hinnat
alkaan 106.000 mk
1.4i Ambiente 5-ov.

Levorannan Autoliike Oy

VAMMALA, Roismalan risteys, puh. 03-511 2051
HUITTINEN, Valtatie 2, puh. 02-567 151
IKAALINEN, Soutajantie 2, p. 03-4589 388

Hyvää Joulua ja

Onnellista Uutta Vuotta!

Vammala

Merita

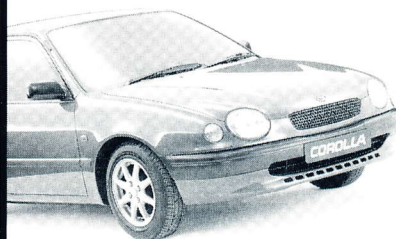
MeritaNordbanken

M

**HYVÄÄ JOULUA
JA
VAUHDIKASTA
UUTTA VUOTTA !**

VAMMALAN
Sensahuone
PUUSTOKATU 4, PUH. (03) 51 941, FAX (03) 5194 726

**KAKSI HYVÄÄ SYYTÄ
VALITA TOYOTA.
COROLLA JA AVENSIS.**

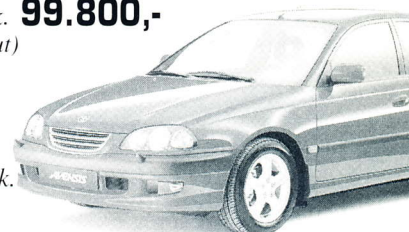
Corollan hinnat alk. **99.800,-**
(Sisältää toimituskulut)

Avensis mallisto alk.

135.700,-

(Sisältää toimituskulut)

Piirimyynti Vammalan ja Huittisten alueella

PELTTARIN AUTO OY

Loimijoentie 55, 32700 HUITTINEN
(Autotalo Pelttari, uusi halli)
p. 02-560 1250

TOYOTA

Knock
PYÖRÄILYKYPÄRÄT

IN MOTION 2
CHAMPION
KNOCK
H³

EPSIRA OY
PL 72, 38201 Vammala
puh. (03) 514 2131, fax (03) 514 1544
Email: epsira@sci.fi
Internet: www.epsira.com

IDEA-maailma 10/88

Kengäät
kertovat

SE ENSIMMÄINEN KENKÄKAUPPA

K-KENKÄ

Torikeskus, VAMMALA
P. 03-511 2663 Martti Koskinen
AVOINNA: Ark. 9-18, La 9-14

JOULULAHJAT

koko perheelle edullisesti.

Paketoimme lahjasi ILMAISEKSI.

Tervetuloa!

HINTAHAAVI

TARJOUSTEN TALO

Marttilankatu 16, 38200 VAMMALA

Puh. 03-511 5300

*Vammalan seudun ammatilliset
oppilaitokset, aikuiskoulutus
ja oppisopimustoimisto
toivottavat*

Rauhaisaa Joulun aikaa!

Rauhallista Joulua Hyvää Uutta Vuotta

VAMMALAN SEUDUN
OSUUSPANKKI

Mukana elämän eri käänteissä

Joulu on valkoista ja kultaa.

Joulun kunniaksi koti
koristautuu juhlaan,
valkoiseen ja kultaan,
perinteitä unohtamatta.

Kätevistä käsistä
syntyy myös itsetehtyjä
lahjoja, jotka ilahduttavat
lähimmäisiä erityisellä
lämmöllä.

Laadukkaat kankaat,
ompelutarvikkeet sekä
ideat joulun valmisteluihin
löytyvät Halpalasta.

Halpalan väki toivottaa **HYVÄÄ JOULUA!**

Halpalasta

VAMMALA, Kivisenojankatu 1, puh. (03) 514 1358, avoimna: ark. 9-18, la 9-14

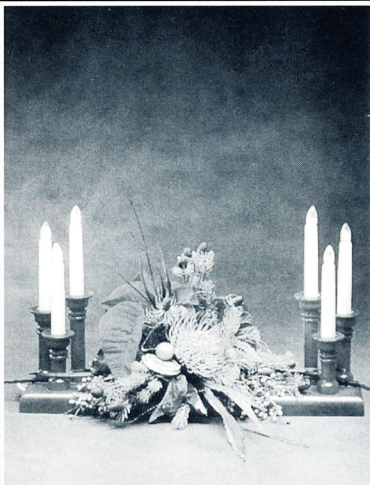
MEILTÄ SAAT
BONUSTA

S-MARKET

APAJA Puistokatu 1, p. 511 2553

Ark. 9-21 la 8-18

Rauhallista Joulua!

TELLÄN OY
SÄHKÖTYÖ

Ma-pe 7-17, la 9-13.
Puh. (03) 514 2536

Kalevala Koru

Rohkea,
perinteinen,
aito

VIAPORI 250 VUOTTA
JUHLAKORU

Meiltä saa **PLUSAA**

 NYSSÖNEN

Onkiniemenkatu 11 Vammala,
puh (03) 511 2676, 511 2876

*Hyvää joulua ja
lämmintä alkavaa vuotta!*

 VESINIEMINEN

Hopunkatu 9, 38200 Vammala, puh. 518 3200
Avoinna: ma-pe 7-17, la 9-13

MODA

**AIKUISEEN
ELÄMÄNTYYLIIN**

AIKUISTEN MITOITUKSET,
AIKUISTEN TYYLIÄ JA LAATUA,
MUTTA MUODIN
JA AJAN HENGESSÄ!

Jokinen

PUISTOKATU 9

Tuole

Meiltä löydät
lähes kaiken
mitä sisustukseen
tarvitset:

- Maalit • Matot
- Parketit • Kaakelit
- Tapetit • Liimat
- Työvälineet
- Tarvikkeet

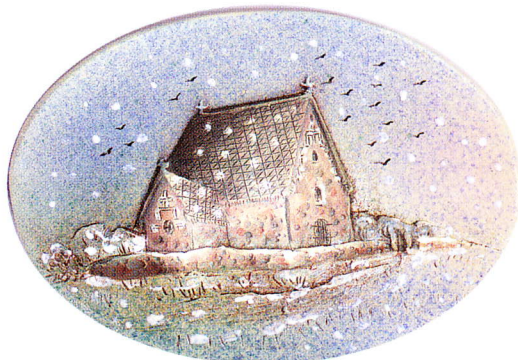
Rastilla tarvitaan!

ASIAANTUNTEVAA VÄRIALAN PALVELUA

VÄRIRASTI KY

PESURINKATU 5 VAMMALA, PUH 514 3220

Tunnelmallista Joulua!

Taulut, kellot ja
paperitelineet

Lahjatalo

ANSA PUNTALO KY

Onkiniemenkatu 2 Vammala, puh. (03) 514 1041

ELEKTRIA

*Valoisaa Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta*

SÄHKÖLIKE

Matti Rantala Oy

Hopunkatu 3, 38200 Vammala
Puh. (03) 514 1311

SAMPO

TAPIOLA

LÄHIVAKUUTUS

Yrittäjän-Fennia